24 NİSAN 1961 SAYI

FİYATI : 1 LİRA

Soğuk havalarda GRİPİN

almayı ihmal etmeyiniz

MİDEYİ BOZMAZ KALBİ VE BÖBREKLERİ YORMAZ

Baş, diş, adale, sinir ağrılarını derhal keser.

Bayanların muayyen zamanlardaki sancılarına karşı başarı ile kullanılır.

Kininli Gripin 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir.

Halkımızın daima ve büyük
rağbet gösterdiği
Her
mevsimin
En güzel.
En sağlam.
En ucuz
Yünlü ve pamuklu kumaşlarını
ancak mağazalarımızda bulabilirsiniz.
SÜMERBANK
ALIM ve SATIM
MÜESSESESİ

Kavaklıdere Şarapları
SEK
KAVAKLIDERE
VERMUT
ADEL

Zoppas
ITALIA

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl: *6* Cilt: X X . Sayı: 356

Yazı İşleri

Rüzgârlı Sokak Ovehan Kat 3 Daire 7
Tel : 11 89 92 P.K.. 582 - Ankara

*

Denizciler *Caddesi 23/B*
Rüzgarlı Matbaa Tel : 11 52 21

*

Başyazar

Metin Toker

*

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına
imtiyaz* sahibi ve *Müessese Müdürü

Mübin TOKER

*

Yazı İşlerini fiilen idare eden
Mesul* Yazıişleri *Müdürü

Kurtul ALTUĞ

*

Karikatür :

TURHAN

*

Fotoğraf

Hüseyin EZER

Associated Press

***Türk Ha*berler Ajansı**

*

Klişe *:*

Güneş Matbaacılık T. A. O.
Klişe Atölyesi

Bu mecmua Basın Ahlak yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Abone şartları :

3 aylık (12 nüsha) : 10.00 *l*ira
6 aylık (25 nüsha) : 20. 00 lira
1 senelik (52 nüsha) : 40.00 lira

İlân şartları :
Santimi : 20 lira

3 renkli arka kapak : *2.500* TL.

İlan İşleri :

Telefon : 11 52 21

Dizildiği yer :

Rüzgarlı Matbaa

Basıldığı yer :

Güneş Matbaacılıkl T.A.Ş.

FİYATI : 1 LİRA

Basıldığı Tarih: 23.4.1961

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları,

Bitirdiğimiz hafta dünya birdenbire karışıverdi. Uzun aylardan beri hazırlanan "Kübalı Mülteciler", Amerikanın burnunun dibindeki adaya bir çıkartma yaptılar ve Batista'yı hezimete uğratan sakallı Castro'ya karşı harekete giriştiler. Hadiseye vehamet' veren şuydu: Mültecileri Amerika, Castro'yu Rusya desteklemekteydi. Krutçefin, çıkartmanın hemen akabinde verdiği sert demeç ve ona Kennedy'nin daha da şiddetli cevabı ortalığı derhal karıştırdı. Hassas horanlar Üçüncü Dünya Harbinin kokusunu bile aldılar. Bu yüzdendir ki AKİS, sayfalarının başına DÜNYADA OLUP BİTENLER kısmını aldı. "Küba" baslığım taşıyan yazıda hadisenin bütün teferruatını, niçinlerini, nedenlerini, nasıllarını bulacaksınız Aynı kısımdaki "Dünyaya Bakış" ise, sislere ufakta bir harbin görünüp görünmediğini bildirmektedir. AKİS okuyucuları için bu mecmuanın tahlil ve teşhislerinde sağladığı isabet meçhul değildir. Küba meselesi de AKİS'in kurmay heyeti tarafından dikkatle gözden geçirilmiş, bütün cepheleriyle incelenmiştir. AKİS, Kübayla alakalı yazısında hadiseleri gerçek manâ ve mahiyetleriyle gözler önüne sermekten çekinmemektedir. Bizim kanaatimize, olup bitenlere doğru teşhis konmadıkça durumun sıhhatli şekilde mütalasını imkan yoktur. Basınımızdaki sayın sağcılarla aynı derecedeki sayın solcularımızın kendi dâvalarım savunmak için üzerine saldırdıkları Küba meselesinde, AKİS Sezarın hakkını Sesara vermekte ve duruma ışık tutmaktadır.

Hadiselerin gelişme sürati dolayısıyla DÜNYADA OLUP BİTENLER kısmımızın yazıları, haftanın tam son günü hazırlandı. Mecmuanın Dış Hadiseler bölümünü idare eden arkadaşımı» gelen haberleri dikkatle inceledi, süzgeçten geçirdi, değerlendirdi. "Küba" başlığı altında okuyacağınız hikaye, hâdisenin tam ve tekmil hikâyesidir. Bu kaim okunduğunda bir kısım okuyucularımın isteristemez soracaklar dır: Peki, bu haftada dünyada Küba hadiselerinden başka şey olmadı mı? Gagarinin feza yolculuğunun akisleri ve İsraildeki dâvanın haberleri nerede? Bunlar, sevgili AKİS okuyucuları, gündelik gazetelerdedir. Mecmuanın başına aldığımız DÜNYADA OLUP BİTENLER kısmımızın tamamım Kübaya tahsis etmemiz, bu hâdiselerin bütün diğer vakaları gölgede bırakmasının neticesidir. Haftalık mecmualarla vazifesi okuyucularına gündelik gazetelerde bulamadıkları haberleri, tahllUeri ve fikirleri vermektir. Kanaatimizce, bir takım ajans haberlerini arka arkaya sıralamak okuyucularımızı memnun edecek bir tutum değildir. AKİS, bir haftanın kuşbakışı görünüşüdür. AKİS okumadan bu bir haftanın gerçek görünüşünden haberler olunamaması sebebi de bundan başka bir şey değildir. AKİS, her sahaya bir pırıldak tutmakta ve her sahanın en «nünde bulanan hâdiseler AKİS sütunlarına gölgelerini düşürmektedir.

*

N itekim, bu hafta YURTTA OLUP BİTENLER sayfamızda da okuyucularımız haftanın üzerine eğilmeyi gerektiren en kalın çizgilerini o çizgilerin bütün detaylarıyla bulacaktır. Fakat bu haftanın en önemli yazısı, şüphesiz Mette Tekerin başyazısıdır. Türkiyenin 1 numaralı meselesini sadece aklıselimin ve basiretin ışığı altında inceleyen basyalarımız bir defa daha hangi yolun tutulmasınınmemlekete, millete en büyük faydayı sağlayacağını gözler önüne sermektedir. Bin maksatla açılan bin ağzını ortasında yükselen bu ses, ümit ederiz ki. kudret sahipleri tarafından anlayışla karşılanacak ve bizzat kendileri, tam bir sükûnet ve serinkanlılık içinde kendileriyle başbaşa kaldıklarında Tarihin de gösterdiği yolun o yol olduğunu kabul edeceklerdir.

*

AKİS, bir Ailenin bütün fertleri tarafından bir hafta müddetle bir batından ötekine okunan mecmua olma yolandaki gayretlerine devam ediyor. Özden Toker bu hafta sizlere, eşi Jale Tulganın ağzından İstanbul Valisi Refik Tulgayı tanıtıyor. "Sanatçı ve Dünyası" sayfamızda ise, karşınızda cazi bir müzikçi bulacaksınız: Suna Kan.

Saygılarımızla AKİS

Cilt: XXI, Sayı: 356

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

24 Nisan 1961

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Fransa

Bir bomba patladı

Bitirdiğimiz haftanın sonundaki gün dünya siyasi çevreleri Küba meselesinin siyasî icmalini yaparken bir başka haber bütün dikkati üzerine çekti. Haber, Cezayirde bulunan Fransız ordusunun Fransız hükümetine karşı isyan hareketine geçtiğini bildiriyordu. Doğrusu istenirse haber bir bomba tesiri yarattı. Dünyanın her tarafında hemen herkes Cezayirde patlayan bu bomba haber ile ilgilenmeğe tasladı.

Her şey, haftanın sonundaki o gün Fransız İstihbarat bakanlığının yayınladığı bir bildiriyle ortaya çıktı. Nikbin İstihbarat bakanlığı hâdiseyi pek küçümsüyor ve son derece umursamaz bir edayla, "Bazı kumandanların ve bazı birliklerin disiplinsizliği, bu sabah Cezayirde sivil ve askeri makamların yetkilerini kullanamamak durumuna düşmesine yol açmıştır" diyor ve Cezayirin diğer bölgelerinde asayişin berkemal oldu-, gunu ifade ediyordu. Tabii saatlerin O5.20'yi gösterdiği sıralarda yayınlanan bu bildiri, ifade ne kadar umursamaz olursa olsun, birden ilgi topladı ve Fransanın hemen her banliyösünde konuşulan mevzu oldu.

Olay nasıl haber alındı

Fransaz halkı önemli haberi şafak sökerken almıştı. Gazete idarehanelerinde, Cezayirin bazı şehirlerinin âsilerin eline geçtiği şeklinde haberler dolaşmağa başladı. Hemen gazetelerin Cezayirde bulunan muhabirleri telefonla arandı ve hâdisenin tafsilatı istendi. Ne var ki Cezayirde basın mehafili bu hususta sadre şifa bir bilgiye sahip degildi. Üstelik tam bu sırada Cezayirle telefon irtibatı da kesiliverdi. Bundan sonra telefondan alınan tek cevap:

"— Cezayir esvap vermiyor efendim" oldu.

Haberin şayi olmasıyla birlikte Fransada hummalı bir faaliyet hüküm sürmeğe başladı. İlk olarak Başbakan Michel Debre kabineyi olağanüstü bir toplantıya davet etti ve bu arada İçişleri Bakan Vekili Roger Fray ile temasa geçti. Nitekim bundan soma basına bilgi veren Bakan da Fray oldu. Roger Fray'a göre hadise son derece basitti. Başkaldıran birlik te 1. Yabancı Paraşütçü Alayı idi. Fransada sabahın erken saatlerinda başlayan bu hummalı faaliyet her geçen dakika daha da kesifleşirken, Cezayir radyosuna takip edenler Cezayirdekl asi kuvvetler kumandanlığının bir emriyle karşılaştılar. Emir General Challe, General Salan ve General Zeller tarafından imzalanmış bulunuyordu. Emirde sivil ve askerî makamların, ada yönetim komutanlığının emirlerine harfiyen riayet etmesi gerektiği bildiriliyordu. İşte asıl ortalığı karıştıran da bu emir oldu. Bulanık haberler berraklaşmağa ve Cezayirdeki isyan hareketi vuzuha kavuşmağa başladı. Nitekim İçişler" Bakan Vekili Roger Fray baklayı ağzından çıkardı ve:

General De Gaulle

Başı dertte adam

"- Bu gece Cezayir dışında başlayan ayaklanmanın başında General Challe ve Zeller'in bulunduğu anlaşılmaktadır" dedi.

Fakat iş bununla geçiştirilmedi. Da Gaulle'ün başkanlığında toplanan hükümet Michel Debre tarafından yeni bir açıklamanın Fransız milletine yapılması lüzumunu müzakere etti ve açıklama yapıldı. Bildiride: "Cezayir şehrinde ciddi ve düşüncesizce bir disiplinsizlik hareketi meydana gelmiş ve yeminlerine sadık kalmayan emekli generallerin önayak oldukları askeri unsurlar, resmi daireleri kuşatmışlar ve Cezayir ile anavatan arasında haberleşmeye engel olmuşlardır" deniliyordu. Bildiri umumi efkârı tenvir bakımından pek faydalı oldu.

İsyanın başındakil general

Cezayirde patlak veren ve doğrudan doğruya Fransa hükümetine karşı olan bu hareketin başındaki adam emekli bir generaldir ve 1960 Nisanının başına kadar Ceaayirdekl Fransız Silahlı Kuvvetlerine başkanlık etmiştir. General Challe'in Cezayire girmesi yasak edilen General Salan ile temasa geçtigine ve isyanı birlikte hazırladığına muhakkak nararı ile bakılmaktadır. Tabii, iki generali destekliyen bir o kadar da genç subayın bulunduğu bir hakikattir. Haftanın sonundaki gün, sabaha karşı başlayan isyan hareketinin elebaşları günün ortasında hedeflerini açıklamaktan çekinmediler. Gayeleri hedefine uysun rota takip etmeyen hükümete karşı harekete seçmekti. Nitekim Cezayir radyosu bir açıklama ile, isyan eden birliklerin ana vatana bağlı olduklarını bildiriyordu. Fransada sabahın erken saatlerinde bağlayan bu heyecanlı hava geç. vakitlere kadar devam etti. Öğle üzeri Başbakan Debre!nin radyo - televizyon ile yaptığı konuşma, sen durumun yerinde bir izahı mahiyetini taşıyordu. Debre bu koşuşmasında:

"Dün gece Cezayirdeki Fransız silâhlı kuvvetlerinin eski bir başkomutanın-emrine uyan yabana Lejyon birliklerinden biri hükümet dairelerini işgal etmiş ve resmi şahsiyetleri d» gözaltına almıştır. Bundan sonra da. Oran ve Konstantindekl kor. lara komuta eden komutanlara birer ültimatom yollanmıştır. Her iki komutan da bu ültimatomları reddetmişti..

DURUM

Bir haftadan beri, dünyanın dört bir tarafında meşum sual dudakhırın ucuna yeniden takılmış bulunuyor: Harp olacak mı ? Kore ve Macaristan, Süveyş ve Laos, yahut Berlin buhranlarında olduğu gibi Kübada patlak veren savaş da barut fıçısının yanında kıvılcımların belirmesine yol açmıştır. Fakat, bir fevkaladelik olmadığı takdirde bu defa da tehlikenin geçiştirileceğini've Küba dolayısıyla harbin çıkmayacağını tahmin etmek zor değildir. Krutcef, Gagarinin fezadan dünyamızı seyretmiş olmasına rağmen ileri gitmeyecek ve Castro'ya mutlaka yalnız bırakacaktır. Tıpkı, bundan bir süre önce Amerikanın Macar ihtilâlcilerinin ezilmesine ve Nagy'nin öldürülmesine göz yumduğu gibi..

Hadiseleri gerçek isimleriyle adlandırmak gerekirse, Küba hadisesinin bir başka Macaristan hadisesi olduğunu saklamak imkanı yoktur. Nasıl o tarihte Moskova sözcüleri "Macaristanın iç işi" edebiyatından parlak nümuneler vermişlerse, bugün de Washington'da açılan ağızlar aynı masalları okumaktadırlar. İşin aslı şudur ki Kremlin Demir Perdenin hemen eteğinde bir Demokrat Macaristan tehlikesini göze alamamış, Beyaz Saray da kendi kapısında bir Komünist Kübayı uygun görmemiştir. Takip edilen usuller, kullanılan vasıtalar şüphesiz değişiktir. Hadisenin mizanseni de farklıdır. Komünistlerin kuvveti kabaca kullanmalarına mukabil Amerikalılar hareketlerini kamufle etmeye daha fazla dikkat göstermişlerdir. Ama 180 derecelik bir açı farkıyla Castro bir Nagy, Cardona ise bir Kadar'dır.

Bugün harp, ancak dünyada statükonun zorla değlftirlİmeslne iki taraftan birinin tevessülü neticesinde patlak verebilir. Küba, Amerikanın nüfus sahasına dahil bir memlekettir ve bunu Rusya mükemmelen bilmektedir. Rusya, Amerikanın nüfuz sahasına dahil bir memleketin kendini oradan sıyırmasını. Komünist bloke, hattâ Tarafsızlar arasına karışmasını şüphesiz İster. Bunun sağlamak için bir hadde kadar bütün gayreti de gösterir. Ama Amerika, sopasını eline aldı mı, Rusya tornistan eder. Amerikanın tutumu da budur. Amerika da Rusyanın nüfuz sahasına dahil bir memleketin kendini oradan sıyırmasını, Batı blokuna, hatta tarafsızlar arasına karışmasını arzular. Bunu sağlamak için o da, bir hadde kadar bütün gayreti gösterir. Fakat, Rusya sopasını eline aldı mı, Amerika tornistan eder. Demir Perde içinde veya Amerika kıtasında bir memleket ancak Soğuk Harbi körükliyebilir, tansiyonu yükseltir. iki dev, zımnen kabul ettikleri statükoyu değiştirmek için bugün silaha sarılmazlar.

" Dünyada bir üçüncü bölge vardır. O bölgenin statüsü Kentiz kati şeklini almamıştır. Amerika ve Rusya bir takım "stratejik memleket" leri kendi nüfuz sahalarına dahil etmek için amansız bir yarışa girişmişlerdir. Oralarda mücadele, diplomasideki tabirle "par personne interposee = üçüncü kukla şahıslar" vasıtasıyla cereyan ettiğinden iki dev bizzat karşıkarşıya gelmemekte, bu yüzden de çatışma prestij meselesi halini almamaktadır. Hadisenin gerçek içyüzü herkesin malûmudur. Ama bu suretle zevahir kurtulmakta, mağlûbiyet veya zafer Washington'un veya Moskovanın değil, Güney veya Kuzey Korenin, Güney veya Kuzey Vietnamın, Güney veya Kuzey Laosun, Çombe veya Lumumbanın olmaktadır. Zaman zaman toplanan konferamlar, Birleşmiş Milletler Teşkilatının müdahaleleri, iki adım ileri atıp bir adım geri çekilmeler bu oyunun cilvelerini teşkil etmektedir. Son günlerde kendilerinden en ziyade bahsettiren Kongo veya Laos gibi yerlerde Demokrasi ve Komünizm bir statü peşindedirler. Böyle bölgelerde harp bir kana neticesi, biç umulmayacak bir anda ve çok sudan sebepten çıkabilir. Ancak Amerikan politikasından Dulles, Rus politikasından Stalin tipi Öfkeli Politikacıların çekilmiş olman ve şimdiki liderlerin daha serinkanlılıkla meseleler üzerine eğilmeleri bu ihtimali de on yıl önceye nazaran uzaklaştırmıştır.

Küba macerasında Amerikanın kazancı ve kaybı, Rusyanın Macaristan mâcerasındaki bilançosunun eşi olacaktır. Rusya nasıl Macaristanı zorla kendi nüfuz sahasında tutmuşsa, Amerika da Kübanın yakasını bırakmıyacaktır. Ama manevi sahada Macaristan macerasının Rusyaya verdiği zararı, Castro Amerikaya mutlaka verecektir. Moskovanın Peşteye karşı davranışı Nehruyu bile isyan ettirmişti. Krutcefin beyaz barış güvercini, o ateşte kebap olmuştu. Şimdi de. İnsan haklarının şampiyona ve milletlerin arzuladıkları idare altında yaşamaları tezinin 1 numaralı savunucusu Kennedy, statüsü belli olmayan üçüncü bölgede mutlaka puan kaybına uğrayacaktır. Zira, Amerikanın Küba meselesindeki tutumuyla, Kennedy'nin elinde taşıdığı bayrak arasında fazla bir münasebet bulmak zordur.

Ancak, dünyaya platonik bir gözle değil, gerçekleri dikkat nazarına alarak bakılacak olursa İki yaşama tarzının, İki hayat sisteminin, iki cemiyet nizamının birbirlerine karşı giriştikleri ölüm kalım savaşında tamamile fütursuz bir rakibe karşı pek ince eleyip sık dokuyarak mücadele etmenin başatı şansını arttırmayacagını kabul etmemek İmkânsızdır. Krutçef, Kennedy'nin şahsında kendisine hakikaten denk bir şahsiyet, lider bulmuştur. Batı bloku da, uğranılan mânevi zarara rağmen, şu anda kendinden daha emin durumdadır. Küba bir müdahaleyi icap ettirecek veharaeti tüm Batı bloku için taşıyor muydu ? O hususun münakaşasını yapmak kabildir. Bezirgan menfaatlerin Washington'un politikasında hiç rol oynamadığını sanmak için fazla hayalperest olmak lâzımdır. Castro'nun aşırı davranışları da müdahaleyi şüphesiz tacil etmiştir. Ama, Batı bloku için gerçekten vehamet taşıyan hallerde yeni Amerikan Cumhurbaşkanının selefine nazaran daha cesaretli davranacağını bilmek çok kimsenin yüreğine soğuk su serpecektir. Bütün mesele hâdiseleri iyi tahlil etmek, başarıyla ölçüp biçmek ve nerede, hangi noktaya kadar gidilebileceğini basiretle tâyin etmektir. Kennedy Küba işinde bunu yapabilmişse, yani çıkartma bir yeni "Süveyş Fiyaskosu"na yol açmayacaksa -bu ihtimal mevcuttur- o bakımdan iyi not alacaktır. Bunun yanında, fezanın fethinin iki blok arasındaki savaş gücü muvazenesinde bir değişiklik yapmadığının dünyaya böylesine gösterişli bir tarzda ispat edilivermesi de şüphesiz alkışlanacak bir taktik hareket olacaktır. Krutcefin Gagarini, Castro'yu kurtarmaya yetmeyecektir.

Ama Batı bloku, uzun bir süre yeni yarasını sarmaya mutlaka mecbur kalacaktır.

Buna rağmen Cezayir şehrinin, asi generallerin ve bunların emirlerindeki askeri birliklerin elinde bulunduğunu söylemek zorundayım" diyordu.

Bu satırların yazıldığı sıralarda Fransa ve Çezayirden son durum hakkında bir malûmat almak kaabil olmamıştır. Cezayirle bütün komşu bölgelerin irtibatı kesilmiş ve muhaberata sansür konulmuştur.

Küba

Savaş başladı

Geride bıraktığımız haftanın başlarında bir sabah, bütün Amerikan. radyolarında, heyecanlı bir gür sesin okuduğu ispanyolca bir bildiri yayınlandı. Heyecanlı ses sözlerine "Kübanın kurtulup savaşı başlamıştır" diye başladı ve şöyle devam etti:

"— Bu sabah, şafakla beraber, şehirlerde ve dağlarda bulunan bütün Kübalı vatanseverler, ülkelerini komünist zulmünden ve Fidel Castro'nun elinden kurtarmak için savaşmaya başlamışlardır."

Gerçekten, Amerikan radyolarında bu İspanyolca bildirinin yayınlandığı pazartesi günü, o saatlerde, Havanada bulunan bütün yabancı basın temsilcileri de dünyanın her tarafına Fidel Castro aleyhtarlarının Kübaya bir çıkarma denemesine giriştiklerini ve Kübada çok kanlı bir iç savaşın başladığını bildiriyorlardı. Gerçi çıkarma yapıldıktan sonra Kübadaki bütün haberleşme vasıtalarında aksaklıklar olmuş, çeşitli radyolardan birbirini tutmak haberler verilmeye başlanmıştı ama, güvenilir kaynaklardan alınan bilgilere göre, Castro aleyhtarlarının giriştiği hareket hiç de küçümsenecek cinsten değildi.

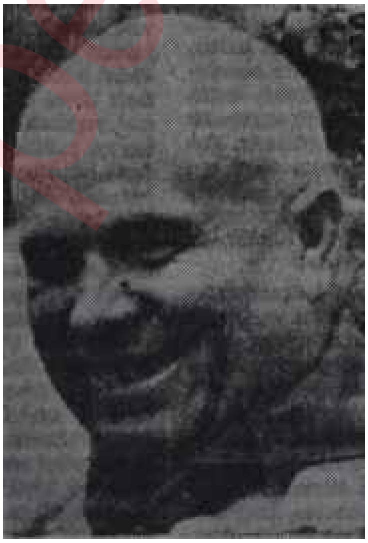
Hareket, Castro işbaşına geçtikten sonra Kübadan kaçarak dışarıda teşkilâtlanan Castro aleyhtarlarının, pazartesi sabahı güneş doğmadan yaptıkları Ur çıkarma ile başladı. Bu çıkarmayı yapanlar,- Kübaya nereden gelmişlerdi? Bu sorunun cevabı kesin olarak bilinemiyordu. Komünist kaynaklara göre bunlar A.B. D. nin güneyindeki bir noktadan Amerikan deniz taşıtlarına bindirilmiş ve Kübaya Amerikalılar tarafından taşınmıştı. Amerikan kaynaklarına göre ise, durum böyle değildi. Castro aleyhtarları kendilerini Kübaya getiren taşıtlara bir Amerikan limanından değil, Guatamala'dan binmişlerdi. Bilindiği gibi, Castro işbaşına geçtikten sonra Küba ile Guatamala arasındaki münasebetler çok gerginleşmiş, hattâ çok geçmeden kopmuştu.

Cevabı kesin olarak bilinmeyen soruların, ikincisi, Kübaya çıkarma yapan Castro aleyhtarlarının kaç kişi olduğuydu. Bu sorunun cevabı da, çeşitli kaynaklara göre değişiyordu. Castro'ya yakın kaynaklara göre Kübaya çıkan âsilerin sayısı beş yüzü geçmiyordu. Halbuki âsilere karşı sempati duyanlar, bu sayıyı beş bine kadar çıkarmakta tereddüt bile etmiyorlardı. Herhalde hakikati bu ikisinin ortasında aramak, en doğru hareket olmalıydı.

Alınan haberlere bakılırsa, Castro aleyhtarlarının giriştikleri çıkarma hareketi, inceden inceye plânlanmış, çok iyi hazırlanmıştı. Âsilerin pazartesi sabanı Kübanın üç önemli noktasına birden çıkarma yaptıkları anlaşılıyordu. Âsiler, asıl darbeyi, Kübanın en güney eyaleti olan Las Villas üzerinden vurmak istemişlerdi. Kuvvetlerinin en büyük kısmını Havanadan yüz mü kadar uzakta bulunan Playa Larga'ya çıkarmaları, bu niyetlerini açıkça belli etmişti. Askeri yazarlara göre Playa Larga'zun ele geçirilmesi yalnız Havananın güvenliğini tehdit etmekle kalmıyacak, aynı zamanda Cienfuegos'taki deniz üssünün Havana ile irtibatını da keserek Castro'yu en güvendiği kozlardan birinden mahrum edecekti.

Castro aleyhtarlarının çıkarma yaptıkları ikinci yer, Kübanın en doğu ucundaki Oriente eyaletinin Baracoa limanıydı. Baracoa limanı, Kübadaki Amerikan üssü Guantanamo'ya. giden yolun başlangıcında bulunuyordu. Bu bakımdan, Baracoa'yı ele geçirdikten sonra asiler Kübadaki Amerikan kuvvetleriyle kolaylıkla temasa geçebilirlerdi.

Nihayet, Castro aleyhtarlarının çıkarma yaptıkları üçüncü yer de, Kübanın en batı ucundaki Pinar del Rio eyaletinde Cabanag limanıydı. Cabanas, nüfusu iki bini aşmayan ufak bir liman olmakla beraber, Havanaya yalnız 38 mil uşaklıkta bulunuyordu. Tabi! bu limanın en büyük özelliklerinden biri de, âsiler taraf m- . dan itiraf edilmemekle beraber, AB. D. ne olan yakınlığıydı. Zaten çıkarmanın başladığı andan itibaren başta Castro olmak üzere birçok politikacılar bu işte bir Amerikan parmağı olduğunu iddia etmeye başlamışlar ve bütün bu olup bitenlerin sorumunu "Washington'un üzerine yüklemişlerdi.

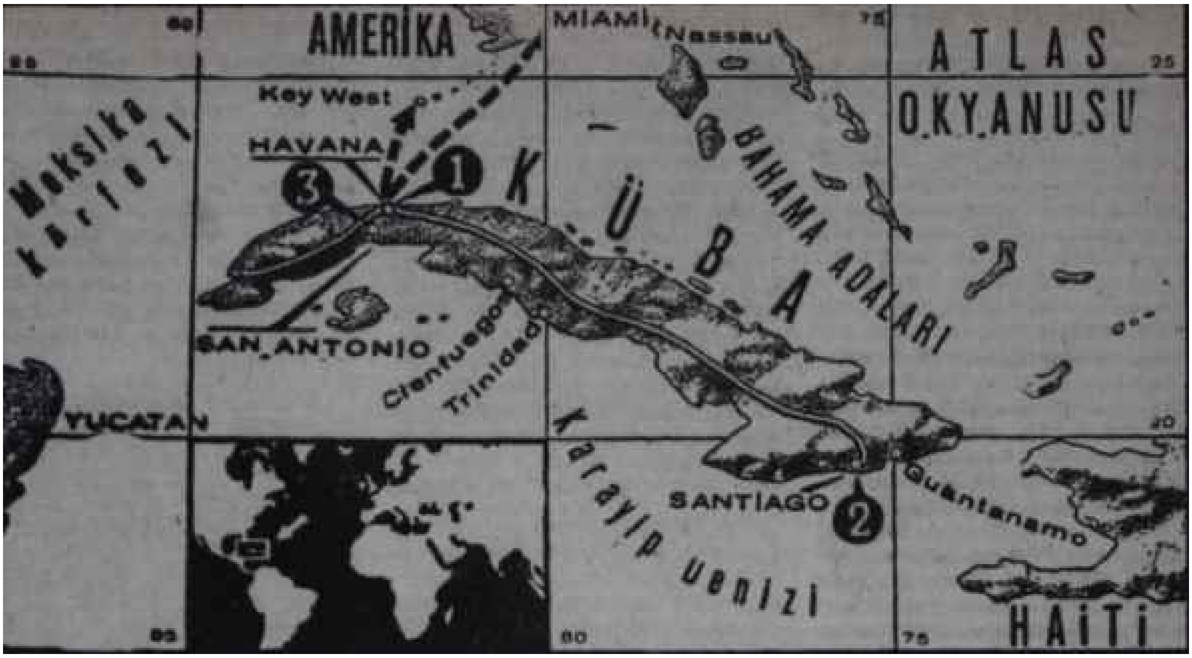

Nikîta Krutref
Ekmeğine yağ. sürüldü

Bir geçimsizliğin hikayesi

Aslında, bazı aşırı ithamlardan kaçınmak şartıyla, geride bıraktığımız hafta içinde Kübada olup bitenlerde Amerikanın küçümsenmiyecek bir payı olduğunu söylemek yanlış sayılamaz. Bilindiği gibi, Castro işbaşına geçtikten sonra A.B.D. ile Küba arasındaki münasebetler çok gerginleşmiş, *geçen* yıl patlak veren bir-iki buhrandan sonra nihayet bu yılın başlarında kesilivermiştir. İki komşu arasında son yıllarda patlak veren geçimsizliğin sebepleri, çeşitlidir. Bunların başında, Amerikan dış politikasının, Eisenhower idaresi sırasında, Amerikan sermayesinin çıkarım korumak gibi dar bir düşünceyle halk tarafından sevilmeyen idareleri tutması gelmektedir.

Gerçekten, bu düşüncenin etkisi altında olan Eisenhower idaresi, Kübada uzun müddet Batista gibi bir diktatörü desteklemiştir. Fidel Castro, Batistayı devirmek için çalışırken Amerikan silâhlarına karşı çarpışmak zorunda kaldığını halâ unutamamaktadır. Bundan başka, Washington'da oturanlar, Castro İşbaşına geçtikten sonra Kübada devir değiştiğini, yeni Küba idarecilerinin amaç ve tutum bakımmdan eskilerinden çok farklı olduklarını usun müddet kavrıyamamışlardır. Castro idaresinin bilhassa iktisadi bağımsızlık yolundaki çalışmalarının A.B.D. tarafından anlayışla karşılanmaması ve Amerikan sermayesinin her alanda bu çalışmaların karşısına bir engel olarak dikilmesi, uzun müddet iki devlet arasındaki geçimsizliğin başlıca kaynaklarından birini teşkil etmiştir. Dünyanın en kudretli iki devletinden biri olan A.B.D. nin bu küçücük komşusuna karşı büyük bir alınganlıkla hareket etmesi ve Küba hükümetinin her hareketine karsı şiddetle mukabelede bulunması da münasebetleri güçleştiren unsurlardan biri olmuştur. Nitekim, Washington idarecilerinin geçen yıl Castro'yu yola getirmek için iktisadi zorlama tedbirleri almaları, bu arada Kübanın başlıca gelir kaynağı olan şeke-

KÜBADA ÇIKARMA HAREKETİ VE AMERİKAN ÜSLERİ

rini satın almayı reddetmeleri, iki devlet arasındaki münasebetleri bir daha düzelmemek üzere bozmuştur.

Doğrusunu söylemek gerekirse, Küba ile A.B.D. arasındaki münasebetlerin bozulmasında Caatro'nun da küçümsenmiyecek hataları vardır. Kübeyı siyasi ve iktisadi bakımdan güçlü bir ülke haline getirmek çok beğenilir bir amaç olmakla beraber. Castro idareci bu amaca ulaşmak için gereken olgunluk ve ustalıkla hareket etmemiştir. Bunun yanısırra aşırı bir programsızlık ve fevri davranışlar da, Castro idaresinin tutumunda göze çarpan va ABD. ni endişelendiren hususlardan biri olmuştur. Fakat Washington'daki idarecileri Castro'ya karşı harekete geçmeye zorlayan en önemli amil, Kübanın yeni liderinin işbaşına geldikten sonra Sovyetler Birliğiyle kurduğu yakın bağlar ve diğer Lâtin Amerika devletlerinde A.B.D ne karşı yaptığı kışkırtmalardır. Castro'nun hergün biraz daha komünist bloka yaklaştığını ve diğer Latin Amerika devletlerini de kendi gibi davranmaya teşvik ettigini gördükçe, Amerikan idarecileri bu korkulu rüyadan kurtulmak için en uygun yolun sakallı İhtilâlciyi her ne pahasına olursa olsun Kübanın başından uzaklaştırmak olduğunu sanmışlardır.

Küba dışındaki Kübalılar

Amerikan idarecileri Castro"yu bir **kere Küba idaresinin başından uzaklaştırmaya karar ver**dikten **sonra, bu** kararlarını yürürlüğe koymak için en uygun yolu aramaya başlamışlardır. Washington'lu idarecilerin önlerine açılan en kestirme yol, yani Castro'yu Kübadan doğrudan doğruya bir Amerikan müdahalesiyle uzaklaştırmak yolu tehlikeli göründüğü için daha başlangıçta bir tarata bırakılmıştır. Gerçekten, doğrudan doğruya bir askeri müdahale, Amerikan idarecilerine iki bakımdan tehlikeli görünmüştür. Bunların birincisi, böyle bir müdahalenin hiç beklenilmedik bir anda büyük bir dünya savaşına yol açması ihtimalidir. Çünkü Karar ibler Denizinde beliren Küba - Amerikan geçimsizliğinde kendisi için geniş soğuk harp imkânları gören Krutçef, daha ilk günlerden başlıyarak, Castro'yu Sovyet füzelerinin himayesi altına aldığını ilân etmiş ve bir Amerikan müdahalesinin karşılıksız kalmıyacagını söylemiştir. Krutçefin bu sözlerini kurusıkı bir tehdit olarak görmekle beraber, Amerikan idarecileri bundan sonra Castro'ya karşı daha dikkatli davranmaya başlamışlardır. Fakat Amerikan idarecilerini böyle davranmaya sevkeden asıl âmil, Krutçefin tehditleri değil, doğrudan doğruya bir müdahalenin bütün Lâtin Amerikada- yaratacağı tepkiler olmuştur.

Washington, Castro idaresine karsı her durum akşında, Latin Amerika halkının duygularım göz önünde tutmak zorunda kalmıştır. Çünkü Lâtin Amerika devletlerinin büyük çoğunluğu siyasi ve İktisadi zaruretler yüzünden Wsshlngton'un dümen izinden giderken, Latin Amerika halkının büyük çoğunluğu da Castro'yu olağan bir devlet adamı değil, AJB.D. ala Batı yarım küresindeki siyasi ve iktisadi üstünlüğüne karşı bayrak açmış bir önder olarak görmektedirler. Eğer bu önder A.B.D. nin doğrudan doğruya bir müdahalesi ile yıkılır, ya da başarısızlığa uğrarsa, Lâtin Amerikanın A. B.D. nin nüfuzundan kurtulmak İçin yaptığı ilk deneme boşa gitmiş olacak ve Amerikan idarecileri bu yünden bütün Lâtin Amerika halkının husumetini üzerlerine çekeceklerdir.

Durum böyle olunca, Küba meselesini çözmek için tek bir çâre kalmaktadır: Castro'yu Kübalılar tarafından Kübadan uzaklaştırmak... İşte Amerikan idarecilerinin bir müddettir tasarladıkları ve geçen pazartesi sabahı başlayan çıkarma ile tatbik alanına koymak istedikleri yol da budur.

Castro idaresinden kaçan Kübalıların hemen hepsi, aşırı solcu olmamak şartıyla, Amerikada kendileri için sıcak birer kucak bulmuşlardır. Bunların kurduktan birliğin merkezi New York'un göbeğinde, meşhur Broadway caddesi üzerindedir. Küba dışına kaçan Kübalıların büyük bir çoğunluğu parasız kimseler olmakla beraber, kurdukları birlik Castro aleyhindeki çalışmalar sırasında su gibi dolar akıtmakta, hattâ şimdi öyle anlaşılıyor ki, orta çapta bir orduyu silâhlandırıp Kübaya taşıyacak kadar para bulabilmektedir. Böyle olunca da, durumu yakından takip eden herkesin aklına, bu değirmenin

suyunun nereden geldiği sorusu takılmaktadır.

Eski bir başbakan

Castro idaresinden kaçarak Amerikaya sığınan Kübalılar burada üç önemli teşkilât kurmuşlardır. Bunların birincisi, sağcı ve mutedil unsurların kurduğu İhtilâlci Demokratik Cephedir. Bu teşkilâtın başkanı Manuel Antonio de Varona özel Amerikan ve Küba sermayesi tarafından desteklenmektedir. Ülke dışına kaçan Kübalıların kurduğu ikinci teşkilât, İhtilâlci Kalk Hareketi adını taşımaktadır. Bunun başkam da, Fidel Castro'nun eski bakanlarından Manuel Ray'dlr. İhtilalci Halk Hareketinin mensupları, daha ziyade solcu olmakla tanınmış kimselerdir. Fakat bunlar, böyle olmakla beraber, Castro'nun Sovyetler Birliğiyle yakın bağlar kurmasını tasvib etmemişler ve bu yüzden onunla bozuşmuşlardır. Nihayet, ülke dışına kaçan Kübalıların kurduğu üçüncü teşkilât da, Millî Kurtuluş Cephesidir.

Bu üç önemli teşkilâtın ileri gelenleri, bundan iki ay kadar önce New York'ta toplanarak bir ihtilâl konseyi kurmuşlar ve bu konseyin başına eski bir üniversite profesörü olan Dr. Miro Cardona'yı getirmişlerdir. Miro Cardona, geçen pazartesi sabahı bütün Amerikan radyolarında okunan İspanyolca bildiriyi okuyan heyecanlı gür sesin sahibidir. Cardona'nın Kübadan kaçması pek eski bir hikâye değildir. Batistaya karşı açtığı amansız mücadele boyunca Castro'nun en yakın arkadaşı ve yardımcısı olan Cardona, Batistanın Rubadan kovulmasından sonra Başbakanlığa getirilmiştir. **Fakat** Castro tarafından bile bütün Kübalıların en vatanseveri olarak vasıflandırılan Cardona, sakallı ihtilâlci ile beliren görüş ayrılıkları yüzünden, birkaç ay sonra Başbakanlıktan ayrılmış ve politikanın dışına çekilmiştir. Şimdi bu çekilmenin geçici olduğu anlaşılıyor. Eski üniversite profesörü, bir zamanlar silâh arkadaşlığı yaptığı Castro'ya karşı Küba dışından yöneiçin şimdi yeniden silâha sarılmış ve Castro'ya karşı Küba dışından yönetilen hareketin idaresini ele almıştır.

Soğuk harpçilere fırsat

Castro aleyhtarlarının Kübaya **yaptıkları** çıkarma, her olaydan faydalanarak soğuk harp taarruzuna geçmek Adetinde olan Sovyet idarecileri için bulunmaz fırsat teşkil etmiştir. Daha çıkarmanın ikinci gününde Başkan Kennedy'ye yolladığı bir mesajda, Sovyet Başbakanı Krutçef, Kübaya karşı girişilen tecavüz hareketine derhal son verilmesini isteyerek şöyle diyordu: "Sovyet tutumu hiçbir aldanmaya meydan vermeyecek mahiyettedir: Sovyetler Birliği Küba halkına ve hükümetine, silâhlı tecavüzün püskürtülmesi için gerekti bütün yardımı yapmaya kararlıdır." Bundan başka, Krutçef e göre, Sovyet hükümeti milletlerarası gerginliğin azalmasını samimi olarak istemektedir, fakat başka devletler durumu bozmaya kalkarlarsa, onlara en geniş ölçüde cevap vermeye de hazırdır. Krutçef mesajında bu cevabın yalnız yardım vaatlerinden ibaret olmıyacağını da hissettirmeye çalışıyor ve Kübayı Sovyet savaş gücünün himayesi altına aldığını anlatmak istercesine, bugün tarafların elinde bulunan silâhların kudretinden ve bu silâhlarla yapılacak bir savaşın bütün dünyayı felâkete sürükleyeceğinden söz açıyordu.

Doğrusunu söylemek gerekirse, Kennedy'nin bir gün sonra Krutçef e verdiği cevap da Amerikan diplomasisinin uzun yıllar kullanmadığı kadar sert bir dille kaleme alınmıştı. Kennedy, Krutçefe, Küba olayları konusunda feci 'bir yanlış anlamaya düştüğünü, bu hareketin A.B.D. tarafından değil, Castro işbaşına geçtikten sonra Kübadan kaçan hürriyetsever Kübalılar tarafından yapıldığını söyledikten sonra, Amerikan halkının bu hürriyetseverler için büyük bir sempati duyduğunu gizlemiyor ve eğer yabancı bir devlet Küba olaylarına müdahale ederse A.B.D. nin Amerikalılararası savunma sisteminin kendine yüklediği görevi yerine getirmekte tereddüt etmeyeceğini bildiriyordu. Yâni, eğer Sovyetler Birliği Castro'ya yardıma başlayacak olursa, A.B.D. bunu bir savaş açmak için yeter sebep sayacaktı.

Soğuk harp bir yandan Krutçef ile Kennedy arasında değiş tokuş e-

Fidel Castro ve rakibi. Jo Miro Cardona,
İki ipte iki cambaz

LATİN AMERİKANIN KÜBA İLE MÜNASEBETLERİ

dilen mesajlarda alabildiğine hüküm sürerken, diğer yandan New York'taki Birleşmiş Milletler binasının koridorlarında da heyecanlı bir hava esiyordu. Aslında, Küba meselesi Genel Kurulun siyasî komisyonuna bu çıkarma olayı üzerine getirilmiş değildi. Geçen cumartesi günü, yâni çıkarmadan iki gün önce Küba bayrağı taşıyan bazı uçaklar Kübanın önemli merkezlerini bombalamışlar, sonra da Amerikan topraklarına sığınmışlardı. Küba, bunun bir Amerikan tertibi olduğunu söyleyerek meseleyi Birleşmiş Milletlere getirmişti. İşte tam bu meselenin görüşmeleri yapılırken, Birleşmiş Milletlere birdenbire Kübaya çıkarma yapıldığı haberi geliverdi. **Artık** bombardıman meselesi unutulmuş, Küba, Sovyet ve Amerikan temsilcileri arasında büyük bir söz savaşı başlamıştı. Şu satırların yazıldığı sırada bu görüşmeler kesin bir sonuca bağlanmış değildir

Son durum

Gene şu satırların yazıldığı sırada.. Kübada sürüp giden çarpışmanın kesin sonucu da belli' olmamıştır. Ancak Kübadan artık doğrudan doğruya haberler alınmaya başlanmış ve Havana hava alanı yolcu uçaklarına açılmıştır. Bunlara bakarak Castro kuvvetlerinin yavaş yavaş duruma hakim olmaya başladıklarım söylemek mümkündür. Castro'nun kendisi hakkında ise henüz kesin bir bilgi alınamamıştır. Âsilerle yapılan çarpışmalar sırasında Castro'nun yakınına bir bomba düştüğü ve sakallı ihtilâlcinin ölümden güç kurtulduğu söylenmektedir. Hattâ bazı Amerikan kaynaklarına göre, bu bombanın tesiriyle, Castro şimdi bir asabi buhran geçirmektedir.

Aynı kaynaklara bakılırsa, kesin bir sonuca ulaşamamış olmakla beraber, Kübalı âsiler tarafından yapılan bu çıkarma ilk hedefine ulaşmıştır. Çünkü çıkarma yapılırken Castro'nun hemen düşürülemiyeceği zaten âsi liderler tarafından biliniyordu. Çıkarmada gözetilen ilk hedef, Kübanın bir tarafında Castro aleyhtarları tarafından kontrol edilen bir bölge kurmalı: ve Castro'ya karşı girişilen mücadelenin böylece' Küba içinden İdaresini sağlamaktı. Şimdi bu hedefe ulaşılmış ve âsiler Las Villas eyaleti dağlarında bir köprübaşı kurmaya muvaffak olmuşlardır.

Artık Kübada yeni bir iç çekişmenin başlaması, gün meselesidir. Soğuk harp taraftarları, bu çekişme sırasında ne yazık ki kendileri için sayısız fırsatlar bulacaklardır.

Millet

Bir yıl önce

Bitirdigimiz haftanın sonlarında, Türk milletinin gözü, kendiliğinden bir yıl önceye döndü. 18 Nisan! Menderesin, bir sivil Junta idaresi kurmak için teşkil ettiği ve Tahkikat Komisyonu adını verdiği heyeti, kendi milletvekillerinin oylarıyla Meclise kabul ettirttigi günün yıldönümü. Ve, 19 Nisan! Bir gün önce Büyük Meclisin kürsüsünden gafillere "Bu yolda giderseniz, sizi ben bile kurtaramam" diye ihtarların en açığını yapan ve şahsında Türk milletinin Demokrasi arzusunu .temsil eden İnönüye ilk sokak gösterisinin başkentte yapıldığı tarih. Bu hâtıralar önümüzdeki hafta boyunca da yüreğimizi saracak ve İnönünün Meclisten çıkarıldığı 27, Nisan, gençlerin "Hürriyet istiyoruz!" ' avazeleriyle zulüm idaresine karşı İstanbulda bayrak açtıkları 28 Nisan, Ankara Üniversitenlerin coştukları 29 Nisan birbiri peşine hatırlanacaktır. Bu iman tazelemesine muhtaç bulunduğumuz muhakkaktır.;

Zira, itiraf etmek lazımdır ki içimizdeki hisler, bundan bir yıl önceki hislerin esi degildir. Her şeyi, kumların üzerindeki ayak izlerini silen rüzgarın sildigi gibi silen zamanın bir çok acının, ıstırabın, hıncın ve kederin batıcı taraflarını yonttuğu muhakkaktır. Kıymet hükümlerimiz değişmiş, merhamet duyguları kuvvetlerini arttırmış, nisyan ile malûl beşer hafızası geçmişten ibret alma hassamızı bile zayıflatmıştır. Halbuki, unutmamamız gereken şeylerin bulunduğu muhakkaktır. Hatta bunları bize, yeni devrin sıkıntıları, huzursuzluğu, dolgunluğu, hatâları bile unutturmamalıdır. Kalbimizin bir intikam duygusunun mengenesi içinde büzülmüş kalması için değil.. Aynı felaketlere bir daha uğramamamız için..

Bir yıl öncenin hatıraları ve atlattığımız, ' daha doğrusu yendiğimiz tehlikenin büyüklüğü gözlerimizin Önünde canlanırken düşünmemiz gereken husus, Türk milletinin Demokrasi istediğidir. Gençligiyle ve Silahlı Kuvvetleriyle,Üniversitesiyle ve Siyasi Partileriyle, Basınıyla ve Umumi Efkâfıyla halk normal, kayıtsız, batıdaki manasıyla, önünde sıfat taşımayan bir Demokrasiye bir an önce kavuşmanın dayanılmaz hasreti içindedir. İyi idareciler, milletlerinin arzularını iyi anlayan kimselerdir. Politikada başarının tek yolu, tek çâresi budur. Cumhuriyeti" "Demokratik nizamdan uzaklaştırma gayretlerinin

İsmet İnönü
Sembol Adam

son "haddine çıktığı bir yıl öncenin hâdiseleri hatırlanırken bu gayretleri başarıya ulaştırmaya hiç kimsenin, asla gücü yetmeyeceğinden de emin bulunmak lazımdır. Bu, Türk milletini beklediğinde şüphe bulunmayan mutlu yarınların gerçek tek teminatıdır. Bu yüzdendir ki önümüzdeki yeni hayat devresine güvenle, imanla bakmamak için hiç bir sebep yoktur. Bir önceki ilkbaharda bir devir kapanmıştır. Bu ilkbaharda bir devrin açılması, bitirdiğimiz hafta bütün iyi niyet erbabının müşterek temennisiydi.

Demokrasi

Seçimsiz demokrasi!

Bitirdiğimiz haftanın son günü, Ankaranın Kırıkkale ilçesindeki Yayla sinemasının sahnesinden salonda oturan yüz kadar kimseye hitap eden orta boylu, esmer topluca genç adam sesinde sinirliliğin bütün alametleri olduğu halde:

"— Nasır Zeytinoğlu, C.H.P.. nin nasırına.basmaktan vazgeçsin!" dedi

Kırıkkale C.H.P. Gençlik kolunun kongresini takip için başkentten gelmiş olan, fakat pek hareketsiz ve cansız bir toplantıyla karşılaştıklarından dolayı günlerinin yandığını düşünen gazeteciler Dr. Suphi Baykamın bu sözleriyle birden canlandılar. C H P . nin Merkez İdare Kurulu -en yetkili icra organı- üyesi bulunan Suphi Baykam İçişleri Bakanına şiddetle çattı ve Bakandan, almış olduğu bir karan mutlaka düzeltmesini istedi. Hücumun tonu ve kullanılan kelimelerin sertliği mesul C.H.P. liderlerinin şimdiye kadar bir Geçici İdare Bakanına karşı kullandıkları ton ve sertlikten farklı olduğu için bir basın mensubu "Yarınki manşet çıktı!" diye ellerini oğuşturmaktan kendini alamadı. Hâdiseden beş saat kadar sonra Merkez İdare Kurulunun tamamı, C.H.P. nin Karanfil Sokaktaki sarı binasında toplantı halindeydi ve Baykamın sinirliliği öteki üyelerin çoğunda, vardı. Mesele, İçişleri Bakanının parti faaliyetleriyle ilgili bir tamimiydi. C.H.P. lilerin hiddet dozu şüphesiz biraz fazlaydı ama, işin esasında Nasır Zeytinoğlu son derece tuhaf bir tavır takınmış, selefi ekzantrik Muharrem İhsan Kızıloğluya yaraşır bir halef olduğunu belli etmişti. Zira Zeytinoğlu, tamimiyle, seçimsiz bir demokrasi peşinde koşuyordu.

Mesele şudur: Siyasi faaliyete izin verilip partilerin kademe toplantıları başlayınca C H P . bir yönetmelik hazırlamıştır. Bilindiği gibi ocak ve bucak teşkilâtı lağvedilmiştir. Böyle solunca, en küçük kademe ilçe olmaktadır. Bu bakımdan, önce ilçe kongreleri yapılacaktır. Ancak, ilçe kongreleri kimlerden teşekkül edecektir? C. H.P. gibi bir partinin ilçelerde binlerle, onbinlerle üyesi vardır. Bunların hepsinin bir araya gelmesi için stadyumlar tahsis etmek lâzımdır. O halde, ilçe kongreleri mutlaka gene delegelerden teşekkül edecektir. En küçük topluluk ünitesi de köy. olduğundan C H P . gerçekten makul ve güzel bir yönetmelik hazırlamıştır. Köylerde kongre yapılmayacaktır. Ama bir köyün C H P . lileri -partiye kayıtlı olanlar- toplanacaklar ve müzakeresiz, kendi aralarında nutuksuz ilçe kongresine gidecek delegeleri seçeceklerdir. Nasır Zeytinoğlu, işte bunu yasak etmiştir!

Haftanın sonundaki gün Suphi Baykam Kırıkkalede partisinin itirazının esasım anlattı. Yâni, ilçe kongreleri uydurma, düzmece, tâyin esasına dayanan kongre mi olacaktı ? Bu itiraza hak vermemek İmkânsızdır. Zaten rejim olarak Demokrasi benimsenmişken seçimden korkmanın, seçime karşı allerji göstermenin de mânasını anlamak zordur. Bir par-

Haftanın İçinden

İhtilallerin Gerçek Emniyeti

Metin TOKER

Seçimler için konmuş "vazgeçilemez tarih"in vadesi yaklaşırken bir takım çevrelerden ortaya "İhtilâlin ve ihtilalcilerin emniyeti" konusunda fikirler atılıyor. Şüphe yok ki bunlardan bir kısmının hususi maksada dayandığını bizzat kudret sahipleri bilmektedirler. Bu memlekette, iktidarda bulunan kimselerin etrafını nabza göre şerbet verme mütehassıslarının ve meharetli vehim tahrikçilerinin derhal aldıkları herkesin malûmudur. İnsanların, inanmak İstedikleri şeylere inandırılmaları kolay olduğundan ve kulaklar, her laftan çok bizzat özlenilen sözlere açık bulunduğundan bu tipler her devirde bir belirli nisbette basan kazanmışlardır. Oyunun, M.B.K. idaresinde devam etmediğini iddia elbette ki mümkün değildir. Zaten, görülen manzara da bunun delilidir. Şimdi kudret sahiplerine düsen, büyük bir serinkanlılıkla durumun objektif bir tahlinini yapmak ve beşere has zaaflardan kendilerini tamamile kurtararak üzerlerinde bulunan tarihi misyonun son ıcabını da şanla, şerefle yerine getirmektir.

"İhtilâlin ve ihtilâlcilerin emniyeti" bir boş mefhum değildir. Böyle bir meselemiz vardır ve bunu hepimiz düşünmekteyiz. Yarınki saadetimiz bu emniyetin sağlanmasıyla sıkı sıkıya alâkalıdır. Eğer bir endişemiz mevcutsa bu, emniyet yoludur diye gösterilen yollardan bazılarının, tam aksine, bir emniyetsizlik yolu olmasındandır.

Evvelâ, ihtilalcilerin emniyeti. İhtilâlcilerin, başları yastıkta ölmedikleri, hayatlarını altüst ettikleri bir anlık davranışlarının bütün ömürlerine tesir ettiği güzel romantik sözlerdir. Ancak bizim konumuzda, durum biraz değişiktir. Türkiyede 23 veya 38 insan bir araya gelip, gizli tertipler yaparak bir meşru hükümeti devirmiş değildir. İktidar gayrımeşru hale gelip bir İhtilâlin bütün şartları gerçekleştiğinde ve bu husus Büyük Meclisin kürsüsünden ilân edildiğinde Türk Silahlı Kuvetleri kendi iç hizmet talimatnamesinin bir maddesine dayanarak harekete geçmiştir. Hepimiz bi-- liyoruz ki M.B.K. bir ihtillâlöncesi değil, bir ihtilâlsonrası teşekkülüdür ve ne onun bütün üyeleri harekete en ziyade emeği geçmiş okullardır, ne de harekete en ziyade emeği geçmiş olanlar hep orada toplanmışlardır. Bir Komiteye lüzum bulunup bulunmadığının dahi 27 Mayısı takip eden günlerde Türk Silâhlı Kuvvetleri içinde tartışılmış olduğunu ve ilim adamları bunda fayda gördüklerinde Türk Silâhlı Kuvvetlerinin bütün parçalarını temsil edecek âdeta bir Niyabet Meclisinin kurulduğunu hatırlamak "İhtilâlcilerin emniyeti" konusuna ışık tutacaktır. Türk Silâhlı Kuvvetleri hiç kimsenin peşinden gitmemiştir. Türk Silâhlı Kuvvetleri, bütünüyle, üzerine düşen görevi, tarih boyunca dâima olduğa gibi 27 Mayıs sabahı da yerine getirmiştir. Zaten bunun aksi, Türk Ordusunun ananelerine aykırıdır. Bu bakımdan, Komite Üyelerin şahsi emniyetleri, vazifelerini tamamlayıp damokratik cumhuriyetimizi kurdukları andan itibaren Silâhlı Kuvvetlerin ve bütün Türk milletinin tekeffülü altındadır. İhtilâlcileri bu emniyeti küçümsemeleri ve suni yollardan, demokratik cumhuriyetimizi zedeleyecek usûllerle, kendilerinde dâima bîr kudret tutarak sağlamaları yolunda telkin altında tutanlar yok değildir. Bunlar onların iyiliğini değil, felâketini isteyen kimselerdir ve mutlaka hüsrana uğratılmaları lâzımdır. Türk Silahlı Kuvvetleri ve bütün Türk milleti, İhtilâli yaptıkları için değil, ihtilali kirletmeden sayesine ulaştırdıklarından dolayı bugünkü Komitenin üyelerine şükran borçlu olacaktır. Bu neviden borçlar ancak manevi sahada ödenir ve zaten o sahada ödendiğinde Ur kıymet İfade eder. Bir gün İkinci Cumhuriyetin parlamentosu önünde, bugünkü Komite üyelerinin şerefli soyadlarını taşıyan insanların 23 hey kelin altında, yüreklerinde iftihar duygularıyla dolaşmalarını sağlayacak tek yol budur.,

Ama Türk milleti için ihtilalcilerin emniyetinden de mühim olan, İhtilâlin emniyetidir. İhtilaller bir şart tahakkuk ettiği gün gerçek emniyete kavuşmuş sayılırlar: İhtilallerin bitmesi şartı. Bitmemiş İhtilal, emniyet kazanmamış ihtilaldir. Bugün Seulde, bugün Bağdatta, bugün Havanada Kore milletinin, Irak milletinin, Küba milletinin çoşkun sevinci arasında kurulmuş İhtilal İdareleri huzursuzluk içinde çırpınıyorsa bunun sebebi oralarda ihtilâllerin bitirilememiş olmasıdır. İhtilaller unutulduğu gün, İhtilaller normal cemiyet düzeni içinde eridiği gün asıl emniyetlerini bularlar. Aksi halde huzursuzluk İhtilalcilerin son kudret kırıntılarını yitirdikleri güne kadar sürer, o da tamamlanınca herşeye yeni baştan başlamak gerekir. Bu bugünün değil, Tarihin gerçeğidir ve Cromwell'in dramı ihtilalini bitirmeye muvaffak olamamış, buna gücü yetmemiş ihtilalcinin dramıdır.

Türkiyede bütün şartlar, gerçeklere objektif bir nazarla bakılırsa, 27 Mayıs hareketini tarihimizin bir' şerefli sayfası olarak geçmişe maletzmeğe müsaittir. 27 Mayıs sabahı bütün Türklerin hasretini çektikleri ve tarifinde artık ihtilâf kalmamış bulunan Demokrasi gerçekleştiği gün, yeni mekanizmanın işlemesiyle beraber İhtilal unutulup gidecektir. O sabahı şüphesiz yıllar yık, bir büyük coşkunluk içinde kutlayacağız. Ama bu hepimiz için sâdece bir tatil hatıra kıymeti taşıyacaktır. İhtilalin emniyetini başka yollardan sağlamaya çalışmak, bir garip rejimin şampiyonluğunu yapmak, her gölgeden bir evham payı çıkarıp akılların baştan uçmasına yol açmak talihli bir tutum sayılamaz. Kudret en' tüplerini o istikamete itmeye çabalayanların mevcudiyeti şüphesizdir. Bunlar Türk milletini hiç tanımamış tanımaya hiç uğraşmamış, onun neye tahammül edip neye etmediğini bilmemiş ve memleketin sağlam kuvvetlerinin hakiki temayüllerini sezememiş kimselerdir.

Bir ihtilâl olsun ve intikal devri uzasın, fakat halkta hiç bir dolgunluk hissedilmesin, bu İmkânsızdır. Basiret dolgunluktun, alınıp dolgunluğu arttıran çareleri denemek değil, huzursuzluğun hissedildiği an en kısa yoldan subapları açmaktır. İhtilâl .kendini hissettirmekle, sevimli hale gelmez. İhtilâl kendini unutturmakla gerçek kuvvetini bulur.

Hiç kimsenin zerrece şüphesi bulunmasın: Tüze yüze kuyruğuna getirdiğimiz işi, seçim vâdesinin yak-. laşmasından doğan bir takım talihsiz tereddütleri de son bir gayretle aşıp bitirebilirsek, bir kaç seneye kalmaz bu topraklar üzerinde pek az kimse 27 Mayıs sabahı bir ihtilâlin olduğunu bile hatırlayacak ve hayat, kendi yatağında akıp gidecektir.

ti, aşağıdan, yukarıya seçimle ehram kurarsa demokratik olur. Hele ocak ve bucakları kapatmak başka şey -AKİS: Bu mecmua ocak ve bucakların kapatılmasını doğru bulmuş, daha o kara alınmadan bunu tavsiye etmiştir., köylerde politika yapılmasın demek başka şeydir. Köylerde politika yapılmadan, büyült ekseriyeti köylü olan bir Demokrasiden bahsetmek imkânı var mıdır? Partici elbette ki köye gidecektir, köylülerden üye toplayacaktır, onlara partisinin görüşlerini anlatacaktır. Olmayacak olan ocak başkam, bucak başkam tipidir. Yoksa köylerin memleket idaresinde rolü bulunmasın, hu düşünülmez bile..

İşin esası

Aslında, memleketin bugün için tek büyük ve ciddî partisi C.H.P. nin bir saat intizamıyla siyasi faaliyete geçmesi kendilerini bu teşekküle rakip gören bir takım nevzuhur partilerin kulağına kar suyu kaçırmıştır. Köylerde partisi mensubu bulunan, o bakımdan köye girebilecek tek teşekkül C.H.P. dir. İki talihsiz teşekkül, A.P. ve Y.T.P, bırakmış köyleri, bir İstanbulun İlçelerinde dahi müteşebbis heyet kurmaya muvaffak olamamışlardır. (Bk. "Partiler" - S. 15) Dev C.H.P. nin bir anda dört koldan harekete geçmesi, kendilerini dev aynasında gören aydın liderleri dehşete düşürmüştür. C.K.M..P. ye gelince, Bölükbaşı da partiiçi bir takım sıhhatsizlik alâmetleri yüzünden kongrelere başlatmamıştır ve statünün mevcut haliyle devamını istemektedir. Bu, kendi Genel Başkanlığının bir garantisidir. Zira teşkilâtta Ahmet Tahtakılıçın ismi süratle yayılmakta, o isim etrafında kümelenmeler olmaktadır, üstelik, C.H.P. nin ya----- C.K.M.P. dahi pek cılız bir teşkilâta sahiptir. Bütün o çevrelerden gelen şikâyetler bitirdiğimiz haftanın sonlarında Nasıroğlunun meşhur tamimine yol açınca C.H.P. de şiddetli bir tepki, umumi efkârda ise derin bir hayrete sebebiyet verdi.

Acaba Kızıloğlunun halefi, selefinin rüyasını gerçekleştirecek bir usûl, seçimsiz demokrasinin çaresini mi bulmuştu?

M.B.K.

Bravo!

Bitirdiğimiz haftanın sonlarında bir gün M.B.K. nden Temsilciler Meclisine gelen ve Seçim Komisyonuna havale edilen bir yazı Komisyonun üyeleri üzerinde tatlı bir sürpriz tesiri yarattı. Yazı, Temsilciler Meclisinde İki müzakeresi de yapılıp kat'i şeklini alan ve Seçim Kanunu diye bilinen kanun hakkında M.B.K. sin görüşünü ihtiva ediyordu. M.B.K. tasarıyı dikkatle incelemiş ve sadece iki madde üzerinde durmuştu. İlişilen birinci nokta, basit bir teferruattı. Seçim bölgelerinin paralanması ve sandıklar konmasıyla alâkalı maddeye **M.B.K.** bir "esas itibariyle" ibaresinin eklenmesini istiyordu, İkinci nokta daha mühimdi. İhtilâlci subayla) seçmen yaşının 18 değil, 21 olmasın münasip görüyorlardı.

Nasır Zeytinoğlu
Seçim allerjisi

Komisyon üyelerinin memnuniyeti şundan ileri geldi: Komite hakkında bin tane rivayet çıkarılıyor, daha kötüsü Komite bin kişi tarafından biri istikamete itilmek isteniliyordu. Bu meraklıların çoğu da, oyun çeviren profesyonel politikacılardı. Komitenin suna itiraz edeceği, buna itiraz edeceği, şu fikri savunduğu, bu "fikri savunduğu mütemadiyen söylenip duruyordu. Hattâ, bu üstadların gazetesinde yazılıyordu. Halbuki M.B K. nden gelen yazı son derece sâde aklıselime uygun, hiç bir ifrat tası mayan ve en mühimi, Komitenin ta sarısı üzerinde tam bir mesuliyet duygusuna sahip olarak, ağırbaşlılıkla durduğunu belli eden bir yan olun ca Temsilcilerin yüzü güldü. Yazının alınmasını takiben Seçim Komisyonu derhal toplandı ve o da, aynı derecede takdirle karşılanan bir karara vardı

Karşılıklı anlayış

Komitenin ilk arzusu ittifakla yerine getirildi. İstenilen ibarenin konmasına **hiç** kimse itiraz etmedi. Bilâkis, Komitenin gösterdiği anlayışa böylece anlayışla mukabele edilmesi herkes tarafından uygun görüldü. Fakat seçmen yaşı meselesi tartışmalara yol açtı.

Aslına bakılırsa Seçim Komisyonunda bir ekseriyet seçmen yaşının 21 olmasını uygun görmüştü. Fakat sonradan, aynı husus Anayasada da bahiskonusu edildiğinden 18 yaşma taraftar Anayasa Komisyonuyla Seçim Komisyonu bir müşterek toplantı yapmış ve orada Anayasa sözcüleri Seçim sözcülerini İkna' etmişlerdi. Bunun üzerine seçmen yaşı Seçim Kanununda 18 yaş olarak. Temsilciler Meclisine sevkedilmiş ve orada tasarının iki müzakeresi esnasında da verilen meydan savaşlarını takiben öyle geçmişti. Seçim Komisyonu üyeleri M.B.K. nin itirazı üzerine aralarında görüşmeye başladılar. Fakat bunun bir çıkar yol olmadığı pek çabuk anlaşıldı. Zaten mesele enine boyuna tartışılmış, kanaatler edinilmişti. Gizli oyla bir karar alınması uygun görüldü ve oylama yapıldı. Netice bir kaç farkla 21 yaşın lehinde tecelli etti. Aslında bu da güzel bir jestti. Zira üç yaş fark öyle hayati bir mesele değildi ve bu kadar iyi niyet gösteren ihtilâlci subayların üzerinde ısrar etlikleri sebepleri kabul etmenin hiç mahzuru yoktu.

Seçin. Komisyonu, kararım metin haline soktu. Ancak bu sırada, esef verici bir yanlışlık oldu. Seçmen yaşıyla alâkalı karar ekseriyetle alınmışken, ittifakla alınmış gibi gösterildi. Mamafih, durum sonradan anlaşıldı ve açıklandı. Simdi Komisyonun mütaleası yeniden Temsilciler Meclisi umumi heyetine gidecektir. Birinci İtiraz noktası için bir gürültü olması bahiskonusu değildir. Fakat seçmen yaşının tekrar alevli' müzakerelere yol açması kabildir. Aklıselimin icap ettirdiği, kurmayların "politikayı liselere ve askerliğini yapmamış köy delikanlıları arasına sokmamak" olan -şüphesiz, pek mübalâğalı bir endişe- itiraz sebeplerini anla--ışla karşılamak ve Seçim Kanununda o değişikliği kabul etmektir. Tabii ihtilat, bu hususun Anayasada da bulunmasından doğmaktadır. Temsilciler Meclisi Anayasada da seçmenyaşını 21 olarak kabul etmiştir ki, o maddenin de M.B.K. tarafından itira--a uğrayacağı anlaşılmaktadır. Bu konuda fikirler böylesine geniş iki kısma ayrıldığına göre yapılması gereken şey seçmen yaşını bir Anayasa meselesi halinden çıkarmaktır. O madde tamamile çıktığı takdirde seçmen yaşı "değiştirilmez hüküm" halinden çıkar ve tatbikattan alınacak neticelere göre iktidarlar, kendi görüşlerine ,göre bir seçmen yaşı tesbit ederler. 21 yaş iyi netice verdiği takdirde, şüphesiz kalır. Zaten yarının iktidarı olacağı anlaşılan C.H.P. de

de iki blok bulunduğuna göre bir endişe bahis konusu delildir.

Titiz çalışma

Fakat bitirdiğimiz hafta, M.B.K. Seçi Kanununu bitirip istirahate çekilmedi. Gerçi bir süredir devam eden fasılasız toplantılara ara verildi. Ama bunun sebebi, üyelerin Anayasa üzerinde çalışmalarına fırsat verme arzusuydu. Nitekim kurmaylar toplu halde Anayasa çalışmalarını takibe başladılar. Bu arada, Anayasanın bazı mühim maddeleri üzerinde de Komitenin resmi görüşlerinin tesbitine başlandı. Mesele Cumhurbaşkanlarının Meclis tarafından seçilmesi. Genel Kurmay Başkanlarının Başbakanlarca Cumhurbaşkanlarının verecekleri yetki üzerine- tayin edilmesi uygun görüldü. Komitede Anayasa bahsinde de basiret ve sağduyu hakim olunca, bilhassa bu metin üzerinde hafiflikle oynama arzuları iltifat görmeyince işler nisbeten kolaylaştı.

M.B.K. ni önümüzdeki hafta gene çetin bir çalışma beklemektedir. Komite içinde bazı kurmaylar. Milletvekili sayısının pek az olmasına taraftar bulunmaktadırlar, işin garibi, bu fikrin müdafileri, Cumhurbaşkanının tek dereceli seçilmesi taraflısı olanlardır. Milletvekili sayısının azaltılmasını savunanlar, 100 bin seçmene 1 milletvekili düşmesini istemektedirler. Ancak bu fikrin ne kadar itibar göreceği bilinmemektedir. Zira üyelerin büyük bir kısmı aksi fikirdedir ve bir mübalağaya aleyhtardır.

Parti, politikacı, milletvekili düşmanlığı -yahut allerjisi- 27 Mayıstan bu yana kuvvetinden çok kaybetmiş, bunlarsız bir Demokrasi olamayacağı gerçeği -dikensiz gül olamayacağı gibi- kabul edilmiştir.

Temsilciler

Demokratik hesaplaşma

Önümüzde açılan hafta içince Temsilciler Meclisi, bir büyük imtihan verecektir. İmtihan, meşhur "Vergiler" konusunda cereyan edecek; arazi ve bina vergilerindeki son aşırı zamları tadil eden tasarının müzakeresi yapılacaktır. Bilindiği gibi bu zamlardaki hatalar görülmüş ve M.B.K. bunların izalesi için Hükümete gayrıresmi yetki, daha doğrusu muvafakat vermiştir. Bunun üzerine Maliye Bakam Kemal Kurdaş bir tadil tasarısı hazırlayarak bunu Temsilciler Meclisine sevketmiştir. Tasarı evvelâ Maliye Komisyonuna gitmiş, fakat burada bazı C.H.P. li temsilcüerin fazla gayretkeşliği yüzünden içinden çıkılmaz bir duruma yol açmıştır. Kurdaş, vergilerde Bütçeye 80 milyon liralık bir zarara yol açacak indirimi göze almış ve tasarısını ona göre hazırlamıştır. Temsilciler indirimin mabetlerine öylesine bir balta vurmuşlardır ki Bütçeye bindirilen yük 200 milyonun üzerine fırlamıştır.

Hadise bitirdiğimiz haftanın başlarında, M.B.K. tarafından duyulur duyulmaz sert reaksiyona yol açtı. İşte, politikacıların tutumu buydu! Zira vergilere yapılan zam, aslında, prensip itibariyle yanlış değildi. Fakat bu iş için zamanın ve zeminin müsait bulunmamasının yanında gerçi o mahzur durmaktadır ama, onun tamiri artık bahis konusu değildir-

Ne kafadır, bu!

Muhalefetin insanları şirin, iktidarın sevimsiz gösterdiği bir gerçektir. Memleket idaresi bütün mesuliyetlerin en büyüğüdür, mesuliyet ise mutlaka bir takım vecibeler yükler. Bunlar, münakaşası caiz hususlar değildir. Memleket idare edenler veya edecek olanlar, dışardan gazel okuma faslını bitirip bizzat şanoya çıkmış şarkıcı vaziyetindedirler. Her hareketleri kontrol edilecek, her hatâları tenkide uğrayacaktır. Üstelik, fazla hoşa gitmeyecek tasarruflarda bulunmaları da şarttır. Bazen sıkıcı tedbirler alacaklardır, zevksiz kayıtlar koyacaklardır, türlü hesaplar yapacaklardır. Madem ki milletin mukadderatı ellerine terkedilmiştir veya terkedilecektir, bu görevi kusursuz yapmak için gerekirse kaşlarım dahi çatacaklardır. Ama durum zaten buyken, Temsilciler Meclisindeki bir takım C. H. P. li sözcülerin kendilerini ve mensup oldukları partiyi niçin daha da çok yıldırım altında bırakmak için âdeta hususi gayret sarfettiklerini anlamak kabil değildir. Millet, iktidarın mesuliyetinden doğan abusluğu anlar ve mazur görür. Ama lüzumsuz kasılmaları, sebepsiz hışımları, budalaca çalımları, kendini beğenmişliği ve tafrafuruşluğu hoş karşılamak için hiç bir sebep yoktur.

Temsilciler Meclisinde bir takım meseleler görüşülürken C. H. P. li temsilciler ama, seçmene selam sallayan veya herkese mavi boncuk dağıtan, şahsî çıkarı peşinde koşan, hayatında bir tek prensibe İnanmamış kimseler değil; Genel Merkezin desteğine sahip, yarıresmi sözcülerbâzı görüşleri savunuyorlar. Bunların çoğu, haklı görüşler. Meselâ, gazete kapatmak hikâyesi. Bir memlekette ki siyasi partiler kapatılabilir, o memlekette aynı sebeplerden gazete kapatılmaması aklın alacağı bir husus değildir. Ama bu görüşü C. H. P. li temsilcilerden bâzılarının savundukları tarzdan daha sevimsiz, daha kaba, daha biçimsiz şekilde savunmak güçtür. Nitekim bu yüzdendir ki o haklı görüş, C. H. P. ye bin tane tariz getirmiştir. Diyorsun ki "Gazete, ancak partilerin kapatılma sebeplerine eş sebeplerden dolayı kapatılabilir." Mükemmel! Peki, partileri kime kapattırıyorsun? Üç hakimli mahkemelere mi? Hayır. Anayasa Mahkemesine. O halde, niçin gazete kapatma selahiyetini de Anayasa Mahkemesine vermezsin? Bunun arkasında bir gizli düşünce yatıyor mu, yatmıyor mu, bilinmez. Ama sineğin mide bulandırdığı muhakkaktır.

Şimdi denilecek ki: "Efendim, Temsilciler Meclisinde Parti Grubu yok. Orada herkes, kendi fikrini savunuyor.." Kazın ayağının Merkezle alâkası bulunan temsilciler bahis konusu olunca öyle olmadığı muhakkaktır. Onların ağzından Menderese has bir edebiyatı işitmek insanı hem üzüyor, hem de korkutuyor. Korkutuyor, ama millet hesabına değil, kendileri hesabına. Demokrasiye inanmadıkları halde kaderin cilvesiyle Demokrasi savunucularının arasında yer almış bâzı kimselerin, teşekkül olarak Demokrasiye yüzdeyüz bağlı C. H, P. adına konuşup C.H..P. yi lekelemelerine cevaz yoktur. Bu, milletvekilleri maaşı nedir? Plâfonun konması, itibar da sağlar sanılıyor? Sanılıyor mu ki Çirkin Politikacı tipi D. P. saflarında iğrenme hissi veriyordu da, C. H. P. saflarında bağıra basma duygusu uyandıracaktır ?

En haklı dâvayı dahi bir savunma usulü, âdabı, yolu vardır. Sevimsiz olmak, politikada hiç kimseye bir şey kazandırmamıştır. Kasılan politikacı, o kendini beğenmiş, ukala tip, elinde kudret tevehhüm ettiği için her şeyi yapabileceği inancında olan zavallı -hiç bir şey yapamaz!- bütün partilerin başım belaya sokmaya yeter de, artar bile.

İktidarın eşiğinde, C. H. P. için tehlike çanları çalmaktadır. O çanların sesine mutlaka kulak vermek lâzımdır. C. H. P. ileri gelenleri sırça köşklerinden başlarını uzatıp etrafa biraz bakarlarsa, kendilerine zarar verenin sandıkları gibi sâdece M. B. K. nin yanlış tasarrufları olmadığını kolaylıkla görebilirler.

nisbetler de hatalı tesbit edilmişti. İktidar iyi niyetini gösteriyor ve bir indirim yapıyordu. Ama bunu mübalâğa etmek caiz miydi? Komite, Hükümet tasarısının geri alınmasını istedi. Mesele, 1471er meselesine dönmek üzere bulunuyordu. Fakat Maliye Bakam başka bir görüş savundu. Demokrasi yok muydu? O halde, tasarının geri alınmasına sebep yoktu. Hükümet pek âla Temsilciler Meclisine gidebilir ve haklı olduğunu anlatabilirdi. Böylece is, umumî efkâr önünde tartışılır, herkesin görüşü ortaya çıkardı. Arazi vergisi köylüye bir yük yüklemiyor değildi. Ama kötü diller bu paranın köylüden, memur maaşına zam yapmak için alındığı propagandasını yaymışlardı. Halbuki; bu parayla, okul yapılacaktı. Köy okulu! Ayrıca köy yolları ve köy içme sulan için de daha fazla tahsisat ayırmak kabil olacaktı. Bunlar açık açık anlatılırsa, Bütçenin o fasıllarında bir gedik verilmemesi gerektiği bildirilirse Temsilciler pek âlâ makul davranabilirlerdi. Sonra, C.H.P. lileri bir başka dert üzüyordu: Rakip partiler bu zamların mesuliyetini C. H.P. ye yıkıyorlardı. **İşte,** C.H.P. iktidara geliyordu ya, köylüyü ezme politikası tekrar başlamıştı! **C.H.P. li**ler bunun doğru olmadığım göstermek fırsatını kaçırmamışlar ve bu uğurda mübalâğaya bile kaçmışlardı. Mecliste, pek âlâ partiler arasında bir mütareke yapılabilirdi. Zira, bütün inkârlarına rağmen, arazi vergisine zam Ekrem Alicanın, şimdi bu yükü C.H.P. nin sırtına vermek için cansiperane çalışan **Y.T.P.** nin Genel Başkanının marifetiydi. Hem Alican bu zammı 15 misil olarak tesbit et**miş,** yeni Bakan nisbeti indirmişti. Buna ait vesika gösterilince **CHP. li**ler şüphesiz rahat nefes alacaklar ve anlayış göstereceklerdi.

İmtihan, tahminen önümüzdeki perşembe günü başlayacaktır. Taraflar eğer iyi not alırlarsa bu, bir dikenli meseleyi iç politika çekişmelerimiz arasından çekip alacaktır. Tabii, Alicanı azot misali açıkta bırakarak!.

Partiler

Küçük başın büyük derdi

Bitirdiğimiz haftanın ortalarında bir gün. Nisan güneşi başkent sokaklarını kavururken genç bîr fedam Necatibey caddesini seri adımlarla geçti ve sol tarafta bulunan ik' katlı, koyu kahve rengi badanalı binanın merdivenlerini tırmanmağa başladı. Koyu kahverengi badanalı binanın ikinci katında A.P. Genel Merkezi bulunmaktaydı, Genç adam, ikinci katın merdivenlerini çıktıktan sonra sahanlıkta derin bir nefes aldı ve sağ karşısına isabet eden dairenin kapısını tıkırdattı. Kısa bir müddet bekledi, sonra sessizce içeriye süzüldü. Kapıdan girince tam karşıda geniş bir salon bulunmaktaydı. Salonda bir takım mühmel giyinişli adamlar oturmuşlar, sohbet ediyorlardı. Genç adam onlara doğru ilerledi ve:

"— Efendim, ben gazeteciyim. İçinizden biriyle konuşmak istiyorum" dedi.

Bu sözler, salondakilerin birden harekete geçmelerine sebep oldu. Alelacele toparlandılar. İçlerinden biri yerinden kalkarak:

"— Peki efendim, bir dakika" dedi ve sonra yan odalardan birine girdi.

Anlaşılan oradakilerden hiç biri konuşmağa selâhiyetli değildi. Nitekim bir müddet sonra selâhiyetli A.P. li gözüktü. Yan odadan çıkan selâhiyetli zat, uzunca boyluydu ve kahverengi bir elbise giymişti. Genç gazeteciye doğru ilerledi:

"— Buyrun, ben Cevdet Perin... Ne konuşmak istemiştiniz?"

Sonra, etrafının pek kalabalık olduğunu farkederek ilâve etti:

"— İçeriye girelim, orada daha rahat konuşuruz."

İç odaya geçtiler. Genç gazeteci ilk sualini girizgâha lüzum görmeden sordu. A.P. ile Y.T.P. nin birleşip birleşmiyeceğl soruluyordu. Sualini özetleyen muhabir:

"— Bu hususta ne düşünüyorsunuz?" diye ilâve etti.

A.P. nin selâhiyetli ağzı evvelâ başını yana eğerek suali dinledi ve sonra birden sertleşerek:

Kemal Kurdaş
Demokrasiye inanınca..

"— Artık bu meseleye bitti nazarıyla bakabilirsiniz. Bitmiştir, artık birleşilmez" dedi.

Sonra da, bu konudaki düşüncelerini izaha girişti. Efendim, onlar evvela iyi niyet sahibi değillerdi. Hele Alicanın Kastamonu konuşması bir çuval inciri berbat etmişti. Üstelik onlar ateş olsalar cirimleri kadar yer yakarlardı. Perin bunları ifade ederken pek sertleşiyordu. Anlaşılan D.P. nin mirasçıları arasındaki soğuk hava buza inkılap etmişti. Perin daha sonra, Y.T.P. ala İhtilal Hükümetiyle pek sıkı-fıkı olduğunu, cesareti vatandaşın reylerinden değil, bu yakınlıktan aldığım ifade ediverdi.

Kalb kalbe karşıdır

Aynı saatlerde bir başka -muhabir de bir başka partinin genel merkezinde bir başka selâhiyetliyi konuşturmağa çalışıyordu. Bu başka parti Y.T.P., konuşmağa müheyya partici ise Y.T.P. nin Genel Sekreteri dehşetli İrfan Aksu idi. Aksu koltuğunda hafifçe sağa eğilerek, muhabirin sualini umursamaz bir tavırla dinledi ve:

"— Katiyyen, katiyyen böyle bir şey yok! Önce ortada bir mesele olur, ondan sonra, üzerinde imal-i fikr edilir. Halbuki böyle bir mesele bahis konusu bile değil" dedi.

Fakat muhabir ısrarla devam etti:

"— Yâni, İrfan bey, A.P. ile birleşmekten bir fayda mülâhaza etmiyor musunuz?"

Aksu bu suali de aynı umursamazlıkla karşıladı:

"— Yok kardeşim, tekrar ediyorum, A.P. ile birleşmek diye bir şey yok. A.P. daha kaç ilde teşkilât kurabilmiştir ki? Biliyorsunuz, geçici kanuna göre partilerin seçimlere katılabilmesi için en az 15 ilde teşkilât kurmaları lâzım. A.P., seçimlere bile katılacak vaziyette değildir. Böyle bir parti ile birleşilir mi hiç ?"

Daha da sertleşerek devam etti:

"— Hele onlar bir parti olsunlar, sonra konuşuruz."

Bundan sonra Aksu, pembe renkli gözlüklerini takarak partisinin kuvveti hakkında izahat vermeğe başladı. Kaç ilde teşkilât kurduklarını anlattı ve seçimlerde başarı kazanacaklarım ifade etti.

Ancak, haftanın sonunda Cevdet Perinin iftiharla patlattığı bomba çingenelerin reisi olan çeribaşı A.P. ve girmiştir!- İrfan Aksu üzerinde nasıl bir tesir yapmıştır, bunu öğrenmek mümkün olamadı,

işin doğrusu

Aslında her iki parti de birleşmeyi arzu ediyorlardı Ne var ki bu arzu, Alicanın atağıyla -Kastamonu ko-

nuşması- kursakta kalmış bir heves olmaktan ileriye gidemedi. Bunun böyle olmasını Alican da istemiyordu ama bir kere ok yaydan çıkmıştı. Ham aydın kitle karşısında Hür. P. nin mirasçıları olarak görünmek işlerine daha çok geliyordu.

Haftanın sonunda, her iki partinin siyâsi faaliyetine bir göz atanlar menin içyüzüne vakıf oldular. Gerek Y.T.P., nin ve gerekse A.P. nin siyasî faaliyet çemberi bir türlü genişliyemişti. Meselâ İstanbulda durum bir fecaatti.

10 Şubatta kurulan A.P.. İstanbul müteşebbis İl İdare Kurulunu kuruluştan onbir gün sonra, 21 Şubatta gürültüyle teşkil etmişti, O zamandan bu yana, İstanbulda sadece dört ilçede -Çatalca, Eminönü, Kartal ve Zeytinburnu-, müteşebbis İdare Kurulları meydana getirebilmiştir.

Meşhur Yorgancıoğlu hadisesinin sarsıntısı, A.P. İstanbul teşkilatında hissedilmiştir. Müfrit Demokratlardan İl Başkanı emekli Hava Korgenerali Enver Akoğlu ile bir başka müteşebbis İl İdare Kurulu üyesi, A.P. yi takbih edici demeçlerle Ramazan Bayramı arefesinde istifalarım vermişlerdir. A.P.. Kurban Bayramından beri bir il başkanı aramaktadır. Şimdiye kadar, birleşme şampiyonu Ziyad Ebüzziyadan tutulsun, Mümtaz Tarhan, Sırrı Batur, Rafet Arnom, Kâzım Yurdakul, Suat Hayri Ürküp-10, Alâeddin Eriş ve Melih Koçerlere kadar yığınlarla isim üzerinde durulmuşça da, netice müsbet olmamıştır. Halen istimlâk sanığı olarak Yaasıadada nezaret altında bulunan Tarhan. A.P. lilerin ifadesine bakılırsa, "Sonuna kadar A.P. de bir nefer gibi çalışacağım" demiştir.

Gene A.P. lilere bakılırsa, il başkanı avcılığında gecikmenin ana sebebi, anlaşılan çok gıpta ettikleri Y. T.P. İstanbul İl Başkanı minyatür adanı F.K.G. dır. Onu kaçırdıklarına hayıflanıp duran A.P. liler, "Burası İstanbul.-Onlar bir tane F.K.G. buldu, on tane F.K.G. yok kil" şeklinde konuşmaktadırlar.

A.P. nin İzmirden sonra kurduğu ilk il teşkilâtı olan İstanbulda, halihazırda fiili başkan durumunda. Genel İdare Kurulu üyesi, 147lerden Fransız Edebiyatı doçenti Dr. Cevdet Perin vardır, Yassıadadaki Mithat Ferinin ağabeyisi, "arabayı genel seçim gününe kadar devirmeden götürmek istiyoruz" mülahazasıyla gösterişli zaferlerden kaçındıklarını, sessiz sedasız çalıştıklarını ileri sürmektedir. Bir başka A.P. idarecisine göre de, başdöndürücü gelişmeye, açık hava toplantılarına müsaade edildikten sonra şahit olunacaktır.

A.P. liler, müteşebbis İl İdare Heyetinde iki gedik bulunan -9 kişi- İstanbuldaki teşkilâtlanma faaliyetleri şurasında ne idarecilerden, ne de C.H. P. den hiçbir baskı görmediklerini belirtmektedirler. A.P. liler, İstanbulda Gençlik Kolu kurmak için de seferber olmuşlardır. Geçtiğimiz haftanın ortasındaki çarşamba günü Ankara Caddesinde, İstanbul Vilâyet binasının hemen altındaki ti Merkezinde toplanan gençlerin, M.T.T.B. mensubu eski D.P. li veya gericiler oldukları gözden kaçmamıştır.

Kulağa Küpe

Tanrı yardımcısı olsun!

***İhtilalin eksantrik tipi, Muharrem İhsan Kızıloğlu,* nihayet muradına kavuştu, Vatikana Büyük Elçi oldu.**

Mükemmel tâyin!

Hani, dünyanın en tahammüllü ve en sabırlı adamı Papadır derler de...

Y.T.P. ye gelince..

Y.TP. nin İstanbuldaki durumu A. P. ninkinden daha az hazin bir tablo teşkil etmekten uzaktır. 13 Şubatta doğan **Y.TP.** İstanbulda teşkilât kurma faaliyetinde rakibi A.P. den dahi hayli geri kalmıştır. Nitekim teşkilâtını da ancak 16 Martta ilân edebilmiştir. Talihsiz Y.T.P. nin bir il merkezi binası dahi yoktur. Haftanın sonundaki güne kadar tain 25 kat gezilmiş, fakat bir türlü anlaşma yapmak imkânı hâsıl olamamıştır. Başı İsviçrede bulunan müteşebbis İl İdare Kurulu, hâlen Cağaloğlunda bir üyenin yazıhanesinde toplantılarım yapmaktadır.

Kendilerini DP. ye benzetmekten çok hoşlanan **Y.T.P. li**ler, il merkezi bulmaktaki beceriksizliklerinin affettirmek için bir zamanlar D.P. nin de İstanbuldaki ilk kuruluşunda bina sıkıntısı çektiğini hatırlatmaktadırlar. Şimdi, nasıl **Y.T.P.. bir** üyenin yazıhanesinde faaliyet gösteriyorsa, **1946** da **da** eski DP., merhum Kenan Önerin Karaköy Palastaki yazıhanesinde faaliyet göstermişti.

Y.T.P. liler, bütün ümidlerini bağladıkları İl Başkanlarının geçen hafta perşembe günü Bernden İstanbula dönmesini beklemekteydiler. Fakat .. çarşamba günü aldıkları son mektupta F.K.G. göz tansiyonunun artmasıyla yeni bir kriz geçiren eşini tekrar kliniğe kaldırdığını yazmakta ve ancak ay sonuna doğru İstanbulda olabileceğini kaydetmektedir. Bası çevrelerde dolaştırılan, Y.T.P. nin F. K.G. ile temas kuramadığı, İsviçredeki adresini dahi bilmediği dedikodularına karşı yetkililer, İl Başkanlarından onbir mektup aldıklarım vs şimdiye kadar üç defa da kendisiyle telefonda konuştuklarım iftiharla nakletmektedirler. Bundan başka, ilçelerde teşkilâtlanmak için pek acele etmediklerini, böyle bir işi istanbulini bünyesini iyi tanıyan eski Vali ve Belediye Başkam F.K.G. ye bırakacaklarım ileri sürmektedirler. Zaten F.K.G. mektuplarında ve telefon görüşmelerinde Bernden talimat yağdırmaktadır. İl İkinci Başkanı Dr. Hamdi Akçaya, "Aman beyanat" verme, ben gelince durumu idare ederim" diye de yazmıştır. Ancak teker teker tasrih ederek "şu, şu konularda birkaç laf edebilirsin" şeklinde tavsiyede bulunmuştur. Aslında, kurnaz -fakat ipliği pazara çıkmış- F.K.G. resmen "hal-i firar"dadır. Yassıadadaki istimlâk davası bir yola girinceye kadar yurda sureti katiyede dönmeyecektir. O işten yakasını sıyırırsa avdet edecektir. Nitekim tanıkların kendisim ithamları kulağına kar suyu kaçırmıştır.

Dr. Akça. evelki haftanın sonundaki cumartesi günü, gazete ve dergilerin siyasi muhabirlerine İstiklâl Caddesindeki Büyük Klüpte -Serkidoryan- viskilerin içildiği ve İstakozların yenildiği mükellef ziyafette sekiz gazeteci bulundu. Maksat, gazetecilerle tanışmak ve eski D.P. nin Belediye Meclisi Başkan Vekili olan Dr. Akçanın, -kendisinin- zannedildiği gibi "kötü bir adam" olmadığını göstermek hevesiydi. Mamafih F.K.G. nin kendisine, "Siz bir İl Merkezi bulun, ben gelir yavaş yavaş dayar döşerim" tarzında takriben 1500 kilometre öteden direktif verdiği Dr. Akça, ban gazetecilerde, "Ne esaslıymış yahu, bu adam!" intibaını uyandırmağa muvaffak oldu.

Bir zamanlar dört milyon reyi ceplerinde telâkki edenler, şimdi tam bir hayal kırıklığına uğramış durumdadırlar. Y.T.P. ve A.P., kadrolarında teşkilât mütehassısı geçinen mebzul miktardaki elemana rağmen, halkı karşılarında sanki donmuş bir kitle halinde bulmuşlardır. Değil teveccüh görmek, hattâ müteşebbisler istiskal edilmektedirler. Karşılarında el ovuşturdukları D.P. lilerin ne yapmak istediklerini, ne düşündüklerini, hedeflerinin ne olduğunu bir türlü çözememektedirler.

İşte, minyatür partilerin İstan-

bulda teşkilât kurma faaliyetleri bu minval üzere devam etmektedir. A. P. için de, Y.T.P. için de durumun pek memnuniyet verici olduğunu iddia etmek için bir Cevdet Perin veya bir İrfan Arsu olmaktan başka çare yoktur.

Ha, bir de Aydın Yalçın tabii! Ama hâdiseler şunu göstermektedir ki, seçimler ta Ekimde de yapılsa, Nisbi Temsile rağmen A.P. de, Y.T.P. de Meclise pek az temsilci sokabileceklerdir. -Not: AKİS, 1957 seçimlerinden önce de, o tarihlerde gene böyle hayaller kuran Hur. P. nin de C.K.M.P, nin de biç bir varlık gösteremeyeceklerini bildirmiş ve bu, aynen çıkmıştı. Hatta Başyazarımız 200 milletvekilinden bahseden Bölükbaşıya, sadece 4 milletvekili çıkarabileceklerini söylemişti.

Devlet Başkanlığı

Bir ziyaretçi

Geçen haftanın sonlarında birgün, saatlerin 19.30 u gösterdiği sıralarda Yeşilköy Hava Alanına inen T.H.Y. nın dört motorlu minyon Friendship'i, İstanbula müteber bir misafir getirdi. Uzun boylu, gözlüklü, gri kostümlü, 45 yaşlarındaki narin yapılı tipik Amerikalının adı, Raymond Lacy Adams'dı. İsim pek yabancı sayılmazdı. Muteber misafir bu defa yalnız değildi. Yanında kendi boyunda zarif eşi de bulunuyordu. Dr. Adams'ın Türkiyeyi bu ikinci ziyaretiydi. Ekim ayında Başkan Gürselin hastalığı dolayısıyla çağırılan Harvard Üniversitesinin bu ünlü asabiyecisinin bu defa gelişi endişe verici bir sebebe bağlı değildi. Dr. Adams, Türkiyeden ayrılırken Nisan ayı ortalarında Sicilyada toplanacak bir Asabiyeciler Kongresine iştirak edeceğini, oradan da Gürselin ziyaretine geleceğini bildirmişti. Dr. Adams ve eşini Yeşilköy Hava Alanında Gürselin Denizel yaveri Necdet Kaplanoğlu karşıladı ve Başkanının kendilerini yemeğe beklediğini haber verdi.

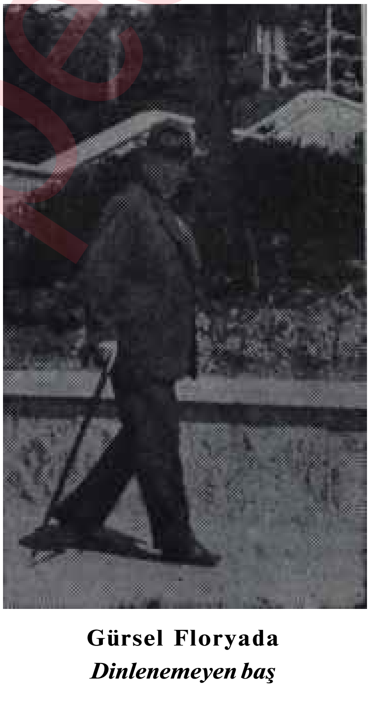
Gürsel cuma günkü öğle yemeğine sadece Adams'ı davet etmemişti. Tedavi ve konsültasyon için İstanbuldan Ankaraya davet edilen asabiyeci doçent Dr. Sabahattin Kerimoğlu ile asabiyeci doçent Dr. Nedim Zembilci ve sinir cerrahı doçent Dr. Bülent Tarcan da listeye dahildiler. Ayrıca Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Prof. Dr. Ragıp Üner ve tabiatiyle Devlet ve Hükümet Başkanının özel doktoru EMİNSU'cu Albay Reşat Yaşat ta vardı.

Bir hatıra

Babacan Orgeneral, Floryada Belediye Başkanlığı Köşkünde Öğle yemeğini, bir bakıma kendisini tedavi ve konsültasyonları için emek sarfeden ilim adamlarına teşekkür vazifesini yerine getirmek gayesiyle tertiplemişti. Öğle yemeğinden sonra Gürselin sıhhati sıkı bir kontrolden geçirildi ve doktorlarından birinin geçen haftanın sonunda kullandığı tâbirle "kelimenin tam manasıyla âfiyette" olduğu memnuniyetle görüldü. İlim adamları daha sonra, böyle bir vesileyle tekrar görüşmemek ümidiyle Devlet ve Hükümet Başkanına veda ettiler, ebedi şifalar dilediler.

Zaten İstanbuldaki ilim adamları, Şubat ortasından beri Gürseli muayeneye lüzum duymamaktaydılar. Ankaradakiler de -Prof. Dr. Selâhattin Doğulu ve Prof. Dr. Şükrü Sarıbaş- aşağı yukarı 45 gündenberi tıbbi müşahedeye son vermişlerdi. Gene 45 günden beri de, Adams'a her hafta gönderilmesinde geçen Aralıkta mutabık kalından raporlar kesilmişti. Dikkati çeken taraf, Silâhlı Kuvvetler Başkumandanım muayene edecek ve konsültasyonda bulunacak adamların, talihsiz 147'ler dışından seçilmesinde âzami titizlik gösterilmesiydi.

Gürsel, sinir sistemi ile ilgili bir dolaşım yetmezliğinin doğurduğu hastalığını atlatmıştır. Şimdi perhize devam etmekle beraber tekrar, mahdut ta olsa Samsun sigaralarına ve bazı akşamlar bir veya en fazla iki kadeh Yeni Rakısına kavuşmuştur. 65 yaşındaki Gürselin hayli ciddi hastalığından geriye kalan hatıra, sadece sağ elinde tanıdığı kahverengi bastondur.

Gürsel Floryada
Dinlenemeyen baş

Bir doktoru, Gürselin hassasiyetinin ve ince ruhluluğunun dozuna misal olarak, yakın arkadaşlarına su hatırayı nakletmiştir:

Gürsel, Ankarada, sabahın erken saatinde yanında bahse konu doktoru da olduğu halde bir otomobil gezintisine çıkmıştır. Çubuk Barajına doğru yol alırlarken, karşıdan pejmürde kılıklı bir köylünün geldiğini görmüşlerdir. Devlet ve Hükümet Başkanı şoföre seslenerek derhal otomobili durdurmuş ve inerek biçare köylünün karşısına dikilmiştir. Doktorun ilâve ettiğine göre aralarında söyle bir muhavere cereyan etmiştir:

"— Hemşerim, sen beni tanıyor musun?"

"— Tanımaz olur muyum? Sen Cemal Paşasın."

"— Böyle nereye gidiyorsun?"

"— Ankaraya. İş bulursam çalışacağım."

"— Bak, işte yanındayım. Benden birşey istemiyecek misin?"

"— Ne isteyim? Sagolun,, yeter."

"— Yahu, senin için yapabileceğim hiçbir şey yok mu ?"

"— Allah sana uzun ömür versin, başımızdan eksik etmesin, o kadar."

Babacan Orgeneral fıkara köylüye sarılarak yanaklarından öpmüş, iyi yolculuklar ve kısmet temenni etmiştir. Daha sonra da otomobiline binerek " Ey Türk Milleti, sen ne kadar büyüksün" diye hüngür hüngür ağlamağa başlamıştır.

Doktor, yakınlarına son olarak şunları söylemiştir:

"— E birader, sen gel de böyle ince, hassas bir adamı hastalığı sırasında Çankaya Köşküne hapsetme !"

Generalin çektikleri

Başkan Gürsel, özel doktorlarının ısrarı üzerine on günlük bir istirahata razı olduğu için İstanbula gelmiştir. Gelgelelim, Gürsel İstanbulda geçen hafta içinde basın mensupları tarafından bir saniye rahat bırakılmadı. Eski ve pek sevdiği dostlarını kıramıyan babacan General, bu sıkıştırmalardan üzülüyor, fakat tahammül gösteriyordu.

Gürselin İstanbuldaki günlük programı şöyleydi:

Saat 7 ye doğru uyanıyor, kahvaltıdan sonra 9 sıralarında yaya bir gezinti yapıyordu. 10.30 da Köşke dönüyor, öğle yemeğini müteakip şekerleme faslı başlıyordu. 15.30 da da şehirde otomobil gezintisine çıkıyordu. Sıhhatinin düzelmesi dolayısıyla perhizi bir hayli hafifletmişti. Özel ahçısı da İstanbula getirtilmişti. Zira henüz yemeklerde tam mânasile serbesti tanınmamıştı. Çok sevdiği ızga-

Okuyucu mektupları

İsveçte ikiyüze yakın Türk vardır. Mecmuanızı büyük bir zevkle okumaktayız. Hiç bir partinin tesiri altında kalmadan re hakikatları çekinmeden yazdığınız için, sizleri tebrik ederin.

Ancak burada ifak bir derdimiz var, bunu lütfen mecmuanızla ilgililere sunabilir misiniz?

Hazineye yardım toplandığı zaman 50 veya yüzer, kron vererek bizler de ufak bir yardımda bulunmuştuk, helal olsun. Ancak, buraya gönderilen Münir Köseoğlunun en adi kızlarla para yemesi, en lüks arabaya para yatırması ve ayda 1000 kron maaş alması re hiç bir iş yapmaması bizleri üzmekte re hayrette bırakmaktadır!

iki senelik pasaport bedeli 230 krona yükseltilmiştir! Dünyanın neresinde bu fiata pasaport verilir?

İsveç vatandaşına serbest verilen 5 senelik pasaport fiatı 15 krondur!

Yanlış, verilmiş olan bu kararın düzeltilip tekrar eski pasaport ücretinin kabulünü ümit ederiz.

Saygılarımız stockholm

Not: Yalnız kendi keyfini düşünürsen sefaret erkanının başımıza dert açmaması için imza tanıyoruz özür dileriz.

Tıb hakkında

Bir vatandaşı ve meslekdaşı ola--ak Dr. Saim Bostancıoğluna canıgönülden hararetle tebrik ederim. Cesaretine hayran oldum. Onun profesörü olan Dr. Lütfi Vural, binlerce kere çok daha büyük tebriklere re taltife müstehaktır. Niçin mi? Zira bizde kemiklere kadar işlemiş eski adettir de, bir türlü inanamıyorum hakikat olduğuna. Öyle ya, nasıl olur da Dr. BOSTANCIOĞLU hastanede hâlâ mevkiini muhafaza ederek hekimlik edebiliyor: âmiri ve profesörü tarafından hakaretlere mana kalmiyor: ve nasıl olur da aleyhinde kanuni takibat açılmıyor...

Hayır, hayır, böyle şey olamaz. Bir rüya bu.

Zamanımızda ölü bir kalbin, yarım saat, bir saat sonra çalıştırılabilmesi bir hârika sayılmıyor. Hakiki mucize, inanın dostlar, gayet samimiyim, Bostancıoğlunun o hastanede hâlâ doktorluk edebilmesidir...

İşte buna İNKILAP hem de, HAKİKİ İNKILAP derler.

Varolsun yaratanlar, tebrikler..
Dr. Nafi SAĞIROĞLU

Mizmi - Amerika

ralar, Küçükçekmecedeki Beytinin lokantasından getirtiliyordu.

Başkanın gerek yaya, gerekse otomobil gezintileri bir gazeteci ordusu tarafından takip ediliyordu. Müteaddit ricalar bu takibe mâni olamamıştı.

Bugün efkârı umumiyenin, her sözünü ve hareketini büyük alaka ile takip ettiği Gürsel, başvurduğu çarelerin tesirsiz kaldığını görünce, daha direkt konuşmak zorunda kalmıştır. Bir Boğaz gezisi dönüşünde, Florya elektrikli tren istasyonunun hemen arkasındaki pembe boyalı Belediye Başkanlığı Köşküne giden ve şirin parkı boydan boya kateden beyaz taştan döşenmiş merdivenin başında gazetecileri kahverengi bastonuyla çğırmış:

"— Ne o, gene demeç mi istiyorsunuz?" şeklinde bir sual sormuştur.

Derhal etrafına üşüşen gazeteciler hep bir ağızdan cevap vermişlerdir:

"— Evet, Paşam,"

" —Dikkatle yazın öyleyse.."

Gazeteciler kâğıt - kalem hazır beklerlerken. Gürsel şöyle devam etmiştir:

"-— Yorgun bir insanın, yirmi çiftin dikkatli nazarları üstünde bulunur ve bir o kadar flâşın "da şuaları gözünde devamlı surette yanıp sönerken, istirahat edebilmesine imkân var mıdır? Bir insanın tek başına bir gazinoya oturup kendi âleminde bir kahve içmek ve bedeni ile kafasını dinlendirmek hakkına sahip olmaması ne kadar zordur. Söyleyin bunları patronlarınıza, çünkü sizi onlar gönderiyorlar."

Özellikleriyle Gürsel

Gürsel, anlaşılan, Ankaradan sadece iki kostüm getirmiştir. Her ikisi de üç düğmeli, yeril kumaştan ve öyle ahım şahım terzi elinden çıkmış manzarası, arzetmiyen cinstendir. Biri koyu gri, diteri de çizgili laciverttir. Kendini Ankaradan getiren plâkasız siyah Cadillac'a, katiyyen Cumhurbaşkanlığı forsunu çektirmemektedir. . Başından, sağ kaşına hafifçe yatırdığı "Republic" modeli fötr şapkasını hiç eksik etmemekte, otomobilde dahi çıkartmamaktadır. Hep sivil dolaşmaktadır.

Gösteriş ve alâyişten azade otomobil gezintilerinde, trafik kaidelerine azami riayet göstermektedir. 27 Mayıstan önce alışılagelmiş olduğu gibi, yollar Devlet Başkam geçerken daha önceden diğer vasıtalara kapatılmadığı ve trafik memurları tiz düdüklerini kulak tırmalayıcı şekilde çalmadıkları için, Gürselin şehir içinde bir otomobil gezintisi yapmış olduğunu halk ancak ertesi gün gazetelerden öğrenebilmektedir. Hattâ, kendisini bazen trafik memurları bile farkedememektedirler. Bir gezisinde Bomontideki trafik memuru, Nişantaşına doğru sapmak istediği yola giriş olmadığından Gürselin otomobiline müsaade vermemiştir.

Daha eğlenceli bir olay da, geçen salı günü, Şişhanede cereyan etmiştir, Şişhane Yokuşunun sonunda ve meydanın ortasındaki trafik memuru, gri renkli bir hususi otomobilin şoförü ile hasbıhale dalmıştır. Gürselin plâkasız siyah Cadillac!ı, özel gri otomobilin tam arkasında beklemekteydi. Ahbaplık hayli uzun sürmüş ve özel gri otomobilin şoforü, trafik memuruna bir de kırmızı gül hediye etmiştir. Trafik memuru, gülü, noktasına gölge veren branda şemsiyeye itina ile yerleştirirken, özel gri otomobile halâ yol vermemiştir. Vasıtalar, böyle sıcak bir muhabbet teatisini iki dakika kadar beklemişler, Gürsel de olup bitenleri tebessümle seyretmiştir.

Politikacılar

Kuyruk ararken

Şık giyinmiş uzunca boylu adam, kalın camlı gözlüklerinin altından gözlerini kapıştırdı. Sinirli olduğu halinden belli oluyordu. Başım yukarı kaldırdıktan sonra bir süre düşündü ve:

"—- Vallahi, ben bu işi şöyle mütalaa ediyorum: Alican bu meselede suç görmemiştir. Onun için de Soruşturma Kurutuna intikal ettirmemiştir. Zira meselenin aslım bilen bir insandır. Sonra şunu da ilâve edeyim: Bu borcun ödendiğinden Menderesin haberi bile olmamıştır" dedi.

Hâdise geride bıraktığımız haftanın ortalarında bir gün yeni Meclis binasının sütunlu koridorunun en dibinde cereyan ediyordu. Gözlüklü adamın ismi Sait Naci Ergindi. Bir zamanlar Polatkan Maliyesinin kudretli Müsteşarı bulunan Ergin, şimdi de Temsilciler Meclisi üyesiydi! Eteni de oraya, C. H. P. kontenjanından seçilmişti! Mesele dediği de, kendisinin dokunulmazlığının kaldırılmasını talep ettirecek bir konuydu. Memuriyetini kötüye kullanmaktan sanık olarak hakkında tahkikat açılan sabık müsteşar, doğrusu istenirse, hayli güç durumda bulunuyordu. Yüksek Soruşturma Kurulu dosyayı tanzim etmiş ve dokunulmazlığının kaldırılması için Meclis Başkanlığına gerekil yazıyı yazmıştı, Önümüzdeki günlerde Temsileüer Meclisinin gündemine girecek olan mesele bir hayli eğlenceli olacağa benzemektedir. Zira işin içinde, dosyayı Soruşturma Kuruluna intikal ettirmeyip, sumeninde beklettiği için,- İhtilâl Hükümetinin ilk Maliye Bakanı ve şimdi Y.

T. P. Genel Başkanı Ekrem Alican da bulunmaktadır.

İddianame'

Aslında mesele bir hayli eskidir. Her şey Maliye bakanlığının Amortisman ve Kredi Sandığı Genel Müdürlüğüne yazdığı bir yazıyla başlamıştır. 18.6.1958 tarihli yazı Sait Naci Erginin İmzasını taşıyordu ve Sandıktan, Başbakanın İstanbuldaki odasının tefriş bedelinin yarısının ödenmesi isteniyordu. Bakanlık böyle uygun görmüştü. İşin güzel tarafı, o sıralarda Ergin, Amortisman ve Kredi Sandığı İdare Komitesi Başkanlığı makamını da işgal etmekteydi. Genel Müdürlük, Salt Nacinin talebini. İdare Meclisi Başkanı Sait Naciye bildirdi! Maliye Müsteşarı Sait Nacinin emrini. Kredi Sandığı İdare Komitesi Başkanı Salt Naci ele aldı ve İdare Komitesinden geçirdi. Ancak muamele gene de aceleye getirildi ve İdare Meclisinin toplanmasına pek lüzum hissedilmedi. Öyle ki, karara imza' koyması gereken' İdare Komitesi üyeleri sonradan önlerine lülen dosyaya -o sıralarda imza atmaktan başka, işleri olmadığından- 'fiyakalı birer imza bastılar. Sadece, Nail Gidel -Merkez Bankası eski Genel Mü-, dürü- kararı imzalamadı. İkinci defa önüne getirildiğinde gene reddetti ve karar, Gidelin imzası olmaksızın bakanlığa gönderildi. Böylece, Maliye bakanlığı adına Amortisman ve Kredi Sandığı, Menderesin zevkine göre bir odanın tefrişi için hissesine düşen -masrafın tamamı 244 bin 923 liradır- 112 bin 202 lira 8 kuruşu ödemis oldu.

İkmal zinciri

İddianamede, 1956 yılında yapılan masrafın iki yıl sonra Amortisman .ve Kredi. Sandığına yüklenerek ödendiği belirtiliyor. Masraf, Amortisman ve Kredi Sandığı bütçesinde müteferrik fasıldan gösterilmiş ve malûm yollarla açık kapatılmıştır. Ancak zorluk bundan sonra başlamıştır. Masrafın bütçe tasarısında belirtilmesi gerekiyordu. Polatkan ve kudretli Müsteşarı gene İddianameye göre- ehliyetlerini' burada ispat etmişlerdir.. Meselenin bütçe tasarısına aksettirilmemesini sağlamışlardır. Ancak, Sayıştay meseleye e1 atmış ve hazırlanan bir raporla, işin 1958 Bütçe kanunu tasarısında yer alması sağlanmıştır. İşin burasında Polatkan-Ergin ikilisi tekrar faaliyete geçmiştir.' Sayıştaydan, . raporun değiştirilerek bir teftiş raporu haline getirilmesi istenmiştir, Sayıştay, Cemal Öktem-zamanın müsteşar muavinlerindendir-imzalı talebi red ve hazırlanan kararı aynen iade etmiştir. Fakat Maliye bakanlığı öyle kolay yılıcılardan, değildir. 2.11.1959 tarihli bir yazıyla talebinde ısrar etmiştir. Ama Sayıştay bu talebi de geri çevirmiştir. O zaman meselenin, Meclis Başkanlığınca halli gerekmiştir. Devrin Meclis Başkam Koraltanın "evinde yapılan özel bir toplantıyla bu iş de, zamanın hasıraltı etme usulüyle, halledilmiştir. Üstelik bu defa Sayıştaya da tesir edilmiş ve kararın bütçe tasarısına eklenmesinden vazgeçilmiştir.

Sait **Naci** Ergin
Formülcü!

D. P. devrinin. formül bulma üstadı Sait Nad Ergin o işin de formülünü bulmuştur. Başbakanın İstan - buldaki odasını döşetmek Amortisman ve Kredi Sandığının işi midir?

Hayır! O halde, bunun. Sandığın İşleri arasında Bütçeye girmesine lüzum yoktur! D. P. büyükleri, daima olduğu gibi bu sefer de, kendilerine o keskin zekasıyla gerekli formülü buluveren dirayetli müsteşara minnettar kalmışlardır. -Zaten üstad, formül bulmaktaki meharetini C H. P. listebinden Temsilciler Meclisine girmek suretiyle de ispat etmiş ve yeni devirde de keskin zekasını yeni kudret sahiplerinin emrine amade kılmıştır ya..

Üç maddelik netice

Gri renkli ve üzerinde kırmızı kalemle 37 rakamı bulunan dosyanın başında takılı E 1961/814' ve'.' K 1961/857 sayılı . kararnamede, netice üç madde halinde toplanmaktadır. Maddeler şöyledir:

"1 — Hasan Polatkanın vazifesini suiistimal eylediği . anlaşılmışsa da, bu dava. neticesinde kendisine verilecek cezanın, daha önce diğer şuçlar dan dolayı aleyhine açılmış bulunan dava sebebiyle göreceği cezaya bir tesiri olamıyacağı mülahazasıyla âmme davasının muvakkaten tatiline,

2 — Hasan Polatkanın bu suçuna iştirak ettiği sabit görülen Maliye bakanlığı eski Müsteşarı Sait Naci Ergin ahiren Kurucu Meclis üyesi seçilmiş ve hakkında soruşturma yapmak tesrii ınasuniyetinin kaldırılmasına mutevakkıf bulunmuş olmasına binaen,. Sait Naci Erginin teşrii masuniyetinin kaldırılması hususunun takdirinin Kurucu Meclia Başkanlı-- gından istenmesine.

3 — Maliye bakanlığı vazifesini ifa ettiği sırada re'sen takibi icabeden bu suça muttali olduğu halde merciine İntikal ettirmediği iddia olunan Ekrem Alican hakkında gerekli işlem yapılmak' üzere keyfiyetin T. C K nun 235. maddesine güre Kurucu Meclis Başkanlığına bildirilmesine oy birliği ile 2.4.1961 tarihinde karar verildi."

Keselenin izam edilecek bir tarafı bulunmadığı muhakkaktır. Ekrem Alicanın bir kasıt güttüğünü sanmak imkanı yoktur. Belki, suçun mahiyeti itibariyle Sait Naci Erginin de başı derde sokulmayacaktır. Ama bu, en ziyade, C H. P. ni düsündürmesi gerektiren bir hadisedir. Polatkanın mutemet .' müsteşarının en mümtaz elli C. H. P arasında kim tarafından Temsilciler Meclisine sokuşturuldugu mutlaka araştırılmalıdır. Kuyruktan şikâyetçi C. H. P. halis kuyrukları sinesinde arayacaksa, bu pek acıklı bir durumdur. Şimdi Ergine düşen, elbette ki istifadır.

Ama, üstadın,acaba böyle bir adeti var mıdır ki ?

Teşekküller

Meşrunun inkârı

Emektar salonda hakim olan sabırsızlıktı. Her kafadan bir ses geliyor, delegelerden bir kısmı tahta koltuklara oturmuş veya abanmış, fakat ekseriyeti ayakta kümeleşmiş, sabit duruyor veya dolaşıyordu. Bir ara genel kongrenin organizatörlerini kısıtlı-yüksek perdeden:

" — Be birader, 27 Mayıstan önce bizi ihbar edenler, ceplerinde resimlerimizi gezdirenler, şimdi meydana çıkmışlar, söz sahibi oluyorlar" şeklinle konuşulduğu duyuldu.

Eski ve tanınmış üyelerden Dündar Parmaksızoğlunun da, teessüründen başım sağa sola sallıyarak:

"—, Aaah M.T.T.B. ah!" diye mırıldanarak gürültülü salonu terkettiği görüldü.

Hadise, geçen haftanın başında, İstanbulda, .Halkevinden müdevver, Cağaloğlundaki Eminönü Öğrenci Lokalinde, M. T. T. B. nin genel kongresinde cereyan ediyordu. Dağınık M. T. T. B., 45. genel kongresini 16 Ocakta toplamış, fakat parası;;, suyunu çektiğinden gündemin seçim maddesini tamamlıyamadan dağılmıştı. Şimdi işte böyle bir hava içinde toplanan, 45. genel kongrenin devamıydı. Ancak aradaki üç ay zarfında, M.T.T.B., bir hilkat garibesi gibi iki başla idare edilmişti. Bir açıkgözler grubu, İstanbul Vilayetinin teşkil ettiği meşru Geçici Komiteyi tanımıyarak, kendi arasından bir idare heyeti meydana getirivermişti (Bk. AKİS - S; 355).

Havsalaya sığdırılamıyacak gelişmelerin yer aldığı ikinci genel kongre bir defa, pazartesi günü saat 9 da açılacakken, patırtılar içinde saat 15 te çalışmalara basşıyabildi. Kongre, Geçici Komite Başkanı hiçe sayılarak, Ankara Dil - Tarih ve Coğrafya Fakültesi Talebe Cemiyeti Başkanı Orhan Özsoy tarantıdan pervasızca açıldı. Tabiatiyle durum, Geçici Komite ve etrafında toplanan idealistler klikinin şiddetli usûl itirazlarına yol açtı. Fakat idealistlere karşıt, eski D.J. li ve gerici bilinen gençlerin sevk ve idaresindeki klik, dehşetli hazırlıklar yapmıştı. İdealistlere aman dedirtmemek için kaba kuvvet kolları teşkil edilmiş ve kilit noktalara yerleştirilmişti, Özsoy, idealistlere söz hakkını yasak etmişti. Kopacak derecedeki gerginlikte kliklerin sille tokat ilk çatışması, idealistlerin usul itirazlarını dile getirmek üzere bayraklar ve M.T.T.B. flamalarıyla bezenmiş sahneye fırlamaları üzerine oldu.

İkinci muharebenin konusu,, nisap meselesiydi. İdealistler, ekseriyetin olmadığını, mikrofon bölgesine sokulamadıklarından bağıra çağıra ileri sürüyorlar, diğerleri de aksini, müdafaa ediyorlar, fakat bir türlü yoklama yapmağa yanaşmıyorlardı, Özsoyun nisabın mevcudiyetini sıhhatli bir şekilde tesbit etmeden Riyaset Divanı seçimlerine gitmesi, saatlerce süren tartışmalara, tabiatiyle tekrar kliklerin birbirlerine girip yeniden kavgaya tutuşmalarına sebebiyet verdi. Usulsüz olarak acılan ve aynı mahiyette devam eden Kongrede Riyaset Divanı Başkanlığına Özer Gürbüz •bazı delege olmıyanların da rey kullanmasıyla- getirildi. İdealistlerin temsilcisi Cafer Karadavutoğlu:

"—Nisabın olmadığını bildiğim bir genel kongrenin başkanlığını kabul edemem" diyerek adaylığını geri alınca, meydan Gürbüze kalmıstı. Özsoydan çok haşin mizaçlı Gürbüzün kürsüye gelir gelmez döktüğü, "Vicdani kanaatime göre ekseriyet vardır" incisi, gülüşmeleri davet ederek vaziyeti biraz olsun yumuşattı.

Mesuliyetsiz yetki

Bir başka arbede de, devamı yapılan genel kongrenin Başkam Nejat Çermanın, konuşmağa kalkışmasıyla patlak verdi. Çerman, idealistlere karşıt klikin "Yuha!", "İn aşağı!" sayhaları arasında yaka paça sahneden uzaklaştırıldı. İtişme, kakışma arasında hoparlörler de bozuldu. Yarım saat kadar sonra, fırtına biraz diner gibi olunca, M.T.T.B, ile T.M..T.F. nin birleşmesi fikrinin şampiyonu Çermanın, genel kongrenin muallelliği hakkında verdiği izahat tam bir sükût içinde ve kuzu gibi dinlendi.

İlk günün diğer önemli bir olayını da, tıknaz ve göbekli, yuvarlak kırmızı yüzlü lûgatperdaz eski Genel Başkan Yaşar Özdemirin verdiği demeç teşkil etti. Özdemir, gırtlağım yırtarcasına ve büsbütün kızararak, kollarının da yardımıyla şunları söyledi: '

"— Yetkisi Ankara, İzmir ve Erzurum hudutlarına ulaşamıyan İstanbul Vali ve Belediye Başkam Tümgeneral Refik Tulganın, M.T.T.B. nin iç işlerine müdahalesini şiddetle red ve protesto ederim. Teşkil ettiği geçici heyet onun için meşru olabilir, fakat bizim için mesrû değildir."

Evet, İzmir, Erzurum ve Ankarada M.T.T.B. ye bağlı derme çatma cemiyetler vardı, ama, Genel Merkez İstanbuldaydı. Üstelik Tulgaya böyle biz selahiyet, mahallin en büyük mülkiye âmiri olması dolayısıyla İller Kanununun 9. maddesinin C fıkrası tarafından verilmişti.

M.T.T.B. kongresi
Kaynayan kazan

Genel Kongrenin ikinci gün meşgul olduğu fevkalade önemli konu, Cumhuriyet gazetesinin takbihiydi. Cumhuriyet, birinci gün safahatına fazla yer vermiş, hakikatleri ortaya koymuştu. Yoklama yapmağa vakitleri olmadığını ileri sürenler, fevkalâde meseleyi tam 145 dakika tartıştılar ve idealistlere karşıt klik, "Cumhuriyet üzerine yürüyelim" haykırışları arasında bir meydan savaşı daha verdiler. Daha sonra karşıt klik, idealistleri tasfiye için beş kişilik bir komisyon kurdu. Keyfî genel kongre, yersiz, mantıksız, hissi, hattâ menfi bir-kararla beş kişilik komisyonun tavsiyesi üzerine Çermanı M.T.T.B. den ihraç ve Geçici Komite Başkanı Kurtcebe Noyan ile üyesi Hasan Kılıçın da delegeliklerini iptal-etti.

Delegelerin masraflarını karşılıyacak para bulmadan genel kongreyi toplıyan idare heyeti oraya buraya takıntılı ve müthiş borç içindedir ve yardım temini için beyhude kapı çalmaktadır.

İdealistler, rey kullanılırken yeşil teşbihlerin havaya kalktığı bu genel kongrenin iptali için alakalı mercilere başvurmaktan geri kalmamışlar, İstanbul Vilâyet Hukuk İşleri Müdürlüğünden ve Emniyet Müdürlüğü Cemiyetler Masasından, "baştanberi itiraz yolu açık" mütaleasını almışlardır.

Duruşmaların Anatomisi

Kabahat Sadece Mendereste midir ?

Adnan Menderes "İmar Macerası? nın hesabını Yas*sıadada* veriyor. *Kendimi Büyük Adam sanan bu Küçük Adamın cemiyetimizin basına musallat ettiği felaketlerden biri*l olan *"İmar Macerası" nın, başladığı 1960 Sonbaharından bittiği 1960 İlkbaharma kadar ne meşum neticeler vermiş olduğu duruşmaların safahatından anlaşılıyor. İstıraplar bir bir dile getiriliyor ve "Üçüncü Fatih" sıfatının Türk milletine neye* mal» *olduğu ortaya çıkıyor.*

Ama bu netice bir sürpriz midir ! Asla! Daha ilk kazma vurulduğu gün Menderesin güttüğü gerçek gaye de, giriştiği manevranın manam da, bunun vereceği zararlar da apaçık ortada bulunmaktaydı. Buna rağmen o *tarihte Menderes, gözlerimi kastan örtmüş bir t*akım *kimseler tarafından hararetle alkışlanmış, övülmüş, teşvik edilmiştir. Delice hareketi bir dahiyane buluş olarak vasıflandırılmış, hatta başka türlü* bu *memlekette iş görülemeyeceği yolundaki sapık fikir günlerce tekrarlanmıştır.*

O günlerde, hemen bütün o devrede olduğu gibi, bir ses tutulan *yolun bir meşum* yol *olduğunu haykırmıştır: AKİS'in sesi. Menderes bugün Yassıadada işin başlangıç noktası alarak gösterilen meşhur Basın Toplantısında "İmar Macerası" nen yaldızlarını gözlere avuç avuç sürerken AKİS vaziyet almış ve varılacak* neticeyi *haber vermiştir. Bu yüzden de,* iktidar *organlarıyla birlikte, o* devrin *Menderes hayranlarmm bütün şimşeklerini bir defa daha üzerine çekmiştir.*

Asağıda bulacağınız yazı AKİS'in 29 Eylül 1909 tarihli 125. *sayısından alınmıştır. O günlerin hikâyesini hatırlatmaktan maksat ne bir öğünme payı çıkarmak,* ne *de AKİS'in, tahlillerinde ve teşhislerinde ne derece isabet sağladığını bir defa daha göstermektir. Yazıda da belirtildiği gibi, maceranın* bir *felâketle neticeleneceğini görmek için kâhin olmaya asla lüzum yoktu. AKİS hakkındaki hükme gelince,* 0 *umumi efkâr tarafından çoktan verilmiştir. Ama o günlerin hikâyesi, eğer bir başka Menderesin daha, şu veya bu isim* altında *başımıza musallat olmamasını istiyorsak nasıl davranmamız gerektiğini gözler Önüne sermektedir. Allah rızası 'için artık unutma yalım: Diktatörleri cemiyetler, biraz da kendi* başlarına *kendileri belâ ederler!*

Şimdi, lütfen aşağıdaki hikâyeyi okuyunuz!..

Akis Mecmuası Yazı İşleri
Müdürlüğüne

10 Nisan 1961 tarihli Akis Mecmuasının "Bayan Aksal I. R. Aksalı Anlatıyor" manşeti! ve eski yakın arkadaşım Özden Toker'in imzasını taşıyan makalenizde şahsına ve kızıma taallûk eden bazı hususlar, yanlış intişar etmiştir. Şöyle ki:

İsmail Rüştü Aksal ile 18 Nisan 1950 tarihinde evlendik. Kızımız 21 Ağustos 1952 da doğdu. Mahkemenin boşanma kararı tarihi ise kızımızın doğum tarihinden on ay asam olan 29 Haziran 1953 tarihidir. Bu bakımdan makalede bahsedildiği gibi kızımızın doğum tarihi "Mahkeme boşanma kararından bir kaç hafta sonra" olmayıp aksine on ay evveldir.

Bu hususun mecmuanın müteakip ilk nüshasında Basın Kanunu gereğince aynı sütun, sayfa ve puntoların asjartel rica ederim.

Saygılarımla,
Alageyik Lostar

Basın

Menderesin karşısında

Bu haftanın başında pazar günü saat 11 sularında, İstanbulda, Kabataştaki büyük Tekel binasının salonunda Başbakan Adnan Menderes, karşısına geçip oturmuş olanları süzdükten sonra "İşte, basın !" diye düşünse, tamamile haklıydı. Hakikaten bütün İstanbul basını, en kodamanlarıyla birlikte, hemen eksiksiz olarak Bedii Faikla yokluğu görülüyordu- birleştirilmiş masaların başını tutmuştu. Zâten biraz sonra da bir kenarda kurulmuş olan büfenin başı aynı tehalükle tutulacaktı. Adnan Menderes gazetecilere verdiği randevusuna, mutad veçhile geç gelmişti. Başbakanın, etrafını saran bakanlar -Emin Kalafat, Samed Agaoğlu, Ethem Menderes- ve kalabalık Genel Kurmayı ortasında haşmetli bir görünüşü vardı.. . . . . .

Hakikaten buluşma ricası, İstanbul Gazete Sahipleri Sendikasından gelmişti. "Doymak bilmeyen ejder"in basında bulunanlardan bazıları haftalardan beri "buzları çözme" şarkıları söylüyorlardı. Bunlara göre "buzları çözme", gidip Adnan Menderesle görüşmekti. Başbakanın bunu tefrik edici bir tavır takındığı doğruydu. Basın Kanunundan beri gazetelerde resmi çıkmıyor, kendisiyle alakalı havadisler üçüncü plânda veriliyordu. Bu, yalnız bırakılma havasından Adnan Menderesin rahatsızlık hissettiği aşikardı

Bir görülmenin hazırlığı

Hakikaten Tekel binasındaki toplantı, uzunca bir hazırlığın neticesiydi. "Buzları çözme" taraftarlarının basında bermutad Ahmed Emin Yalman geliyordu. Bu mevzudaki 1 numaralı müttefiki ise Bursanın D.P. li milletvekili ve Basın Kanunu tadilatının hararetli müdafii Selim Ragıp Emeçti. Selim Ragıp Emeç İstanbulda çıkmakta devam eden Sen Posta adlı bir gazetenin sahibiydi ve sıfatla İstanbul Gazete Sahipleri Sendikasının azası olduğu gibi başkanıy dı da.. Yalman ve Emeç haftalardan bert gidilip Başbakanın görülmesi, aradaki "suni" soğukluğun izalesi gerektiği fikrini öteki gazate sahiplerine anlatmaya çalışıyorlardı. Gazete sahiplerinin bir çok derdi yok muydu ? Kağıt, mürekkep, Malzeme tedarikinde müşkilatla karşı karşıya

"değiller miydi? Bunları kim hallede-bilirdi? Başbakan Adnan Menderes! O halde gazete sahiplerinden bir heyet gidip kendisini görmeli, basının maddi sıkıntılarının berteraf edilmesi ricasında bulunulmalıydı........ ....Fakat gazete sahipleri her şeye rağmen heyet halinde, ihtiyaçlarını bahis mevzuu etmek için başbakana, gitmeyi yakışıklı bulmadılar. Gazete sahipleri kadarım göze alamayınca buz çözme meraklıları başka bir formül buldular. Hazır ellerinde "İstanbulun İmarı" meselesi de vardı.. Başbakandan o mevzuda izahat rica etmek üzere bir basın toplantısı tertiplenebilirdi.

Hâdiseden Sendika İdare Heyetinin doğrudan doğruya resmi haberi olmadı. Selim Ragıp Emeç Başbakan nezdinde gerekli teşebbüsü yaptı. Fakat Sendika mensupları da, bir ekseriyetlerile, bu ise "yan cebime" diyorlardı. Hiç biri itiraz etmedi. Teşebbüs yapıldı, iyi karşılandı -tabii- ve basın toplantısı bir küçük tehirden sonra pazar günü saat 10.30'a kararlaştırıldı ....

Ertesi gün, bütün gazeteler birinci sayfalarının üst katını Kabataşta dinlediklerine hasrediyorlardı. Müteakip nüshada da çeşitli kalemler vasıtasıyla "İstanbulun imarı" adı verilen politik hamle övüldü ve övüldü.. "İstanbulun İmarı"

Haftalardan beri İstanbullular şehirlerinde bir takım değişiklikler olduğunu, bazı yerlerin yıkıldığını görüyorlardı. Sonra, ağaç kesme hadiseleri gazetelere aksedince bu "bombardımana uğramış" halin İstanbulun imarına başlangıç olduğunu anladılar. işin değişik tarafı imarın İstanbul Belediye Başkam değil, Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı tarafından İdare edilmesiydi. Adnan Menderes, yanına resmi sıfatları itibarile selâhiyetli kimseleri alıyor, şehri karadan ve denizden dolaşıyor, şuranın yıkılması, şuranın açılması, şuranın düzeltilmesi hususunda direktifler veriyordu. Direktiflerin yıkmayla alatkalı kısmı ise -en kolayı- derhal tatbike konuyor ve kazmalar faaliyete geçiyordu.

Bunun fevkalâde bir gaye olduğunu görmemek için insanın aklım kaçırması lâzımdı. Hakikaten İstanbul, yelli baştan ele alınmaya muhtaçtı ve devletin belediyeye yardım eli uzatması mükemmel bir şeydi. Fakat pek çok kimsenin aklına gelen bir sual, Kabataştaki hasbıhal' sırasında muhterem basın kodamanlarımızın diline inmedi. Neden bu harekete meseli 1955 veya 1957 senesinde değil de, 1956'da başlanmıştı? 1956'da şartlar böyle bir teşebbüse müsait hale mi gelmişti? Hükümetin bu işe sarfedecek bir bütçe fazlası mı vardı ? Öteki islerin hepsi halledilmiş, sıra İstanbula -ve Ankaraya- mı düşmüştü? Meselenin mali portesi neydi? Bunun karşılığı nereden tenlin edilecekti? Nihayet şehirlerin bir plan dairesinde ve uzun vadeyle imar edildiği, plansız imarın ne kadar iyi niyete dayanırsa dayansın keşmekeş doğuracağı bütün şehircilik mütehassıslarının üzerinde ittifak ettikleri *v§* hâdiselerin doğruluğunu ispat ettiği bir husustu. Evet, neden bu güzel harekete dün veya yarın başlanmamıştı da, bugün girişilmişti?

Bu sualin cevabım aramak için sahibi D.P. İl İdare Kurulu, başyazarı ise İstanbul Vilâyet Meclisi âzası olan İstanbul Ekspres gazetesinde çıkmış ve Adnan Menderesle bir hasbıhalin intibalarını nakleden yazıyı okumak lâzımdı. Başbakan altı senelik müthiş kalkınmamızın muazzam eserlerinin vatan sathına münferiden yayılmış olduğu kanaatindeydi. "Doy mak bilmeyen ejder" ise bunlara lâyık oldukları mutena ehemmiyeti vermiyordu. Bu yüzden şehirlerdeki vatandaş D.P.'nin nasıl memleket hayrına çalıştığının farkına varmıyordu. O kalkınmaya gitmiyor muydu? Kalkınma onun ayağına gelecekti. Hem Adnan Menderes İstanbul milletvekili değil miydi? İstanbullu hemşehri makuldü ve kadirbilirdi. D.P. iktidarının nasıl çalıştığını kendi şehrinde gözlerile görünce, onun eserlerini karşısında bulunca... Evet, görünce ve bulunca ne olacaktı ? Başbakan bir şey ilâve etmiyordu ama, gazeteye göre reyler de 1958'de D. P.'ye akacak, böylece büyük şehirler kazanılacaktı. Şehirli vatandaş görecekti ki iktidar iddia olunduğu gibi sıkıntı ve müşküller içinde değil, hâlâ yeni yeni hamlelerin başlangıcındaydı. Ama, icraat gene beğenilmezse? -Ki, bir icraatın müsbet netice vermesi için ne niyetlerin halisliğinin, ne gayenin mukaddesliğinin kâfi gelmediğine meşhur "Kalkınma" politikası sonundaki iktisadi vaziyetimiz şahiddi ve yeni tecrübeye hiç mahal yoktu-. İcraat gene beğenilmezse? Adnan Menderes Kabataştaki toplantıda bir La Palisse hakikatini ifade etti: 1958'de D.P. çekilip gidecekti. Şeriatın kestiği parmak acımazdı.

Basında akisler

Toplantıyı takip eden günlerde İstanbul gazetelerinin hemen hepsinde parlak yazılar. Başbakan Adnan Menderesi İstanbulun imarına teşebbüs ettiği için öven yazılar çıktı. Teni Sabaha göre. Menderes İstanbulu üçüncü defa fethedecekti! -İlk iki. Fatih Mehmeh II. ve Atatürk idi-. Vatan, buzların çözülmesi karşısında şairane cümleler yazıyordu; memleketin birliğini, istikrarını, selâmetini saadetini tehdit eden kötü bir efsun artık bozulmuştu, zira Başbakan kendilerini kabul etmişti. Son Posta bayram havası içindeydi. Milliyet iki fıkracısının -Peyami Sefa ve Ulunay- metih yarışlarına sütunlarını saha yapmıştı. Bir tanesi "Kalkınma ve imar mevzuunda Başvekilin her türlü itiraz ve tenkidlere rağmen hedefe ne enerjik bir İsrarla gittiğini hatırlayanlar için İstanbulun uzun yıllardanberi gördüğü bir rüyanın hakikat haline geleceğini şüphe ile karşılamaya imkan yoktur" derken öteki ilâve ediyordu: "Bu kadirşinaslık minnetle anılacak bir tasavvurdur". Nitekim aynı gün Hürriyet de Adnan Menderesi şöyle övüyordu: "İyi tarafı şu: Adnan Menderes kulaklarına pamuk tıkayıp işe koyuldu". Bu akisleri iktidar organları hani hani yayıyorlardı.

Bir müddet sonra demagoji makinesinin faaliyete geçmesini de beklemek lâzımdı. İşte, çalışmak imkânı yoktu. Bazı mel'un kalemler, bizzat büyük basının alkışladığı böyle ulvi gayeleri halkın nazarında kötülemeye, küçük düşürmeye çalışıyorlardı.

..........Türkiyede iktidarlar, icraatı demokratik haklara el sürmeden yapmakla' mükelleftiler. Başbakan gazetecileri davet edip "arkadaşlar, el birliğiyle şu demokratik rejimi teminat altına alalım, bana yardım edin" dediği gün onun yardımına koşmayacak aklı başında insan tasavvur olunamazdı. Ama İstanbulun, Kalkınmayı büyük şehirlinin görmeyen gözüne sokmak gayretile ve ne plânı, ne imkânı, ne hazırlığı mevcutken "birader, bizde de başka türlü iş yapmak zaten mümkün değildir" diyen şarklı kafaların desteğile imara kalkışılması! Bu, tutmayacak duaya amin demekti. İşte Kalkınma denilen ve aslında iktisadi bir iş olduğu halde "Millî İstiklâl Savaşı" gibi pohpohlu isimler takılarak iktisad kanunlarının dışında yürütülmeye çalışılan ve aslında bu memleketin hakikaten ihtiyacı olan hamlenin neticesi: İçinde bulunduğumuz iktisadi vaziyet Milli "Korunma Kanunu, onun tatbikatı ve piyasamız. Niçin? Kulaklara pamuk tıkayıp yola çıkıldığı için.. Kulaklara pamuk tıkanması! Bugün, "işin iyi tarafı" diye alkışlanan hareket.

Eşlerin ağzından
GÜNÜN ADAMLARI

Bayan Tulga

Siyah deri cilti küçük bir defter. Kalın parlak sayfalarının yarısı yuvarlak, muntazam bir el yazısıyla kaplı. Dikkatli bakılınca bunların tarih ve kısa notlardan ibaret okluğu anlaşılıyor. Son sayfayı çeviriyorum. En altta: "Tümgeneralliğim -30 Ağustos 1960" yazılı. Bir kaç satır yukarda da "İstanbul Askeri Vali ve Belediye Reisliğine tâyinim- M.B.K. 27 Mayıs 1960 Cuma - Saat 04.30" var. Defterin başına dönüyorum. İlk not: "Doğduğum tarih - 8/1. Teşrin 1823 (1907) - salı gecesi." İşte bu Od kayıt arasında İstanbulun Askeri Vali ve Belediye Başkam Tümgeneral Refik Tulganın 54 senelik ömrünün hikâyesi yazdı.

Bu hikâyenin kadın kahraman: karsımda oturuyor. Jale Tulga iri gözlü, muntazam hafif kalkık burunlu, sivri çeneli, esmer ve güzel Gülerken etelerinin içi parlıyor, dudaklarının muzip bir kıvrılışı var. Kısa kumral saçları tabii dalgalat halinde geniş alnını çerçeveliyor. Üzerinde siyah düz bir etek, yakasının etrafı çiçek motifleriyle süslü siyah bir bluz var. Enerjik, şahsiyet sahibi bir insan olduğu her halinden belli. Çok muntazam ve tatlı konuşuyor.

Tolgalar İstanbulda Jale hanımın annesinin evinde oturuyorlar. Jale hanım telefonda adresini "Boğanağa Mahallesi" diye verince bir an durakladım. Bu isim insana, geçen asrın cumbalı, kafesli konaklarını, feraceli hanımlarını, fesli küçük beylerini hatırlatmıyor mu? Jale hanım çok düşünceli. "Ekseriyetle şoförler bizim buraları karıştırır" dedikten sonra semti iyice tarif etti. O kadar ki, Beyazıtta Marmara Sinemasının yanından sapıp, sağa, oradan sola, sonra da dümdüz aşağı inince bahsettiği bakkal dükkânını elimle koymuş gibi buldum. İçimden "Sinekli Bakkal" demek geliyor ama, bu O değil. Taksri den inip Vali beyin evini soruyorum. Adam sol tarafta, bir kaç adım aşağıda bir evi işaret ediyor. Yol asfalt değil, eski faytonların tekerleklerine alışık dar, parke taşından... Yokuştan aşağı İniyorum. Dört katlı, içindekilerin hayatlarına dair en ufak bir ipucu vermeyen, mahfuz cumbalı ahşap bir konak. Kapısı doğrudan doğruya sokak üzerinde, alt pencerelerinde demir parmaklıklar var. En üst kat daha içerlek, önünde geniş bir' teras görülüyor. Kapıyı açan çocuğun peşinden fayans döşeli loş bir taşlıktan geçiyorum. Duvarda eski, buğulanmış bir ayna asılı. Merdivenle birinci katın sahanlığına çıkıyoruz. Nazik ev sahibem beni salona götürüyor. Cumbalı bir oda, yan pencereden deniz görünüyor. Yeşil ipek kumaş kaplı, yaldızlı eşyalarla döşenmiş. Dip tarafta bir piyano duruyor. Üzerinde bir genç kızın kolej üniforması ile çekilmiş fotoğrafı var. Davarlarda eski aile resimleri asık. Kahverengi kadife bir perde, yemek odasını ayırıyor. Evlerinin üzerimde yaptığı tesiri söyleyince Jale hanım gülüyor:

Refik Tulganın çocukluğu
Alın *yazısı*

"—- Hakkınız var. Evimiz, daha doğrusu anemin evi bir asırlık. Nerede ise antika sayılacak. Bazı mahzurlarına rağmen, meselâ kalorifer tesisatı yok, o kadar seviyoruz ki, ne annem başka bir yere taşınmayı aklına getiriyor, ne de biz İstanbula gelince başka bir yerde oturmayı düşünebiliyoruz."

Ev 21 odalı, geniş bir haremlik ve nisbeten daha küçük bir selamlıktan müteşekkil. Çok nadir olmakla beraber bir tarafına tamirat icabedince gelen ustalar kullanılan malzemenin sağlamlığına hayran kalıyorlar. Bağdadi denen bir inşaat tarzında yapılmış, duvarlara arasındaki harp modern izolâsyonun vazifesini görüyor. Yazın sıcağın, kışın soğuğun içeriye işlemesine mâni oluyor. Bu izahatı verirken Jale hanım âdeta heyecanlanıyor.

Evin hayırlısı

Bayan Tulganın evine düşkünlüğünün bir başka sebebi var. Eşi Refik Tulga ile evlenmesine vesile olan bu konak. Elimde karıştırdığım defteri işaret ederek "Demek bunun 21 senelik kısmı müşterek hayatınıza alt" dediğim zaman Jale hanım "Ama Refikle tanışmamız çok daha eskidir" diye anlatmaya başladı.

Bayan Tulga bir asker kızı İzmirde, bahası Hürrem bey Tümen Kumandanıyken doğdu. Bahasını küçük yaşta kaybedince varlıklı bir hanım olan annesi Nuriye hanım kızını ve iki oğlunu alıp, aileden kalma bu eve yerleşti. 1927 senesinde küçük Jale henüz ilk mektep talebesiyken, evin selâmlık kısmına Refik beyler kiracı olarak taşındılar. O da bir subay ailesinden geliyordu. Babası Hamit bey Kütahyada vazife ile bulunduğu sırada doğmuştu. Bir ablası bir de ikiz kız kardeşi vardı. Annesi ölünce, çok otoriter olan babası tekrar evlendi ve bu izdivaçtan da bir kızı oldu. Refik bey ablası, eniştesi ve kız kardeşi ile oturmayı tercih etti, Genç adam o sene Harb Okulunu bitirerek Fen Tatbikat Okuluna devama başlamıştı. İki aile arasındaki ev sahibi kiracı münasebeti kısa samanda yakın bar dostluk hali-- aldı. İki ev hanımı kışları bütün vakitlerini bir arada geçirmekle

Refik Tulgayı Anlatıyor

kalmıyorlar, yazları da ekseriya beraber sayfiyeye çıkıyorlardı.

Aradan seneler geçti. Haremlikteki ilk mektep talebesi tahsiline devam etmiş, nihayet Edebiyat Fakültesi talebesi olmuştu. Selâmlıktaki ailenin en büyük derdi ise Refik beyin Harp Akademisini bitirmiş olmasına rağmen hâlâ bekâr kalmaktaki ısrarıydı. Bilhassa ablası çok üzülüyordu. Kardeşinin yaşı 30 a gelmişti. Bekârlık hayatına has bir takım alışkanlıklar edinmiştir. Hep kendi başına buyruk olsun istiyor, biraz beklemeğe, intizamsızlığa tahammül edemiyordu. Üstelik mesleğini de her şeyden üstün takıyordu. Evlenmeye razı olması için namzedin güzel, mesut olabilmesi için da uysal, zeki obuası lâzımdı. Söyleşini bulmak ta kolay değildi. Uzaklarda aramaktan az kalsın bitişik evde oturan ve bütün bu vasıfları haiz olan genç kızı göremiyeceklerdi. Abla banim gözleri açılıp, hâlâ perçemli, beyaz bereli ilk mektep talebesi nazarıyla baktığı ve 12 senedir elinde büyüyen Jalenin güzel, olgun bir genç kız haline geldiğini farkettiği gün arkadaşından kızım istedi.

Düğünleri 1939 Ağustos ayında Orduevinde yapıldı, Jale hanım Soğanağa mahallesindeki eve gelin geldi. Bir kaç gün sonra da Fransaya harekat ettiler. Refik Tolga Paris Ataşemiliter Muavinliğine tâyin olmuştu. Karı kocanın niyeti tahsillerine de devam etmekti. Jale hanım Sorbonne'a yazılacak, Refik bey ise Fransız Harp Akademisinde okuyacaktı. Eylül ayında başlayan harp, milyonlarca insan gibi onların da plânlarım altüst etti. Fransada üç sene kaldılar. Bu arada Refik bey Ataşemiliter olmuş, Fransız Harp Akademisini de bitirmişti. Almanlar Sedandan Fransayı işgale başladıkları gün Refik bey Paristeki kordiplomatikle birlikte cenuba hareket etti. Allahtan daha evvel Ok çocuğunu bekleyen eşini memlekete göndermişti. Zor bir doğumdan sonra bir kız çocuğu dünyaya getiren Jale hanım kocasına nasıl haber vereceğini bilemedi. Bulunduğu ver hakkında en ufak bir fikri yoktu. Ancak 20 gün sonra Retik beyin Vichy'ye vardığım öğrendi ve müjdesini verdi:

"— Ben ve Nimet sıhhatteyiz."

Bebeğin ismine çoktan karar vermişlerdi. Kız olursa, Refik beyin annesi gibi Nimet, oğlan olursa da Jale hanımın babası gibi Hürrem olacaktı. Yolculuğa tahammül edecek hale gelir gelmez Bayan Tulga, bebeğini alıp, kocasının yanına döndü.

1943 de Türkiyeye avdet ettiler. Refik bey, İstanbul Üniversitesi Talim Alayında Askerlik Öğretmen liğine başladı. İlk olarak Üniversite gençliği ile temas etmiş oluyordu. Havai, bir takım aşırı temayüllere sahip diye tanılan çocukların aklıselimi, vatanperverliği genç kurmaya çok tesir etti. Bütün ömrü boyunca gençlikle temasında bu ilk intiba hakim olacaktı. 1943 - 46 arasında Genel Kurmay Özel Kalem Müdürü ve Emir Subayı oldu. Dünya Harbinin en çetin anlarıydı. Bu sırada Kâzım Orbayın yanında bulunmak, büyük askeri ve siyasî dâvaların nasıl çözüldüğünü yalandan takibetmek Tulga için çok faydalı oldu. Nitekim Orgeneral Ortayın, hayatına en fazla tesir eden insanlardan biri olduğunu sık sık tekrarlar.

Tulgalara bundan sonraki Bayatları hep birbirine zıt yerlerde geçti. 1947 - 50 arasında Washington'da Ataşemiliter olarak bulunduktan sonra iki sene Sarıkamışta Turnen Kurmay Başkanlığı yaptı. 1952 da tekrar Parise Nato Haber Alma Dairesine gitti. Bir sene sonra Tolgalar kendilerini gene Şarkta buldular. Refik bey Erzurum Kızılvarık Alay Kumandanı olmuştu.

Tulga kızıyla
*İyi asker - **İyi** baba*

Mutlu günler

Jale hanım hayatlarının en güzel günlerini bu dağ yamacındaki garnizonda geçirdiklerini söylüyor. Orada kasaba diye bir şey yoktu. Dünyaları garnizondan ve bir avla üzerine sıralanmış 15 aileden İbaretti. Karı kocanın dünyanın en büyük şehirlerinde bulunduktan sonra, böyle dağ basında oturmaya razı olmayacaklarını zanneden arkadaşlarına bar ikisi da şiddetle itiraz elliler. Refik Tolga lota bir tek vazife anlayışı vardı. O da asker olarak memleketine hizmet etmekti. Bu hizmet, icabında Şarkta, icabında garpta olabilirdi. Ona alâkadar eden yegane şey vazifesini hakkıyla yapabilmesiydi. Bu zihniyetle kan koca Kızılvarıka dört, elle sarıldılar. Cemiyetin sun'iliklerinden uzak, tabiatla başbaşa kalmışlardı. Refik bey at sırtında civan dolaşırken Jale hanım o zamana kadar öğrenmeye fırsat bulamadığı işleri yapıyordu. Yürüyüş, kayak, binicilik en büyük zevkleri haline geldi 1954 yazında bir gün Refik bey, civardaki karakolları dolaşmaktan henüz dönmüştü ki, acele olarak Ankaraya. çağrıldı. Jale hanımım eşini karşılamak üzere yaptığı bütün hazırlıklar unutulmuş ve Refik bey hareket etmişti Kısa bir müddet sonra Bayan Tolganın da sevgili Kızılvarıkını terketmesl icabetti. 10 Haziranda Ankaraya vardığında kocası İstasyona ona karşılamağa gelemedi. O sabah Cumhurbaşkanlığı Başyaveri olarak vazifesine başlamıştı, iki sena nihaye-

tinde Başyaverlikten kendi arzusuyla ayrılmak isteyince devrin Cumhurbaşkanı Celal Bayar ona Milletvekilliği teklif etti. Fakat Tulga, mesleğinden ayrılmıyacağım, orduda kalmayı tercih ettiğini söyledi. Bir sene Başkan olarak Genel Kurmay Harekat Dairesinde vazife gördükten sonra tekrar Avrupaya çıktı. 1959 a kadar Napoli Nato Karargâhında Haber Alma Dairesi Başkanıydı. Memlekete avdetinde Davutpaşa 3. Zırhlı Tugay Kumandanlığına tâyin olda.

Tolgalar, kendilerini tekrar Soğanağa mahallesindeki evde buldular. Tahsil hatırı için anneannesinin yanında bıraktıkları Nimet büyümüş. Amerikan kolejinin son sınıfına gelmişti.

Geçinebilmenin sırrı

Acaba bu 21 senelik evlilik hayatı, üzerlerimle Be gibi bir değişiklik yapmıştı?

Jale hanımın dediğine göre hem yaradılıştan, hem de meslekten, çok disiplinli ve otoriter olan eşine ayak uydurmak başlangıçta pek kolay olmamıştı. Refik bey işlerinin büyük bir intizam içinde ve tam zamanında yapılmasını, her şeyin yerli yerinde olmasını, her aradığını elinin altında bulmayı istiyordu. Beklemeğe, dağınıklığa hiç tahammülü yoktu. Her prensip sahibi insan gibi inatçıydı, bildiğinden şaşmazdı. Evde sesini bir gün dahi yükselttiğini duyan olmamıştı. Ama kendi dediğini kabul ettirinceye kadar uğraşırdı. Jale hanım evlilik hayatında geçimin sırrını, eşinin bütün arzularına boyun eğmekte buldu. Refik bey ne istemiyorsa onu yapmıyacaktı. Eğer haksız bir şeyse, onu sonradan ikna etmenin yolunu arayacakta. Meselâ kocası, sokağa çıkarken, daima uzun koflu, eldivenli, çoraplı ve şapkalı olmasını istiyordu. Jale hanım itiraz etmedi, İlk zamanları bir yere giderken yan yoldan döndükleri bile oldu. Fakat o bu halleri büyültmeden geçiştirmesini bildi. Neticede Refik bey, eskisine nazaran daha sabırlı, tahammüllü oldu. Jale hanım ise eşinin hayatındaki müstesna yerini aldı. Müşterek meraklar, zevkler edindiler. Refik bey sigara içmiyordu, içkiye ve kamara düşkünlüğü yoktu. Fakat her ikisi de briç oynamayı seviyorlardı. Refik bey her çeşit spora meraklıydı. Sabahlan hiç ihmal etmediği jimnastikten tutun da ata binmeye, yüzmeye, kürek çekmeye, otomobil kullanmaya kadar hepsini yapıyordu. Kendi eliyle çektiği fotoğraf ve filmler boş zamanlarının en kıymetli meşgalesini teşkil ediyordu. Evinde Türkçe, Fransızca, İngilizce, İtalyanca binlerce kitap toplamıştı, düzel sanatları da ihmal etmezdi. Nitekim kan koca tiyatroyu ve operayı çok sevmekte, klasik müzik konserlerine muntazam devam etmektedirler.

Kan kocanın hüsnüniyetle ve zamanla halledemedikleri bir tek münakaşa mevzua kaldı: Refik bey hiç bir saman kendisine bakmasını öğrenemedi. Çok az uyur, yemek yemeyi bir külfet addeder. Okumaya veya yazmaya daldı mı, herşey aklından silinir. Hatırlatılmadığı takdirde yorgunluğunun, açlığının katiyen farkına varmaz. Zaten kendini işine tamamiyle vermesi ve fasılasız günlerce çalışabilmesi en büyük hususiyetlerinden biridir. Jale hanımın, eşinin sıhhatine itina etmeye çalışması aralarında hep münakaşa mevzuu olur. O ister ki, kocası eve gelince biraz dinlensin, nefes alsın. Halbuki Refik bey, hemen mecmualara, gazetelere dalar. Memleket ve dünya hadiseleri ile yakından alâkadar olar. Hariçteyken de nerede olursa olsun radyodan kısa dalgadaki Türkiye haberlerini kaçırmamıştır. Boş durmayı sevmez, zaten böyle bir şeyi hiç tecrübe etmemiştir. 23 senelik tahsilinin her devresinde sınıfının en ilerisinde bulunmuştur. Ataşemiliterlikleri esnasında resmi işlerinden vakit ayırarak Fransada Ecole Libre des Sciences Polltiaue, Amerikada Georges Washington University ve Wilson College'e devam etmiştir. Evli oldukları 21 seneden beri Refik bey bir tek defa olsun senelik iznini kullanmamıştır. Dışarda oldukları zaman hafta sonlan otomobilleri ile dolaşmak onlara büyük zevk vermiştir. Napollden dönerken 54 modeli Plymouth arabalarını da bu maksatla beraberlerinde getirdiler. Fakat İstanbulda Refik Tulgayı sadece, Davutpaşadan ayırmak mümkün olmadı. Kadıköy tarafına geçtiklerinde bile içi rahat etmiyordu. Hele geceyi uzakta geçirmenin lâfı dahi edilmiyordu. 3. Zırhlı Tugayın bütün mesuliyeti onun omuzlarındaydı, -bu, bütün İstanbulun emniyeti demekti- nasıl olur da en ufak bir ihmalde bulunabilirdi.

Refik bey vazifedeki ciddiyet ve resmiyetine mukabil hususi hayatında neşeli ve şakacıdır. 20 yaşında Üniversite talebesi olan kızıyla arkadaşça konuşur, şakalaşır. Jale hanımın Nimetle münasebeti çok daha resmi, mesafelidir. Hususi ve resmi toplantılarda konuşkan, girgindir. Hikâyeler, fıkralar anlatarak dikkati üzerine toplar, etrafındakiler! eğlendirir.

İhtilâlci Tulga

Siyah deri ciltli defterdeki 27 Mayıs 1960 tarihine gelinceye kadar Tulgaların hayatı böylece devam etti. O gün hakkındaki hatıralarını sorunca Jale hanım hâdiseleri talebe nümayişlerinden itibaren anlatmaya başladı:

"— 28/29 Nisan Hadiselerinden sonra ilk defa 30 Nisan 1960 aksam üzeri eve geldiğinde rengi simsiyahtı. Onu hiç bir zaman bu kadar teessür içinde görmemiştim.

Büyük bir aşkla bağlandığı ordudan ayrılma kararını vermiş olduğuna . söylüyordu. Ben üzülmemesini, her zaman, her yerde, her şart altında kararlarının benim için makbul olduğunu söyleyerek teselli ediyordum. Sırtındaki manevra elbisesi buruşuk ve toz içinde, kendisi de iki gecedir uykusuz idi. Ellerini ve yüzünü yıkarken çamur gibi su akıyordu. 'Ellerin nekadar kirlenmiş' dedim. 'Şükret ki bu ellerden Vatan toprağına bulanmış su akıyor. Vatandaş kanı değil' diye cevaplandırdı.

Bunu takip eden bir ay zarfında gece ve gündüzlerini Davutpaşa Kışlasında geçiriyordu. Orası için: Burası kışla değil. Bastille Bastille diyordu. Bu bir ay büyük bir azap içinde geçti.

Bir çok fena haberler alıyordu. 26 - 27 Mayıs 1960 gecesi saat 02.15 sıralarında Refiği almaya genç bir üsteğmen ve iki eskort cipi geldi. Kendisi, 3. Zırhlı Tugaydan olan subayla konuştuktan sonra derhal üniformasını giymeye başladı. Örfi İdarenin devam ettiği bir gecede uyandırılarak nereye götürüleceğini binbir endişe ve merak ile zihnimde tahlile çalışırken giyinmesine de yardım ediyordum. Bir anda hazırlandı ve Allahısmarladık dahi demeden gittiğini ve sokak kapısının kapandığım duydum. Cipin motor sesiyle beraber 50 metre ilerdeki elektrik lâmbasının ışığı altında her biri tunçtan birer heykel gibi evimize bakan mehmetçiklerin de vasıtalarına atladıklarını gördüm.

Gecenin sessizliği ve uzaktan duyulan tankların gürültüsüne hep birlikte karıştılar. Hiç bir şey söylememişti. Nereye gidiyor veya götürülüyordu ?

Ağarmaya başlayan gök yüzüne dalarak, nereden, nasıl haber alacağımı düşünürken annemin radyoyu açtığını farkettim. Saat sabahın dördüydü. Radyo 'Üsküdara giderken' sinyalini veriyordu. Zihnim bile bütün karışmışta. Merakım bent çıldırtıyordu. 29 Nisandan beri çektiğimiz mânevi ıstırapların neticesi olarak aklıma hep' fena şeyler geliyordu.

Nihayet, hayatımda unutamıyâcâğım o gür ve kahraman ses yükseldi.

Ordu ihtilâl yapmıştı. Göz yaşları içinde Tanrıya dua ettim. Demek aklıma gelen başıma gelmiyecek ti.

Bir saat sonra, yani sabahın beşinde Betiğin İstanbul Vali ve Belediye Başkanlığına getirildiği ilân edildi. Endişem, yerini büyük bir sevinç ve iftihara terk etmişti."

Refik Tulga ancak 15 gün sonra evine gelebildi, bir kaç saat kaldıktan sonra tekrar vazifesinin başına döndü. Geceleri bir iki saat uyuyor, etrafındakiler hatırlattıkça bir şeyler atıştırıyordu. Aile hayatının normale dönmesi epey uzun sürdü. Ondan sonra da birbirlerini eskisine nazaran daha az görür, daha az konuşur oldular. Gündüzleri erkenden Vilayete gitmekte, çok geç saatlere kadar çalışmaktadır. Cumartesi, pazar günleri de dinlenmesi yok. Resmî meşguliyetine sosyal faaliyetler de ilâve oldu. Bu sahada Jale hanım eşine büyük yardımda bulunuyor.

Refik Tulga Vali Konağına geçmedi. Seleflerinin aldığı makam tahsisatına el sürmedi. Kendisinden evvelki vali 750 lira valilik tahsisatı -aylık-, 625 lira ev masrafı -aylık- ve 20 bin lira ısıtma, ışık masrafı -senelik- alıyordu. Buna maaş dahil değildi. Belediye Reisinin ise 5 bin lira Belediye Reisliği tahsisatı -aylık-, 1750 lira Sular İdaresinden -aylık-, 325 lira ikametgâh masrafı -aylık-, 50 bin lira ev kirası- senelik- eline geçiyordu. Ayrıca Milli Reasürans, İş Bankası ve parti başkanlığından para almakta idi Bu suretle yalnız Belediye Reisinin aylık 27 bin 333 lira maaşı vardı. Refik Paşa vazifesinin kargı lığını sâdece asker olarak alıyor. Tümgenerallik maaş 2 bin lira. İki aydan beri, zamla bu kadar oldu Daha evvel 1630 lira tutuyordu.

Hususi işlerinde, aile ziyaretlerinde kendi emektar otomobilini kullanmakta devam ediyor. Tabii kendi parası ile aldığı benzinle. Mecburi bir şoför tuttular. Jale hanını da çeşitli cemiyetlere o araba ile gidiyor. Zaten eskiden beri kocası resmi işlere tahsis olan yerlerin, vesaitin hususî işlerde kullanılmasına muarızdıı. Cumhurbaşkanı Başyaveri iken de genç kadın alış verişini otobüsle yapar, ancak, resmi bir davete giderken bir Cumhurbaşkanlığı arabasına binerdi.

Tolgaların düğün merasiminde çekilmiş fotoğrafı

Birbirinden ayrılmayan çift

Aynı şekilde, işgal ettiği mevkiin icapları haricinde hiç bir işle meşgul olmaz. Şimdi kendisine ev tahliyesinden tutun da iş bulma, boşanma, miras dâvalarına varıncaya kadar çeşitti müracatlarda bulunuyorlar. Refik Paşa Vali ve Belediye Başkanı olarak bunların hiç birisiyle meşgul olmuyor. "Böyle işler için başvurulacak çeşitti yerler var. Ben bunlarla meşgul olsam, asıl mesul olduğum işleri ihmale uğratırım" diyor. Belediye ve Vilâyet işlerini askeri disiplin ve şahsi titizliği ile takip etmeye devam ediyor.

Onunla temas edenleri şaşırtan diğer bir hususiyeti de İndiye kabul etmemek prensibi, "Benimbildiğim hediye aile arasında, muayyen günlerde teati edilen bir şeydir" diyor. Bir yabancının hediyesini ne için kabul etsin? Her getirene onun da bir şey vermesine malî vaziyeti müsait değil. Karşılıksız kalınca da kendisini ister istemez minnet altında hissediyor. Zaten hediye getiren bir insan tabii olarak onun bedelini sizden almayı hesaplar. Bu ödeşme başka türlü olmayınca iş tehlikeli bir mecraya dökülür. Refik Tulga "Ben işimi yaparken **kendimi** serbest hissetmeliyim, konuştuğum insanın karşısında başım dik durmak. Hiç bir taahhüt altına girmeden kanunlara ve vicdanıma göre hareket etmeliyim" diyor. Haklı görmemek kaabil mi?

Konuşmamızın bir yerinde Jale hanıma, etrafımızdaki eşyayı göstererek "Bunlar sizin mi?" dedim. Değilmiş. Ev gibi, valdesine aitmiş. 31 senedir **göçebe** hayatı sürmekten kendilerine bir yer edinememişler. Eşyaları da muhtelif akraba evlerinde duruyormuş. Bir 1942 senesinde Pendikte, bir de on sene evvel Şişlide arsa almışlar. Ankarada bir yapı kooperatifinde de hisseleri varmış. Niyetleri arsaları satıp, bir kata sahip olmak. İnkılâptan evvel alıcı da bulmuşlar, iş oluyormuş, tabii sonra kalmış. Refik Tul ganin bütün ümidi, gene bu planı tatbik etmekte. Bunca sene sonra bir kendi evi olsun istiyor.

Siyah deri ciltli defteri nazik ev sahibine iade ederken **boş** kalan sahifeler hakkında ne düşündüklerini soruyorum. Tümgeneral Refik Tolga ordudan ayrılmamak kararında. Jale hanım gülerek ilâve ediyor. "Biz misafiriz. Misafirin de kısası sevilir değil mi?" .

Özden TOKER

SİNEMA

Filmcilik

İtalya: 1961

İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki İtalyan sineması, yeni gerçekçi ustaların elinde en parlak devresini yaşamış, De Sica - Zavattini çiftinin soluk tükettikleri son filmleri "II Tetto - Yuvasızlar"la da yeni gerçekçilik, ölü bir devreye girmişti. Endüstri, bu arada bir kere daha sanata hakim olmuş ve bir zamanların "beyaz telefonlu filmler"inin yerlerini bu defa da tarihî uydurmacılıklar ve incir çekirdeğini doldurmıyacak abur cuburlar almıştı. Eski ve sağlam sinema ustaları birer birer dağılmışlar, elleri boş, biraz da küskün, köşelerinde bekliyorlardı. Prodüktörlere göre, yeni gerçekçiliğin altın çağı artık geçmişti. Savaş sona ermiş, on şu kadar yıl içinde savaşın tesiriyle gedik vermiş bazı toplumsal yaralar da yavaş yavaş kapanmaya yüz tutmuştu. Dolayısıyla, seyirci kara filmler istemiyordu. Rosselini Hindistana gitmişti. De Sica kendine klâsik bir yaşlı çapkın tipi uydurmuş, her sınıf filmde bu tipi sürdürüyordu. Castellani ile Visconti daha pembe bir gerçekçiliğe kaymışlardı. Germi de, De Sica'nın izinde yürüyor, filmlerde oyuncu olarak yer alıyordu. Bu susma ve duraklama süresi, geçen iki yıl öncesine kadar böylece sürüp gitti.

Ustaların arkasından gelen yeni kuşak rejisörlerinin yeni baştan ve üstelik gerçekçiliğe doğru yönelmeleri, susup bir köşeye çekilmiş olanları da ayaklandırdı ve 1959 dan bu yana İtalyanlar, tekrar "zorlu" filmlerini, Rosselini "India", "II Generale della Rovere" ve "Viva l'Italla" ile; "Era notte a Roma", Antonioni "L'Awentura" ve "Notte", Visconti "Rocco e İ suoi fratelli", Castellani "Nella citta l'inforno"yu birbiri arkasına verdiler.

Valcrio Zurlini
En iyilerinden

Yeniler gelince

Bu ünlü ustaların yanı Ara genç kuşağın temsilcileri de vardı. Francesco Maselli "II Delfini", Damiano Damiani "II Sicarlo" ve "II Rosetto". Francesco Rosi "La Sfida" ve "I Mag liari", Valerio Zurlini "Estate Viçlenta" ile "La ragazza con la vallgia", Florestano Vancini "La lunga notte del "45", Gillo Pontecorvo "kapo", Mauro Bolognini "Bell Antonio", La Viacda", Giornata Balorda", "Notte Brava" ve "Arrangiatevi" filmleriyle hem beklenen hem de beklenmeyen çıkışlarını yaparak dik kati üzerlerine çektiler. Ustaların' köşelerine çekildikleri, gençlerin de kendilerini ağırdan ağırdan hazırladıkları bu dönemde İtalyada, sıradan filmler yapımı ortalığı adeta istilâ etti. Günlük yaşamanın daha çok tatlı yanlarını alan, yer yer de komediye kaygın gülünçlü filmler aldı yürüdü. Ama prodüktörler bunun da geçici bir moda olduğunu, seyircinin bundan da çabuk bıkacağını biliyorlardı. O yüzden çeşni değişikliği olur düşüncesiyle yine ön plânda sağlanacak geliri gözeterek daha cesur konulara el atmayı uygun buldular. Bunun sebepleri arasında köklü bir sinema eğitimi olan İtalyan seyircisinin baskısıyla genç kuşak rejisörlerinin tesiri vardı. Bir İtalyan film tenkitçisine göre yeni gerçekçilik "iyi duygularla, ihtilalci umutların karışımı"ydı. Yeniler bu iki unsurdan 'İyi duyguları" arka plâna atıp "ihtilalci umutlar"a sarılmışlardı. Bütün güçleriyle toplumun kalıplaşmış kurallarına sal diriyorlardı. Bu yolu ve çığın açan, bizde en kötü filmi olan "La Donno del Giorno - Günün Kadını" ile tanıdığımız Francesco Maselli oldu.

Maselli'nin rejisörlüğünü yaptığı ilk konulu film, "L'Amore la ettta - Şehirde Ask"ın "Catertna'nın hikâyesi" başlıklı bölümüdür. Evlilik dışı çocuğunu terkeden bir köylü kadının Romada geçirdiği korkunç bunalımın olayın kahramanıyla beyaz perdeye uygulanışıdır. Zavattini'nin başarılı ve usta işi senaryosunun da yardımıyla Maselli bu ilk filminde büyük bir üslûp ustası olduğunu ispatladı. "Gli Sbanditi - Haydutlar", kuzey İtalyadaki karşı koyma hareketini psikolojik açıdan inceleyen konusuyla aynı yargıyı doğruladı. Son filmi "I Delfini'de küçük bir tafra şehrinin güçlüklere yan çizen korkak gençliğinin davranırlarını dile getiren Maselli, İtalyan' yenilerinin geleceğe güvenle bakanlarının en- başında gelmektedir.

Francesco Maselli
Öncü

Damiano Damiani'nin ikinci filmi "II Sicario - Kiralık Katil" bu yılın başlarında gösterilmeye başlandı. İlk filmi "Rosaetto -Dudak Boyası" dan sonra Damiani'ye İtalyanın Hitchcock'u damgasını vurmak isteyenler, yeni filmi "II Sicario - Kiralık Katil"de bu iddialarını pekiştirecek güçlü bir delil ele geçirmişlerdi. Gerçekten de filmin dış görünüşü bu hükmü' desteklemektedir. Ama Damiani'ye bakılırsa, polisiye bir'film çevirdiği kanısında değildir. "İki filmimde de cinayet bulunuşu sadeee bir tesadüf. Toplumun türlü baskısıyla-bunalmış çağdaş insanın hayatını , sinemaya aksettirmek amacındayım" demektedir, fici filminin senaryolarını da Zavattini ile birlikte, yazmışlardır. Şekil bakımından Amerikan tesirinde oluşu, ilk bakışta Hitchcock ile aralarında bir münasebet görenleri haklı çıkarmaktadır. Yalnız, bu benzerliğin biç bir zaman dıştan ilçe doğru yürümediği ve dışta kaldığında bir gerçektir. Damiano Damiani de Maselli ile birlikte toplum kurallarına saldıran gençlerin en önemli kişilerinden biridir.

Öbür "saldırganlar"

Antonioni ile Emmer'in . yanlarında yetişme Francesco Rosi, "La Sfida - Meydan Okuma" ile ansızın fakat yine da haklı bir ün kazandı. Film sebze fiyatlarını keyfince Ayarlayıp sebze yetiştiricilerine zorla kabul ettiren bir toptancının tekeli-

ne başkaldıran bir kişinin savaşı etrafında dönmektedir. Yeni gerçekçiliğin anahtar filmlerinden Viaconti'nin "La Terra trema - Yer Sarsılıyor"u l hariç, İtalyan filmlerinin 'hiç birinin dokunmadığı toplumsal bir yarayı seçen Rosi, bir gerilim havasının dış görünüşü altında toplumsal çevreyi kusursuz merceğin incelemesinden geçirmektedir. "La Sfida-Meydan Okuma", sinema edebiyatında da üzerinde hayli durulan bir filmdir. Rosi'nin ikinci filmi "II Magliari-Kûmaş Satıcıları", günlük ekmek paralarım çıkarmak için ahlak kurallarını-zorlamayı zorunlu sayan yoksul Napolilerin Almanyadaki serüvenlerini aynı ustalıkla ve hızlı tempoyla perdede canlandırmaktadır.

Yeni İtalyan sinema kuşağı da gerçekçiler gibi İkinci Dünya Savası ve karsı koyma hareketi ile yakından ilgilenmektedirler. Yenilerin en başarılı filmlerinden üçü bu konuyu işlemektedir. Mesela üzerinde çok söz söylenen. Valerio Zurlini'nin "L'Estate Violenta-Çarpıcı Yaz"ı,. savaşın son yılında orta yaşlı bir kadınla delikanlı sevgilisinin dramım ele almaktadır. Visconti'nin "Senso-Günahkar Gönüller'inin dokusuyla eşdeğerli bir dokuya sahip "L'Estate Violenta", yıkılmak üzere olan faşizmin gölgesinde, bir aşk serüveninin ardından o yılların İtalyan gerçeğini vermektedir. Zurlini'nin ikinci filmi "La Ragazza con la valigia-Çantalı Kız" da bir aşk hikayesidir, Ancak bu genç sinemacının ' "L'Estate Volenta" ile yaptığı çıkışı bu filmin sürdürdüğünü söylemek güçtür.

Florestano Vancini de, "Çarpıcı Yaz"ı takip eden 1943 sonbaharındaki Perrara'da bir yandan , faşistlerin ölüm dirim savasında birbirleriyle çatışmaya kadar varan son çabalarının, bir yandan da kurtuluş hazırlıklarının üzerine eğilmekte ve filmi "La lunga notte del '43-'43 ün En Uzun Gecesi"nde bütünüyle bu çekişmeleri, bu tedirginlikleri vermektedir. Yenilerden bir bölüğünün faşizm hakkında kesin bir yargıya varmaktan kaçınmalarına karşılık, Vancini, genç kuşak içinde faşizmin en amansız yericisidir. Ortaya koyduğu filmi dramatik gelişim yönünden kusursuzdur. Bu kusursuzlukta genç İtalyan yazarlarından Pasolini'nin senaryonun yazımına katılmasının da büyük vardır.

Vancini'den sonra gelen Gillo Pontecoryo'nun "Kapo"su -da " İkinci Dünya Savaşının 'Sonlarına - doğru, toplama kamplarında umutlarını kaybetmemesini bilmiş , insanlara karşı yakılmış bir ağıttır. Kamp idarecilerine satılmış bir kadının,giderek uyanıp gerçeğin hangi yanda

olduğunu sezmesi ve kamptakilerin hayatlarının kurtulabilmesi için kendini feda etmekten kaçınmaması, tekelci rejimlere, bir hayli de yüklenirlerek işlenmiştir.

Mauro Bolognini'nin yeni kuşak sanatçıları arasında ayrı bir yeri vardır. Veniler içinde adım en çok duyurmuş olanı odur. Bunu, hem filmlerinin çokluğuna, hem de sert yargılardan kaçınmış olmasıyla prodüktörlerin güvenini daha kolay sağlamasına borçludur. En güçlü filmi "II Bell Antonio-Güzel Antonio" olsun, öbür filmleri olsun, Bolognini'nin bir hükme varmaktan kaçınan bir gözlemci olduğunu ortaya koymaktadır. Buna kargılık, akıca anlatışı, sağlam sinema bilgisiyle filmlerinin dâima belirli bir seviyenin üstünde kalabilmesini başarmaktadır.

SANATÇI ve DÜNYASI

S U N A   K A N

M. Sunullah ARISOY

Doğrusu güç iş, çocukluk nedir bilmeden çocuk olmak, sonra büyümek.. Kişi büyüyüp de gençlik çağına, arkadan erginlik çağrına erişince söyliyeceği, anacağı, anlatacağı birşeyleri olmalı. Koşmaca oynarken, sözgelişi, ayağı kayıp düştüğünü anlatabilmen. Bir baharda komşu bahçeden çağla hırsızlığı yaptığını, duvardan atlarken yüzü koyun düşüp ellerinin, ayaklarının kan içinde kaldığını anabilmeli. Evcik oynamalar, kaydırak oynamalar, köşe kapmacalar, mahalledeki çocuklarla kavgalar, daha bunlara eş binlerce çocukluk anısı bir kişinin yaşantısında yer almalı. Yıllar geçip de, kişi yaşantısının şöyle ortalık bir yerine geldi mi, bu çeşit çocukluk anılarının eksikliğini daha iyi anlıyor. Bu anılan zengin olanlar daha bir güçlü, güvenli oluyorlar. Böyle çok kişi görmüştür.

Suna Kan "Ben çocukluk nedir bilmiyorum ki!" diyor. Bilmiyor ya! Suna Kan hiç çocuk olmamış. Çocukluğunu, çocukluğun gereklerini yaşıyamamış. Bunda kendisinin bir suçu yok. "Büyük kişi" olarak doğmanın, üstün yetenekli olmanın acısını, baktım, şimdilerde duyar olmuş.

Suna Kanla Hanımeli Sokağındaki Uç katlı bir apartmanın birinci katında, alabildiğine sâde döşenmiş evinde karşı karşıya oturup konuştuk. Kemanı, notaları, müzikle ilgili kocaman kocaman kitapları var. "İstanbuldan kemanımı, gerekli kitaplarımı aldım, geldim Ankaraya" diyor. Salonun duvarlarında nonfigüratif resimler var, bir de kendisinin karikatürleri. Bir aralık ikibuçuk yaşındaki oğlu Ömer girdi salona. Ama hiç yüz vermedi bize, doğru odasına çekildi. Esmer, tosun gibi bir oğlan.

Suna Kanın 1957 yazında, yurda dönmesiyle evlenmesi bir ölüyor. Bu konuda "rivayet muhtelif". Bir kendisi, bir de evleneceği kişinin dişında, kimseler razı değil bu ise. Olsun. O, aklına koyduğunu yapan kişi. Biraz inatçılığı var. Daha çok gençliği var, tecrübesizliği var, yüreğine kor düşmüş bir kere, aşkı var. Evlendikten sonra herkesin *gözü,* kulağı Sunada. Hani Sunanın kemanı? Suna neden konser vermez? Elbette evlenirse.. Evlilik onun sanatım öldürecek! Söylenenler, hattâ yazılanlar bu. Başını sallıyor Suna, "Hayır, diyor, yok hiç birinin aslı! Eşim bir gün olsun bana engel olmamıştır.' Çalışma dememiştir. Bir tartışmamız olmuşsa, o da benim o gün kemana çalışmadığımdan olmuştur. Gerçek bu. Ama ben beşbuçuk yaşından beri hiç kendi hayatımı yaşamamıştım. Kemanıma çalışıyordum. Çalışıyordum ya, biraz da kendimi yaşamak istiyordum. İstanbul, pisliği, denizi, vapur dumanı, martısıyla sarmıştı beni. Seviyordum. Çocukluğumu bilemedim, genç kızlığımı hileyim gibilerden bir duygu, bir istek vardı belki içimde. Kendimi İstanbulun içine bırakıverdim. Süslenmeği sevdim. Eğlenmeği sevdim. Kocamı sevdim. Sonra, baktım yetmiyor bunlar. Bir yerde bitiveriyor. Benim dünyam, yaşamam gereken dünya bu değil. Dünyalarımızın ayrılığını sezince de, Ömerle kemanımı, kitaplarımı alıp Ankaraya geldim. Ankarada rahatım. Günde dört beş saat keman çalışıyorum. Konserler veriyorum. Memnunum."

Suna Kan, evliliğin bir sanatçının verimliliği, sanatçı kişiliği üzerinde menfi bir etkisi olacağını kabul etmiyor. Bekârlığın da öyle. "Önemli olan dünyaların bir olması, bir denge kurulması." Yeniden evlenmeği düşünmüyor. Bana öyle geldi ki, "şimdilik" düşünmüyor. Sevdiği bestecileri sordum. Bir iki ad saymak istedi, sonra bunun gereksizliğini belirtti. "Ben, dedi, müziği seviyorum!" Yeniden doğsa gene müzikçi olmak istiyor. Suna için yarın diye bir şey yok. Para, han,

hamam, şu bu önemli değil Kişi gününü, yaşadığı günü değerlendirebilmen, önemli olan bu. Acının da, aşkın da, sanatın da, eğlencenin de tadını çıkarmalı.

"— Acının da mı?" diyorum.

Tatlı tatlı gülüyor.

"— Tabii, diyor, acının da tadı var. Onun da tadını çıkarmalı.."

"— Acının tadını çıkarmışa benziyorsunuz?" diyorum.

Gene gülüyor. Ama bu kere gülüşünün bir yerlerinde biraz acının tadı var. öyle seziyorum. Artık gece hayatı, süslenme onun için değil. Yatağına uzandığını , bir günün hesaplaşmasını yapıyor. Düşler kuruyor. Arınmış, mutlu, yalın düşler. Sunanın en önemli yanlarından biri de ülkücülüğü. Anadoluda önümüzdeki yıl uzun bir turneye çıkmak istiyor. Bölge konserlerinin gördüğü ilgiyi heyecanla anlatıyor. Türk bestecilerinin eserlerini repertuvânna almayı ulusal bir görev sayıyor. Samsunda verdikleri konserin gördüğü ilgiyi anlatırken heyecandan, mutluluktan yerinde duramıyordu. "Ben, diyor, bu ülkenin bir sanatçısıyım. Ülkeme, toplumuma karşı bir sorumluluğum var.

Borcum var. Ona göre çalışmak, toplumuma yararlı olmak zorundayım. Hem ülke içinde hem dışında. Hepimiz böyle olmalı değil miyiz?"

Konuşuyor, konuşuyoruz. Takvimin yaprakları bir bir geriye çevriliyor. Suna Kan, gözleri dalgın, çocukluk olmayan o çocukluğunu anlatıyor.

1940 yılında Ankaraya gelmişler. Babası Nuri Kan kemancı. Hala Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasında çalıyor. Cebecide bir ev tutmuşlar. Sunacık o zamanlar daha dört yaşında mini mini, cin bakışlı, sevimli, tonton bir kız, Adanada doğmuş. Yıl 1936. Kadın yaşım söylemek biraz zor İş. Biraz da tehlikeli ama ne yapalım ki, sanatçı olunca yaş saklamağı güç oluyor. Üstelik Suna Kan için daha bir tehlike de yok bu konuda!

Sunanın annesiyle babası kızlarının sokakta oynamasını istemezler. Sokak çocuğu olmak tehlikesi var. Çocuğa bir eğlence gerek. Alsın eline bir şey sokağı unutsun evin içinde oynasın dursun. Nuri bey, kızına oyuncak almayı düşününce aklına ilk gelen keman olur. Baba kız elele tutuşurlar, Ulusun yolunu tutarlar. Ulusta mandolin, keman falan satan bir dükkândan içeri girerler. Kemancı Nuri bey Sunacığına, oyuncak olsun diye çeyrek bir keman alır. Alır kemanı, verir Sunacığının eline. "İşte sana oyuncak. Oyna bakalım. Sokağa çıkmak yok!"

Gerçekten Sunanın elinde keman bir oyuncak olur. Oyuncak gibi kullanır onu. Dinleyenin aklını başından alacak bir ustalıkla, yetenekle kullanır. Yaş beşbuçuk, altı. Suna Kan keman dersine başlar. İlk öğretmeni babasının arkadaşı olan Hulusi Karsel. Suna A'yı bellemeden Do'yu Re'yi, yay çekmeği beller. Bir sure sonra gene orkestrada kemancı ve Konservatuvarda öğretmen olan Walter Gerhardt'ın öğrencisi olar. Birbuçuk, iki yıl da onunla çalışır. Gerhardt İstanbula gidince Gilbert Back'den ders almağa başlar. O da orkestrada kemancı. Bu yıllarda Suna Kurtuluş İlkokuluna da başlamıştır. Yay çekmeği, nota okumayı iyiden iyiye belledikten sonra şimdi sıra A ile B yi bellemekte. Gilbert Back'le bir buçuk iki yıl geçtikten sonra İzzet Albayrak da üç dört ay Sunaya ders verir. Sonra Liko Amar'la çalışmağa başlar. 1948 de ilkokulu bitirdiği zaman, Buna "büyük kemancı"lığın eşiğindedir. Liko Amar'la çalışması 1949 yılma dek sürer. Sunanın kemanım dinliyenlerin gözleri yuvalarından uğrar. Gerçi Suna evcik oynamamıştır, kaydırak oynamamıştır, çağla hırsızlığı yapamamıştır ama o İlk başladığı çeyrek kemanla nice yürekleri ağza getirmiş, nice kişileri yerinden oynatmıştır. Demek Suna onbir oniki yaşında. Bir de o yıllarda Sunadan da küçük, beş yaş kadar küçük bir "harika"nın piyanonm tuşlarından çıkardığı sesler vardır. O da İdil Biret. Sonra Büyük Millet Meclisinden çıkan bir kanun bu iki "harika çocuk"un adını alır. "Suna Kan - İdil Biret" kanunu. Bu üstün yetenekli çocukların yetişmesi gerek. Ulusca desteklenmesi gerek. 1949 yılında İdille Samı Parisin yoluna tutarlar. Paris Millî Konservatuvarının minicik öğrencileri olurlar, şimdi Sona diyor ki: "Ben hiç harika çocuk olmadım. Ne demek harika çocuk? Beş yaşında kemanı vermişler elime, biraz da yeteneğim varmış, çalıştırdılar, çalmağı öğrendim." Bakıyorum, bunu söylerken alçak gönüllü görünme gibi hiç bir çaba yok kendisinde. Hiç ama. "Harika Çocuk" olmadığına seviniyor.

Sonra Sunanın Paris serüveni başlıyor. Üç yıl Paris Milli Konservatuvarında okumuş. Öğretmeni ünlü kemancı Gabriel Bouillon. 1952 de bitirme sınavlarına giren yirmiden çok kız öğrenci arasında birincilik almış. Bu konservatuvarı bitiren ilk Türk, Suna. İş bununla bitmiyor. Konservatuvarı bitirdikten sonra da 1957 yılına dek Bouillon'la birlikte çalışmış. Bu arada müzik kültürünü geliştirmiş.

1956 yılında öğretmeni Bouillon'la birlikte, yedi yıl görmediği Türkiyeye gelmiş. İkisi Ankarada, biri İstanbulda olmak üzere üç konser vermiş. "Bu konserlerimdeki heyecanımı hiç unutamam" diyor, "bir yandan yıllardır görmediğim memleketime duyduğum özlem, bir yandan konserin heyecanı!" Bu konserleri verdikten sonra öğretmeniyle Parise dönüyor Suna. Daha çalışacak. Bir yıl sonra, 1957 de yurda dönecek ancak. 1954 ile 1957 yılları arasında da dört uluslararası yarışmaya katılmış. İlkin Cenevrede, 1954 de, Uluslararası Müzik Yarışmasına katılmış. Yarışmaya ikiyüze yakın, çeşitli uluslardan kemancı giriyor. Çetin, kıyasıya bir yarışma bu. Birincilik Suna Kanda. İkincisi 1955 de İtalyada "Viotti Yarışması". Buna katılanların sayısı da 150 kadar. Suna Kan gene birinci. 'Bu birincilik Sunaya İtalyada iki konser turnesi yapmak imkânını da kazandırıyor. İki turnede yirmi konser. Bütün İtalyayı, aşağı yukarı, bir uçtan bir uça dolaşmış. Alkış ve hayranlık! Hep sonuç bu! Bundan bir yıl sonra Münihte yapılan Uluslararası Yarışmada İkinciliği var. Birinci bir Alman kızı olmuş.

"Benim için, diyor Suna, en önemlisi 1957 yılında Patiste, katıldığım Margaret Long - Jacques Thibaud Yarışmasıdır. Öbür yarışmalardaki birinciliklerimden daha önemli, benini bu yarışmada aldığım derece. Buna da çeşitli ulusların ikiyüzü aşkın kadın erkek kemancısı katılmıştı. Ruslar çok geniş bir kadroyla gelmişlerdi. Yarışına halk önünde yapılıyordu. Kılı kırk yaran bir jüri vardı. Çalınacak parçaların bir kaçını jüri veriyor. Bunu çalacaksın sen, diyor. Öbür parçaları da, bir listeden kendimiz seçiyoruz. İlk elemeden elli kişi kaldık. İkinci elemede 25 kişi daha elendi. Üçüncü elemeden sonra geriye kalan yedi kişiydi. Dereceler de yedi. Hepimizin bir derece alacağı belli ama, hangisi? Yeniden çalmağa başladık. İlk dört dereceyi, Ruslar kazandı. Beşinci ben oldum. Altıncı bir Çek. Yedinci gene Rus. Yedi kişi içinde tek kadın sanatçı bendim. Öbürleri hep erkek. Bu yarışmadaki beşinciliğimi, öbür yarışmaların birinciliklerinden üstün tutarım hep." Suna Kan böyle diyor. Hakkı da yok değil.

Mayıs içinde Rusyaya gidecek. Programına Ahmed Adnan Saygunun, İlhan Usmanbaşın, Ulvi Cemal Erkinin eserlerini almış. Önümüzdeki günlerde de Kıbrısa yolcu. Suna Kanı kemanıyla seviyor kişi. Hayran kalıyor. Ama bir konuşunca, sevginizle hayranlığınız bir kat daha katmerleşiyor.

T İ Y A T R O

İstanbul

Yeni bir Anouilh

Bizde Jean Anouilh'un daha çok komedileri oynanmıştır. İstanbulda sahneye konulmuş olan "Beyaz Güvercin", "Senlis'te Randevu", "Vahşi Kız", Ankarada temsil edilmiş olan "Şatoya Davet" ve "Toreadorlar Valsi" onun "güldüren" tarafı ağır basan piyeslerindendir. Yalnız Ankarada, yıllarca evvel, sahneye çıkarılan ilk eseri "Antigone" ile İstanbulda Şehir Tiyatrosunun oynadığı "Suların altındaki yol" -"Romeo et Jeanette"- bunların dışında kalır. Şehir Tiyatrosu şimdi "Tarla Kuşu" nu -"L'Alouette"- ele almakla, Anouilh repertuvarının "kara piyesler" serisine giren bir eserini daha sahnemize çıkarmış, en güzel dramlarından birini de seyircisine tanıtmış oluyor.

"Tarla Kuşu" nun bizde oynanması, bir başka bakımdan da, önemlidir. Anouilh, bilindiği gibi, bu eserinde Ortaçağ Fransasının yurt kurtarıcısı, millî kahramanı sayılan, Kilisenin büyücülük, zındıklık suçlarıyla mahkûm edip diridiri yaktığı Jeanne d'Arc'ın hayatım işlemiş, yalnız Fransayı değil bütün hristiyan dünyasını yüzyıllar boyunca meşgul etmiş olan bir çoban kızının inanılmaz macerasını konu olarak almıştır. İşte "Tarla Kuşu" nun bugüne kadar sahnelerimize çıkmasına engel olan da, galiba, konusunun hristiyanlıkla ilgili tarafları olmuştur. Tiyatrolarımızın sanat işlerini yürütenler, repertuvar düzenlerken, hristiyanlıkla az çok ilgili konuları ele alan piyeslere karşı, umumiyetle, çekimserlik gösterirler. Seyircimizin bunlarla yeteri kadar ilgilenmiyeceğini sanırlar. Rahipli, hatta kardinalli komedi veya vodvillerden pek o kadar çekinmezler ama, bir ucundan hristiyanlığa bağlı ciddi eserlerden, fikir ve edebiyat değeri olan dramlardan nedense kaçınırlar. Montherlant'ın "Santiago Şövalyesi" gibi, bizim için uyana tarafları da eksik olmıyan, en güzel eserlerinden biri -Milli Eğitim bakanlığı tarafından tercüme ettirilip yayınlanmış olduğu halde- bu sakınca ile yıllardanberi sahnelerimize çıkarılmamıştır.

Bu bakımdan "Tarla Kuşu" nun Şehir Tiyatrosunda oynanmasını, bu yanlış görüşün artık bırakılmış olduğu--na bir delil sayarak, sevinmek lazımdır. Bu sayede, belki, Bernard Shaw'nun, gene Jeanne d'Arc'ın hayatını işleyen, ünlü eseri de, Anouilh'un son yazdığı - "Beckett - ou L'Honneur de Dieu" adlı gişesi de yakın bir gelecekte sahnelerimizde oynanabilecektir.

Sesler duyan kız

Jean Anouilh, Jeanne d'Arc masalını sairce işlemiştir. Ne onun tarihi, dini ve siyasi kişiliğine yeni bir sekil' vermek istemiş, ne da üzerine belki binlerce kitap yazılmış bir olayı yeni bir acıdan, yeni bir yorumla aksettirmek gibi bir maksat gütmüştür. XV. yüzyılın başlarında, koyunlarını güderken bir takım sesler duyan, bu seslere dayanamayarak köyünden çıkan, Tanrı tarafından gönderildiğine inanarak kralını, yurdunu korumaya fiden, kutsal misyonuna kralım da inandıran, erkek elbisesi giyinip askerin başına geçen, ünlü komutanların plânlarını bir yana bırakıp kendi planlarıyla, daha çok da yüreğindeki sonsuz imanla, ingilizleri yenen, sonra onların aline düşüp din adamlarına kurdurulan bir yüksek mahkeme kararıyla diridiri yakılan, daha sonra da sırasıyla suçsuz, kutsal ilân edilen ve nihayet azizeler arasına alınan Jeanne d'Arc masalını, Anouilh, sâdece bir tabiat olayı, o zamanki sosyal, politik ve askerî şartların yarattığı bir "fenomen" olarak alıyor.

Sahnedeki oyun

Mevsim sonlarına doğru İstanbul sahnelerine çıkarılan eserler içinde gerek reji, gerek oyun bakımından en dikkate değer olanlarından biri muhakkak ki 'Tarla Kuşu" dur. Eseri sahneye koymuş olan Beklen Algan yeni duyulan bir addır. Ama bundan sonra kendisinden sık sık bahsettirmesi beklenebilir. 'Tarla Kuşu" rejisi Şehir Tiyatrosu sahnesine yenilik getiren bir rejidir. Bu yenilik, aşırılıklardan, acayipliklerdin meydana getirilmiş bir yenilik değil, örnek gösterilecek bir sadelik içinde, dekor ve mizansen kalabalığından mümkün olduğu kadar kaçınarak, eserin özünü, havasını, bütün halinde ahenkli bir oyunla vermeyi hedef tutan bir yeniliktir. "Yenilik bunun neresinde?" diye düşünebilecek olanlar, tiyatronun ana kurallarına, iddialı reji hünerlerinden uzak, yapmacıksız oyuna yönelen çağımız tiyatrosundan habersizmiş gibi sahneye konulup oynanan tercüme eserleri hatırlamalıdırlar. 'Tarla Kuşu" bize, Batıda eskimeğe yüz tutan bu

"Tarla Kuşu"
Anouilh'in düşündüğü Jeanne

yeniliği getiriyor. Bu bakımdan ilk rejisinde böyle sağlam bir anlayış örneği vermeğe muvaffak olan Beklan Algan ilerisi için çok şeyler vâdetmektedir.

"Tarla Kuşu" nu başarıya ulaştıran bellibaşlı unsurlardan biri de, Jeanne'ı oynayan Ayla Alganın rejiyi adeta tamamlayan oyunudur. Bütün gücünü "içyaşama" dan alan, sade, rahat, tabii ve şuurlu oyunuyla, Anouilh'un düşündüğü Jeanne olmasını biliyor.

Amerikada tiyatro öğrenimi ve denemeleri yaptıktan sonra yurdumuza dönen genç Algan çifti bize, Avrupaya nisbetle tiyatro sanatında hayli yeni sayılan Amerikada bile reji ve oyun' anlayışının "saf oyun? a yönelmiş olduğunu gösteriyor ve hâlâ eski kalıplarından bir türlü kurtulamıyan sahne adamlarımıza güzel bir örnek veriyor. Şehir Tiyatrosunun bu mevsim başında giriştiği gençleşme hareketinin en başarılı sonucu, mevsim sonlarında Algan çiftinin başarısıyla alınmış olmaktadır.

"Tarla Kuşu" nda, Jeanne'ı ve macerasını tanımamıza, ilgiyle takip etmemize yarayan ve hemen hemen bütün piyesi kucaklayan "muhakeme" boyunca mühim rolleri olan öbür kişiler de, aynı anlayışa uyularak canlandırılmıya çalışılıyor. Ama bir Cauchon'un -Zihni Rona-, bir Engizisyon hâkiminin -Ercüment Behzat Lâv- bir Savcının -İlhan Hemşehri-, bir Kraliçe Yolande'ın -Hümaşâh Göker sık sık bu anlayıştan uzaklaşan oyunları "teatral" olmaktan bir türlü kurtulamıyor.

Jeanne'ın oyununa, aynı üslûp içinde ayak uydurmayı başaranlar ise, Kont Warwick -Altay Tanur-, Kral Charles. -Beklan Algan-, Beaudricourt -Kani Kıpçak-, La Hire -Turban Göker-, Anne -Nezahat Tanyeri- ve Baba -Şakir Arseven- oluyorlar.

Tuzak

Şehir Tiyatrosu, Dram bölümünde "Tarla Kuşu" ile Önemli Ur basarı kaydederken, Kadıköy bölümünde "Tuzak" la bir küçük fiyasko verdi. Temsilin şimdi Kadıköy sahnesinden Beyoğluna geçirilmesi, bar balda neticeyi değiştirmiyecektir. Çünkü eser ne kadar kuvvetliyse, sahneye koyuş rol dağıtımı ve oynama o kadar zayıftır. "Tuzak" temsili hala seyirci bulabiliyorsa, bunu, her halde fransız yazarının ustalığından başka bir şeye borçlu olmıyacaktır.

Eser, adını ilk defa bu piyesiyle yabancı memleketlere kadar duyurmuş, daha önce radyo için birçok piyesler da yazmış olan, Robert Thomas'mndir ve bir zabıta piyesidir. Edebi bir değeri olmamakla beraber, neticeyi son perdenin son sahnesine kadar belli ötmeyen, merakı sonuna kadar uyanık tutabilen ustalıklı yapısı ile tiyatro değeri olan bir piyestir. Bu tara eserleri sinemaya aktarmakta gösterdiği büyük başarıyla şöhret yapmış olan amerikan rejisörü A. Hichcock'un. "Tuzak" piyesinin filmini yapmak hakkım 600 bin Türk lirasına satın almış olması bu konuda daha fazla bir şey söylemeye lüzum bırakmamaktadır.

Fakat bu gibi piyeslerin, en azından, yazılışlarındaki kadar ustalık isteyen bir reji ve oyuna ihtiyaçları olduğu da muhakkaktır.. Aksi halde inandırıcı, sürükleyici olmak vasıflarım, "hava" larını bir türlü bulamaz ve oynanmaları için sarfedilen emeklere de pek değmez.

Sahnedeki oyun

Tuzak" temsilinin başarısızlığı, Cemil Aydınoğlunun rejisi kadar, rol dağıtımından da ileri geliyor. Reji, kişilerin sahneye girip çıkışlarını düzenlemekten, ibaret olsaydı kondüvitler de bu işi pekâlâ başarabilirlerdi. Rejinin amacı her şeyden önce eserin havasım vermek, bu çeşit eserlerde seyirciden sonuna kadar gizlenmesi gereken sonucu, herhangi bir şekilde hissettirecek herşeyden kaçınmak olmalıdır. Halbuki Şehir Tiyatrosunda verilen "Tuzak" temsillerinde, daha. ilk perdede, kaatilin "Koca" olduğu şüphesi seyircide kuvvetle uyanıyor,

Bunun bir değil, birçok sebebi var. En başta da, tabii, Daniel -Koca- rolünü oynayan Tunç Yalmanın oyunu... Tunç Yalmanın bazı rollere uygun düşebilen tutuk, donuk, yavan denecek kadar durgun oyun tarzı, işlediği cinayeti, karısı olmayan bir kadının kendisini karısıymış gibi "impose" ötmesinin verdiği öfkeyle, bunun aksini bir türlü ispat edemeyince de zorlu bir haydut çetesinin tuzağına düştüğü iddialarıyla, hayli sert tepkilerle ve çok gergin bir ruh hali içinde gizlemeğe çalışan Daniel'e hiç uygun düşmemektedir. Aksine, düşünceli, içine kapalı ye cansız oyunu "Kaatil kim" sorusundan uzaklaştırması gereken seyirciye yalnız bu sorunun cevabım düşündürmekte, bunun kendisinden başkası olamıyacağı duygusunu vermekte de gecikmemektedir.

Komiserde Aytaç Yürükaslan, tecrübeli bir fransız komiserinden çok toy Ur amerikan detektif yardımcısını andırmaktadır. Oyunda, kaatili bulmak işin o karmaşık ve psikolojik tutağı kuran polis şefinin ne zekâsı, ne otoritesi, ne de inandırıcılığı var. Vakanın gelişmesinde önemli rolü olan Rahip için de aynı şeyler söylenebilir.

Kadım oynayan Perihan Tedü de -tecrübesi, rahatlığı, sahne estetiği bakımından sahne arkadaşlarına her bakımdan üstün ve hâkim olmakla beraber- kendisine bir yol gösteren olmadığından, komedi oynar gibi oynamaktadır. Oyununda ne hakiki kâr atili, hakikati söylemek torunda bırakan moral baskı, ne de seyirciyi merak içinde bırakacak o yanıltıcı ve esrarlı eda belirmektedir.

S P O R

Toto

Kestirmeden milyonerlik

(Kapaktaki Oyun)

Aşağı yukarı tamı tamına bir yıl var ki, Türkiyede bir hastalık süratle yaygın hal alıyor. Evvelâ gençler arasında bir iptila halinde kendini belli eden bu hastalık daha sonra ortayaşlılara da bulaşmış ve şimdi ateş bacayı sarmıştır. Bitirdiğimiz hafta memleketin 33 şehrinde hemen her evde en azından bir kişi Spor-Toto oynamaktaydı. Dairelerde ve müesseselerde ise gruplar teşekkül etmiştir ve bunlar her hafta, muntazaman bir kaç kupon doldurmaktadırlar. Hafta arasında konuşmalar en ziyade maç tahminleri, hafta sonlarında ise maç neticeleri etrafında cereyan etmektedir. Salı ve çarşamba günleri gündelik gazeteler, hafta arasının diğer günlerine nazaran biraz fazla satış sağlamaktadırlar. Zira o günler Spor-Toto tahminleri yayınlanmaktadır. Perşembe günleri, Ankarada kuponların bayilere damgalatılma müddetinin sonudur. Perşembe ile pazar akşamlan arası bir heyecan Spor-Toto meraklılarım sarmaktadır. Bu oyunda cumartesi akşamlan an parlak ümitlerin belirdiği akşamdır. Zira o akşamlar, 13 kolondan 5 tanesinin neticeleri belli olmaktadır. Beş kolonda hiç hatası bulunmayan veya tek hatâsı bulunanlar pazar akşamım sabırsızlıkla çekmektedirler. Cumartesi akşamlan tatlı hayaller kurulmakta, hattâ kazanılacak parayla neler yapılacağı dahi hesaplanmaktadır. Ama çok zaman evdeki hesaplar çarşıya uymamakta ve pazar akşamlan hayaller, yerlerini sukutu hayallere terketmektedir.

Yeni esnaf

Spor-Totonun gördüğü bu emsalsiz rağbet bir yığın sivri akıllıya da iş sağlamakta gecikmemiş ve yeni bir dolandırıcı sınıfı yaratmıştır. Hakikaten bu dolandırıcılık vak'alarından enteresan bir tanesi geçen hafta içinde cereyan etti ve savcılık işe derhal el koydu. Hâdisenin mahiyeti şudur:

İstanbulda vatandaşın biri, toto oynıyacağını söyliyerek on arkadaşından ikişer lira alıyor. Ancak, ortaklar arasında hır çıkmasın diye de. kendi adına değil, hepsinin tanıdığı muteber bir şahsın adına oynuyor! Netice malûm : 13 tutturuluyor! Organizatör vatandaş bu defa, adına oynadığı şahsı diğer ortaklarıyla birlikte yemeğe davet ediyor ve ondan. parayı alıp kendilerine dağıtması için ricada bölünüyor. İkramiyenin miktarı hayli yüksektir. Muteber zat, teklifi kabul ediyor. Yalnız, Ankaraya kadar birinin kendisine refakat etmesi gerekmektedir. Bu işi de, ortaklığı kuran organizatör vatandaş üzerine alıyor. On ortak, çok para kazanmanın sevinciyle, işi organize eden zata, seyahat, vergi, vesaire masrafı olarak istenen parayı kendi aralarında denkleştirip , veriyorlar. On bin liraya yakın parayı cebine atan vatandaş da, muteber zatla ertesi gün buluşmak üzere sırra kadem basıyor. Giderken 13 tutan ve pek tabii maçlardan sonra doldurulan kolonu da beraberinde götürüyor. Bu defa ortakları bir telâştır alıyor. Adına toto oynanan zatla birlikte başkentin yolunu tutuyorlar.

Spor - Toto Müdürlüğü, geçen hafta içinde, böyle bir isme tek bir kuruşluk bilet oynanmamış olduğunu, oynanmışsa bile herhalde 10 dahi tutturulamamış olacak ki değerlendirmede rastlanmadığını müracaat sahiplerine bildirdi. Durum aydınlanmıştı. Demek oluyordu ki, organizatör vatandaş, kendisine seyahat masrafı olarak teslim edilen parayla Dirlikte sırra kadem basmıştı.

Bu, Spor-Toto başladığından beri rastlanılan yüzlerle hâdisenin sâdece bir tanesidir. Uydurma kolonlar, sahte kuponlar, tahrif edilmiş rakkamlar ve boş öğünmeler tam bir yıldır kestirmeden milyoner olma sevdasına kapılmakla yetinmeyip bunu garanti altına almak isteyenlerin başvurdukları usullerdir.

Totonun doğuşu

Futbolda müşterek bahis, İngilterede doğdu. Bookmaker denen adamlar, at yarışları üzerindeki para oyunlarının büyük ilgi görmesinden sonra, futbol maçları üzerinde de iddialaşmalar tertiplediler. 1870 yılında başlayan futbol bahsi müştereki her yıl gelişti ve yeni şekiller aldı. Bookmaker'ler önce bir veya birkaç maçın neticesi ve gol sayısı üzerinde iddia tertiplerlerdi. 1920 den sonra puan usûlü kabul edildi ve organizatörler programa on maç birden dahil ettiler. İngilterede büyük rağbet gören Spor-Toto, Birinci Dünya Savaşını takip eden yıllarda diğer memleketlerde de başladı. Ancak totoyu tertip eden özel firmalar oynayanlara güven vermediği ve sık sık sahtekârlıklara rastlanıldığı için. beklenen ilgi toplanılamadı. İsveç, Norveç, Finlandiya, Fransa, İsviçre ve İtalya Spor-Totoya İngiltereden sonra başlayan memleketlerdir.

Spor - Totoda değerlendirme faaliyeti

Talih kuşu aranıyor

Bu memleketlerde halkın Spor-Totoya güveni, devletin Spor-Totoya el koymasıyla temin edildi. Bu şekilde hem devlet, hem de oynayan kazançlıydı. Devlet Spor-Totodan aldığı vergilerle büyük gelir sahibi oldu, bu gelirle spor tesisleri inşa edildi, birçok yerlere yardım yapıldı.

Spor-Totonun Türkiyede başlaması için çalışmalar 15 yıl önceye kadar uzanır İlk teşebbüsün sahipleri Şükrü Saraçoğlu ile Hasan Ali Yü-

celdir. Ancak bu çalışmalar bir neticeye bağlanamadığından Spor-Totonun başlaması gecikti. Türkiyede Beden Eğitimini ve sporu idare eden Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü, diğer memleketlerde olduğu gibi Spor-Toto gelirinden faydalanıp tesisler yapabilmek için, totonun bir an önce başlamasını istiyordu. Spor-Toto Türkiyede ancak 1940 yılında başlıyabilmiştir. Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğünün hazırladığı kanunun mecliste kabul edilmesinden sonra Spor-Toto oynatmak vazifesini Üzerine almış olan Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü, başlangıç tarihi olarak 25-26 Mart 1960 tarihlerini seçmiştir, imkansızlıklar yüzünden Spor-Toto, birinci hafta yalnız Ankara, İstanbul ve tamirde oynanabilmiştir. " Müteakip haftalarda toto diğer şehirlerimize de yayılmış, her hafta birkaç şehir Spor-Toto şebekesinde dahil edilmiştir. Bugün Spor-Toto 83 şehirde oynanmaktadır. Bu 23 şehirde bine yakın bayi ve 8 hasbiyi bulunmaktadır. Bütün başbayi ve bayiler Emlâk Kredi Bankasına bağlı bulunmaktadır.

Spor-Totonun diğer şehirlerimizde de oynanabilmesi, yol durumuna bağlıdır. Gelecek sezon 8 şehirde daha Spor-Toto oynanacağı umulmaktadır.

Totonun getirecekleri

Spor-Toto Türkiyede büyük ilgi gördü. İlk haftaların deneme oyunu sayılabilecek iştirakleri hariç, her hafta yüzbinlerce kişi toto oynamağa ve günlerinin büyük bir kısmım buna hasretmeğe başladılar. Oyla ki toto, günün önemli siyasî olayların bile geride bıraktı.

Bu geniş ilgi, totonun büyük gelir sağlamasını temin etti. Toto nizamnamesine *göre hasılatın %* 40 ı Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğüne kalmaktadır. Şimdiye kadar Genel Müdürlüğe 25 milyon liralık gelir sağlanmıştır. Kasası tamtakır olan Genel Müdürlük bu bakımdan bir hayli zenginleşmiş ve spor tesislerine yatırım yapmağa hazırlanmıştır. İlk olarak, Genel Müdürlüğün zevkle tefrişi isine girişilmiştir! Tefriş masrafı karşılığı olarak tam 300 bin lira ayrılmıştır. Binadaki eski eşyalar değiştirilmiş, yerine yenileri alınmıştır. Genel Müdürlük bu konuda doğrusu pak titiz davranmaktadır.

Ancak faaliyet bununla kalmıyacak, mühim tefriş işi tamamlandıktan sonra Beden Terbiyesi Genel: Müdürlüğü her hafta birbuçuk milyonu aşan toto gelirinden bazı spor tesislerinin temellerini atmağa yakında bağlıyacaktır. İlk planda İstanbul Mithatpaşa stadı ışıklandırılacaktır. Stadın büyütülmesi için de Spor-Toto gelirinden bir miktar para ayrılmıştır. Bu şekilde İstanbul 50 bin kişilik bir stadyuma kavuşmuş olacaktır.

, Toto geliriyle Ankarada da tesisler yapılacaktır. Üç yıl önce çökmüş olan Spor salonu, totodan yapılacak yardımla onarılacaktır. Üniversite muhiti olan Cebecide ise büyük bir spor sitesi kurulacaktır. Sitede 25 bin kişilik bir futbol sahaavbiri tribünlü olmak üzere üç basketbol sahası ve ayrıca bir spor salonu bulunacaktır. Cebeci spor sitesi 15 milyon liraya mal olacaktır. Sitenin projesi hazırlanmıştır. Bundan başka, İzmirde de bir futbol sahası ve spor salonu yapılması düşünülmektedir. Ankara, İstanbul ve İzmirdeki çalışmalardan sonra, toto geliriyle Anadoludaki spor tesisleri ele alınacaktır. Genel Müdürlüğün tesisler dairesi Anadolu için do bir program tespit etmiştir. İlk olarak Bursa, Adana, Samsun, Trabzon, Eskişehir. Konya, ve Erzurumdaki tesisler modern hale getirilecek veya onarılacaktır.

Sihirli anahtar

Fakat Spor-Totonun halkı asıl alâkalandıran tarafı, ikramiye kazanma usulünün ne olduğunun keşfidir. Bu konuda çeşitli rivayetler vardır. Bazı kimseler o haftaki maçların dikkatle incelenmesi, takımların durumlarının gözönüne alınması, puvan cetvellerinin tetkiki gibi hususların birinci derecede rol oynadığım söylemektedirler. Tabii bunlar, şansın rolünü ihmal etmemektedirler. Ama kanaatlerince sansa vardım et

Değerlendirme yapılıyor

mek lazımdır. Bir başka gruba göre haftanın bir kaç maçını direkt oynadıktan sonra, ötekileri "içten doğduğu gibi" serpiştirmek ilamadır. Futboldan anladıkları inancını taşıyanlar ise matematik meselesi çözer gibi kolon doldurmaktadırlar. İhtimal hesaplan yapılmakta, hattâ meteoroloji raporları kaale alınmaktadır Spor-Toto hasılatının gittikçe artması ve ikramiyelerin büyük rakkamlar halinde ifadeye başlanması sihirli anahtar peşinde koşanların adedini çoğaltmıştır.

Hakikaten, başladığı tarihten -25 Mart 1960-, o yılki futbol sezonunun sonuna kadar 9 hafta oynanan Spor-Toto, iki aylık bir aradan sonra Agustos ayı içinde yeniden başlamıştır. Geçen sezon 9, bu sezon da 32 hafta olmak üzere bugüne kadar toto 41 hafta oynanmıştır. 40 haftada 65 milyon 913 bin 417 lira hasılat elde edilmiş, bunun 34 milyon 631 bin 368 lirası ikramiye olarak kazananlara dağıtılmıştır. Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğüne ise 23 milyon 37 bin 48 lira hisse kalmıştır.

41. haftanın hasılatı 3 milyon 666 bin 584 liradır. Bunun *X* milyon 870 bin 825 lira 81 kurusu Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğüne kalmış, 1 milyon 905 bin 788 lira 27 kurusu da ikramiye olarak kazananlara ayrılmıştır. Bazı haftalar 13 bilenlerin hissesine yarım milyon liraya yakın para düşmüştür. Bu konuda Aydınlı Ahmet Nurdoğanın hikâyesi sihirli anahtarın sırrını çözmektedir.

Tombala

Aydınlı Ahmet Nurdoğanın hikayesi şudur:

30. hafta değerlendirilmesi yapılıyordu. Henüz 18 bulana rastlanmamıştı. Değerlendirmenin sonu yaklaşırken memurelerden birinin eline. 13 ü de doğru tahmin eden bir kolon geçti. Oyuncu bir tek kolon oynamış ve bir tek kolonda 13 doğru tahmin yapmıştı. Adamın adı, Ahmet Nurdoğandı. Yaşı 35 olarak gösteriliyordu. Aydından oynanmıştı. Toto biletinde hiçbir eksiklik yoktu. Genç memure talihlinin fakir birisi olmasını dileyerek değerlendirmeğe devam etti.

Hakikaten Ahmet Nurdoğan fakir değil, fakirin fakiriydi. Aydında hamallık yapıyordu. Yaşı genç olmasına rağmen yıllar yılı kaldırdığı ağır yük, Nurdoğan çökertmişti. Hayatta en büyük arzusu da çıngıraklı bir paytona sahip olmaktı. Talih bir değil, birkaç payton alma fırsatım Nurdoğana verdi. Verdi ama, gene fırsatı elinden alan aynı talih oldu. Ahmet Nurdoğan, o hafta 13 tutturan, tek adamdı. Tam 479 bin lira alacaktı Nurdoğan totosunu futbol

bildiğinden değil, tamamen şans işi tutturmuştu. Üç tombala fişi almıştı. Biri 1 rakamım, diğeri 2 rakamım gösteriyordu. Üçüncü fiş 60 rakamıydı ve totoda sıfırı temsil edecekti. Elini daldırıp daldırıp çekti. Çıkan rakamlara göre totosunu doldurdu. Acemice imzaladı ve bayie yatırdı.

İşte 479 bin liranın sahibinin hikâyesi böyle başladı, hala da devam ediyor. İş 13 ü bulmakla bitmedi. Şayet bir ihbar vuku bulmamış olsaydı, Nurdoğan şimdi pek âlâ . çıngıraklı paytonuna kurulup keyif çatıyor olacaktı. Cahil genç, şartları bilmediğinden, hemen ertesi gün iki kolon daha toto oynamış ve başka bir bayie parayı yatırmıştı. Bu yüzden çıngıraklı paytonu almak fırsatı Nurdoğanın elinden kaçtı. Toto Müdürlüğüne bir ihbar yapılmış ve 13 maçın talihlisinin başka bir bayiden iki kolon daha oynadığı bildirilmişti. Tahkikat sonucunda ihbarın doğru olduğu anlaşıldı. İmzalar ve yazı şekli bir birini tutuyordu. İsim ve soyadı da aynıydı. Spor-Toto nizamnamesinin 26. maddesi Nurdoğana çıngıraklı payton almak fırsatım vermiyor re şöyle bir hüküm vazediyordu: "Hakiki ve hükmi şahıslar Totoya ancak bir biletle iştirak edebilirler"

Ahmet Nurdoğanın, çıngıraklı paytona kavuşup kavuşamıyacağı mahkemenin vereceği karara bağlıdır.

Totonun dertleri

Ancak Aydınlı Ahmet Nurdoğanın başına gelenler, bizdeki Spor-Totonun bazı aksaklıklarım gözler önüne serdi. Bu, bir nevi piyango olduğuna göre onayanlara zorluk çıkarılması doğru değildir. Kazanılan paraların tahsili işi, bir dert olmaktan kurtarılamamıştır. Hakikaten, bitirdiğimiz hafta bunu gösteren bir başka hâdise cereyan etti.

Başörtülü kadın, geniş - salonun kapısından içeri girdi ve yedi kat merdiveni çıkmanın verdiği yorgunlukla bir-iki saniye durakladı. Yanındaki çocuğun elini bırakıp, eski, siyah çantasını karıştırdı ve güçlükle bulabildiği lime lime olmuş bir kâğıdı, sağ tarafta tasnifle uğraşan mavi önlüklü genç kıza göstererek:

"— Benim paramı ne zaman vereceksiniz? Bir ay oldu, hâlâ alamadım. Hepi topu beş kâğıt para — Hükümetin beş lirayı ödemeğe gücü-yetmiyor mu?" dedi.

Mavi önlüklü genç kız, başını kaldırmadan, eliyle, kadının tam karşısına gelen masadaki adamı işaret etti. Bu gibi müracaatlara alışık olsa gerekti. Kadın, gösterilen yere doğru yorgun bir-iki adım attı. Ağzını açmasına vakit kalmadan masadaki adam konuştu;

"— Efendim, yarın değilse öbür gün muhakkak gelir. Postaya verdik. Bundan sonra böyle olmıyacak. Postadaki gecikmeleri de Toto Müdürlüğünün üzerine yıkmayın. Bizim bunda kabahatimiz ne? Bundan böyle posta işini kaldırdık, biliyorsunuz. Paranızı bayiler ödeyecek. Hadi hamın teyze, bekleyiver bir-iki gün daha..."

İhtiyar kadın memnun olmamışa benziyordu, Lime lime olmuş matbu kağıdı çantasına yeniden itinayla yerleştirdi vs çocuğun elinden tutarak salonu terketti. .

Hadise, Çankırı caddesindeki devasa binalardan birinin yedinci katında cereyan etti. Bina Spor-Toto idaresinin bulunduğu binaydı. İhtiyar kadın ise 23. haftanın talihlilerinden biriydi. Ama sadece 10 tutturmuştu ve karşılığında 5 lira alacaktı. Tun bir aydır alamadığı beş lirası için kalkmış Aydınlıkevlerden buralara kadar gelmişti.

Totoda da sürat

Spor-Totodaki eksikliklerin başında, çalışmaların hala normal bir düzene girmemiş olması gelmektedir. Bu yüzden Spor-Toto son haftalarda büyük bir sarsıntı geçirmiştir. Oynıyanların en büyük şikâyetleri, Spor-Totoda süratli Ur çalışmanın sağlanamamasıdır. Kazananlar ikramiyelerini en erken üç hafta sonra alabilmektedirler. Bu şekilde para Spor-Toto kasasında bloke edilmiş olmakta, ortada dönen para azalmaktadır. Bunun tesirleri son haftalarda kendini hissettirmiştir. Spor-Toto hasılatı 35. haftaya kadar her hafta dev adımlarla yükselmiş, 25. haftadan sonra bir düşme başlamıştır. Bu düşmeye sebep, 23. hafta ikramiyelerinin, kazananların çokluğu ileri sürülerek iki ay sonra dağıtılmaya başlanılmasıdır.

Uzun süre toto teşkilâtı çok küçük Ur yerde çalışmak zorunda kalmış ve bu yüzden fazla eleman çalıştırılamamıştır. Bugün ise her hafta yeni bir mesele gecikmeye sebep olmaktadır. Mesela 28. haftada ikramiyelerin *geç* ödenmesine sebep. Spor-Toto İdare kurulunun bir maç hakkında karar verememesi ve nihayet Beden Terbiyesi Genel Müdürünün tetkik seyahatinde bulunması yüzünden yazıların geç imzalanmış olmasıdır.

Yükselmenin yemden sağlanabilmesi için toto teşkilâtının bir an önce tedbir alması gerekmektedir. İlk olarak muhasebe servisi takviye edilmelidir. Haftada 4 milyon lira hasılatı bulunan bir teşekkülün muhasebesinde dört kişi çalışmaktadır. Bu dört kişinin bütün gayreti gecikmeyi önliyememektedir.

Ancak son haftalarda Spor-Toto Müdürlüğü oldukça gayret göstermiş ve isleri biraz olsun düzene sokmuştur. Bayilerden para ödeme şekli, iştirakçilere büyük kolaylıklar sağlamıştır. Ne var ki müdüriyet bundan dolayı da şikayetlere mania kalmıştır; Hasta veya rahatlarına biraz düşkün olanlar bayie kadar gitmek zahmetine katlanamamaktadırlar, Paranın postayla gönderilmesini isteyen bu gibi iştirakçiler için de bir çare düşünülmüştür. Önümüzdeki haftadan itibaren toto fişlerine konacak iki karenin birisinin işaretlenmesi iştirakçinin parayı bayiden-mi, yoksa postadan mı almayı talep ettiğini göstermiş olacaktır.

Spor-Toto hasılatının yarısı Ankara, İstanbul ve İzmirden elde edilmektedir. Bu sebeple bu üç şehirde Spor-Toto bürolarının kurulması mutlaka lâzımdır.

Spor-Totoda değerlendirme

Spor-Toto personelinin beşte dördünü değerlendirme servisi memurları teşkil etmektedir. Sayılan 312 olan bu servis memurlarının hepsi de kadındır. Pazartesi günü çalışmaya başlayan değerlendirme servisi en fazla üç gün İçinde bütün isleri tamamlamaktadır. Değerlendirme servisinde çalışanlar, değerlendirmeyi "Şablon" adı verilen cetvellerle yapmaktadırlar. Şablonda o haftanın Spor-Toto sonuçları yazılıdır. Şablon her kolona ayrı ayrı tatbik edilmekte, hatalı haneler işaretlenmekte, doğruları aynen kalmaktadır. Dört hatâ çıkan kolonun değerlendirilmesi sona ermiş sayılmaktadır. Bu, birinci değerlendirmedir. İkinci değerlendirmenin sonunda kesin olarak kazandıkları anlaşılan biletler, son olarak, bir heyet huzurunda özel kasalarda bulunan B kuponlarıyla karşılaştırılmakta ve alınan sonuçlar tespit edilmektedir.

İsveç Malı VOLVO Dizel Kamyonları

NAKLİYECİLERE, MÜTEAHHİTLERE, FABRİKA SAHİPLERİNE, YATIRIMCILARA ve çeşitli İŞ SAHİPLERİNE en verimli ve rakipsiz iş imkânlarını sağlar, çünkü:

VOLVO Sağlamlık !
VOLVO Sür'at !
VOLVO Emniyet !
VOLVO Garanti timsalidir !

VOLVO Otomobil - Otobüs ve Kamyonları Türkiye Umum Mümessilliği
Galata, Nesli Han - İstanbul Telefon: 44 75 54 Telgraf: LAMET - İstanbul

Not: Münhal bölgelerde acentelikler kurulacağından, alâkalıların referansları ile firmamıza müracaatları ilân olunur.

MAKİNA ve KİMYA ENDÜSTRİSİ KURUMU

Ziraat ve Zirai Mücadele âletlerinin satışına devam etmektedir.

Normal ve yüksek tazyikli sırt pülverizatörleri

Disk - Harrowlar
Tırmık
Kültivatör

Üstün kaliteli pulluk uç demiri

Stoktan derhal teslimat yapılır. Malûmat isteyiniz.

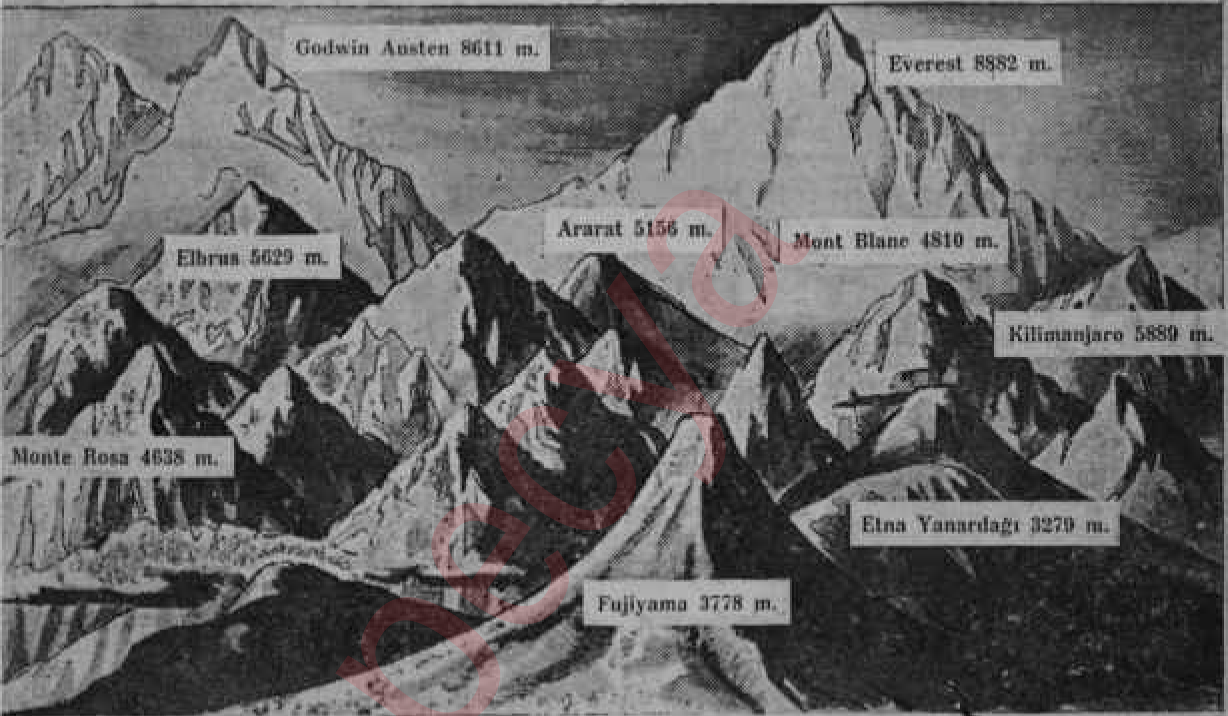
MAKİNA VE KİMYA ENDÜSTRİSİ KURUMU — ANKARA

	Tel:	13 25 86
İstanbul	Tel:	44 98 49
Ankara Mağazası	" :	11 14 71

VATAN
Ankara ve İstanbul'DA
Aynı anda basılıyor

EN YÜKSEK

• İrtifaı 8882 metre olan, Himalayalardaki Everest Tepesi, dünyanın en yüksek yeridir.

• TÜRKİYE İŞ BANKASI, TASARRUF SAHİPLERİNE

EN YÜKSEK

İKRAMİYE PLÂNINI TAKDİM EDEN BANKADIR

9 Milyon lira tutarındaki 1961 ikramiye plânının 7 Milyonu henüz talihlilerini bekliyor. Tasarruflarınızı İŞ Bankasında toplıyarak senenin bu en zengin ikramiye plânından istifade ediniz...

Ayrıca % 6,5'a kadar faiz alırsınız.

1961 de

9 MİLYON

Vadesiz hesaplarda her 200 liraya, vadeli hesaplarda her 100 liraya ayrı bir kur'a numarası verilir. Kur'a numaralarınızı keşidelerden 15 gün evvel, hesabınızın bulunduğu şubeden öğrenebilirsiniz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI

paranızın... istikbalinizin emniyeti